

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaë, 1661

Decreto Tertia Pars Adjungitur, quæ est de Consecratione, quinque
distinctiones continens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

DECRETI PARS TERTIA. DE CONSECRATIONE, DISTINCTIO PRIMA. CAPVT I.

Omnem hanc ecclesiam, & Missarum celebrationem non alibi, quam in sacris Domino locis abiq; magna necessitate fieri debere, liquet omnibus, quibus sunt nota veteris & novi Testamenti precepta.

¶ Verba capituli sequenti in vultu Gratiani exemplaribus non sunt seposita a superioribus, quemadmodum neque in ipsa Felici quartae epistola, neq; apud caeteros collectores. Sed ob citationem doctorem non est mutatum. Nonnulla autem emendata sunt.

Tabernaculum enim d. Moysen Domino precipiente fecisse, & sacrasse, cum mensa & altari eius, & eritis & vasis, utensilibus ad diuinum cultum explendum legitur, & non solum diuinis precibus ea sacrasse, sed etiam sancti olei unctioe, Domino iubente, pertinuisse no- uimus. Qualiter autem haec facta sint, & quomodo ipsa sacra non alii, quam sacerdotes sacra unctioe delibuti, Dominoq; cum vestibus sanctis sacrati, & Levitae trahant, ferebant, erigebant, & deponebant, in ipsis institutio- nibus, quae iubente Domino conscriptae sunt per Moysen, in lege s. Domini reperitur. Qualiter ergo David g. Regum piissimus amplificauerit cultum Dei, & templum Domino edificare voluerit, sed propter multum sangui- nem, quem effuderat, prohibens est, & ipse collegerat ex- pensas. Salomon h. quoq; filius eius id ipsum, quod ipse facere optauerat, iubente & auxiliante Deo perfecit, & templum cum altari, & reliqua ad diuinum cultum per- agendum consecrauit, in libr. 7. Reg. legitur. *¶ infra. 1. ¶ Fecit ergo Salomon h. in tempore illo festiuitatem ce- lebrem, & omnis Israel cum eo, multitudo magna ab in- troitu Emath usq; ad rivum Aegypti coram Domino Deo nostro septem diebus, & septem diebus, id est, quatuordecim diebus. & in die viii. dimisit populos: Iudei ergo loca, in quibus sacrificabant Domino, diuinis habebant i supplicationibus consecrata: nec in aliis, quam Deo di- caris locis, munera Domino offerrebant. Si enim Iudei, qui umbra legis deserviebant, haec faciebant, multo ma- gis nos, quibus veritas patefacta est, & gratia per Iesum Christum data est, templo Domino adificare, & prout melius possimus ornare, eaq; diuinis precibus, & sanctis unctioibus suis cum altaribus, & vasis, vestibus quoq; & reliquis ad diuinum cultum explendum utensilibus de- vote, & solenniter sacrare, & non in aliis locis, quam in Domino sacratis, ab Episcopis, & non a chorepiscopis (qui sepe prohibiti sunt, nisi, ut praedictum est, summa exigente*

*necessitate) Missas celebrare, nec sacrificia offerre no- debemus. Et hoc si summa necessitas agere compe- rit, non s. in domibus (quia in sacris canonibus haec in domibus offerri prohibita sunt) sed in suburbanis, & in vicinis precibus a Pontificibus dicitis, & in mensis sacra- tis, & sacra unctioe a Pontificibus debeat, summa ut praesens est, necessitate, & non pro ali- iusquam, & pigritia agatur. *¶ infra. 4. ¶ Si iuratum fuerit in concilio Laodiceno, cap. 20. h. qui non sunt ab Episcopis ordinati, tam in ecclesiis, quam in domibus oricare non possunt, multo magis majoris gradus sacerdotum fungi debent, officia agi, vel sacrificia offerri, & quae. Quod autem ut paulo superius praedictum est, & quod in domibus offerri non debeant, in eosdem locis, & s. prohibendum habetur, ita. [Non oportet ut domus oblationes celebrari ab Episcopis & Presbyteris.]**

a. al. de ecclesiarum consecratione, & missarum celebrationibus.
b. Ex Felice IV. in epistola omnibus Episcopis, ca. 1. Burch. l. 5. c. 57.
c. Ibid. apud Felicem & collectores.
d. al. verb. e. al. ceteris. f. Exod. 31. Num. 7. Lev. 8. g. 2. Reg. 7.
h. 1. Paral. 22. i. 2. Reg. 35. k. 3. Reg. 8. Burch. l. 3. c. 38. Ivo p. 3.
cap. 61. l. al. supplicacionibus consecrabant.

a. Poly. l. 3. tit. 3. Anf. l. 3. c. 31. Burch. l. 3. c. 57. Ivo p. 3. c. 26. Pam. l. 3. c. 19. b. Anf. l. 3. c. 10. Burch. l. 3. c. 31. Ivo p. 3. c. 26.

1149
his quoque parafatum est. quod abique precepto sedis
Apostolice nonnulli factas ecclesias, vel oratoria facere
pntant.
C. V. ¶ Sine auctoritate summis Pontifici nova
non deditur ecclesia.

Præcepta a synodiâ, quæ ante paucos menses de
sede nostra ad provinciam sunt directâ, & antiquis i
canonibus continentur, & ea, quæ minus probantur esse,
dehinc. & in utraque parte constat sine summi Pontifi
cis auctoritate ecclesiam noviter conditam non posse
fieri: neque ex hac basilica, quæ taliter ad cultum
sacrorum adducta, suspendisse Missas probabi
liter computamus. Sed quia devotus locus non debet
in ministerium gratiâ vacuus permanere, frater cha
rissime, eorum martyrum nomine, quos & relatio conti
nent, auctoritate nostrâ suscepta serie consecrabis, ut po
tissimum frequentatio, quam hinc avide convenire man
dasti, servata regulis ecclesiasticis & canonibus, integrum
habituâ a electione conventum.

¶ Antiqui canonibus] Sicut in ecclesiastica historia,
L. 1. c. 7. refertur, quædam antiquissimum cœterem, sive Romani
Prætorii auctoritate vulgari ecclesiam posse dedicari.

C. VI. ¶ Non deditur basilice, quæ præter au
thoritatem Apostolicæ sedis fuerim
dedicata.

Idem Episcopi per Lætaniam, cap. 6.
Basilicæ noviter institutas, non petitis ex more
Baptismibus, dedicare non audeant, nec ambiant
summi Episcopi vindicare clericos potestatis alienæ.
C. VII. ¶ Cum enim decreta venerabilium sanctio
num nos quoque magnopere custodire nitamur, ac sine
auctoritate ipsorum illa, quæ pro alicujus utilita
tis compendio fortasse videantur, laxanda credamus, di
cuntque nobis contra salutarium reverentiam regula
rum, ut ipsi temere nihil licere, & cum sedes Apo
stolica spectet his omnibus, favente Domino, quæ pa
ternæ auctoritatis sunt præfixa, pio, devotoque studeat re
verentia, satis indignum est, quæquam vel Pon
tificum, vel ordinum subsecutorum hanc observanti
am, quam B. Petri sedem & sequi videat, & do
cere: sine eorum conveniens sit, ut totum corpus eccle
siæ in hac subter observatione concordet, quam Illu
mine concipiat, ubi Dominus ecclesiæ totius potuit
principium.

¶ Tota capitula hujus usque ad vers. alienæ, habentur etiam
in Normannicis.

C. VII. ¶ Tullia profectiones non sicut in orato
rio, quæ præter auctoritatem sedis Apo
stolicæ consecrantur.

Idem Ioanni Episcopo Sorano.
Quædam sunt, quæ quidem, & nostris præceptionibus
quæ sedis nostre non legitur permissione dedicatum,
non sicut in publicum putat impendi: nec condi
tionibus subreptionibus contra regularum statuta
pauca. Sed quia Megeria spectabilis femina pe
ccatis nobis oblatione suggestit, in possessionibus pro
pria hanc corporalia condidisse, frater charissime,
hanc intuitu, quod priora statuta non macu
lentur, & sepulchris, tantam in comprehensis
periculo locis ministeria b. noviter pro solennitate
peracta: ut defundorum nomine solummodo divina
celebrantur officia, publica frequentatione & processio
ne cessant.

¶ In Poly. l. 2. c. 4. b. al. quoniam. c. Poly. l. 3.
c. 4. d. al. concedamus. e. Sup. dist. 11. no. 11.
f. An. l. 1. c. 1. g. macula. h. al. mysteria.

C. VIII. ¶ Sine manu sedis Apostolicæ ecclesia
non debet institui.
Item Nicolaus Papa electus & clero Nonensi
ecclesia.

Ecclesia, id est, catholicorum collectio, quomodo
sine Apostolicæ sedis instituitur manu, quando juxta
sacra decreta, nec ipsa debet abique præceptione Papæ
basilica noviter constitui, quæ ipsam catholicorum intra
semetipsam amplecti catervam dimittitur.

C. IX. ¶ Sine dignitate Episcopi loca, nova non
deducatur ecclesia.

Item ex concilio Aurelianensi.
¶ Nemo b. ecclesiam ædificet, antequam Episcopus
civitatis veniat, & ibidem crucem figat, publice
atrium designet, & ante præfariat, qui ædificare vult, quæ
ad luminaria, & ad custodiam, & ad stipendia custodum
sufficiant: & ostensa donatione, sic domum ædificet,
& postquam consecrata fuerit, atrium ejusdem eccle
siæ sancta aqua conspergat.

¶ Et postquam consecrata] Plenius & aptius in ordine
Romano. Postquam ergo Episcopus crucem in loco, in quo
altare fabricandum est, hiesit, tunc aspergat locum aqua
benedicta, hanc canendo antiphonam, &c.

C. X. ¶ Non consecratur ecclesia, quæ pro questu
cupiditate ædificatur.

Item ex concilio Bracaren. II. cap. 6.
¶ Quis basilicam non pro devotione fidei, sed pro qua
sua cupiditate ædificat, ut quidquid ibidem de obla
tione populi colligitur, medium cum clericis dividat, eò
quod basilicam in terra sua questus causa condidit
(quod in aliquibus locis usque modo dicitur fieri) hoc
de cetero observari debet, ut nullus Episcoporum tam
abominabili voto consentiat, nec basilicam, quæ non
pro sanctorum patrocinio, sed magis sub tributaria con
ditione est condita, audeat consecrare.

C. XI. ¶ Sacrificia non nisi super altare, & locis
Deo sacratu offerantur.

Item Felix Episcopus omnibus orthodoxis, epi
scopis prima.

¶ Sicut d. non alii, quam sacratu Domino sacerdotes
ps. debent Missas cantare, nec sacrificia super altare of
ferre, sic nec in aliis quam Domino sacratu locis, id est, in
tabernaculis divinis precibus à Pontificibus delibatis,
missas cantare, aut sacrificia offerre licet, nisi summa
coegerit necessitas. Satis ergo est missam non cantare,
aut non audire, quam in illis locis, ubi fieri non oportet:
nisi pro summa contingat necessitate; quoniam necessi
tas legem non habet. Unde scriptum est: ¶ Vide, ne
offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in
omni loco, quem elegerit Dominus Deus tuus. ¶ In do
mibus tamen ab Episcopis, sive Presbyteris oblationes
celebrari nullatenus licet.

¶ Caput hoc in Poly. cap. 6. & apud Anselmum habetur eodem
modo atque apud Gratianum, collectum hinc inde ex verbis prima
illius epistolæ Felicis quartii (cujus pars relata est supra ead. con
secrationem, & c. tabernaculum) longè aliter dispositu, sed incolu
mi sententia.

¶ Id est, in tabernaculis] In epistola, & apud Irenæum hæc
non habentur hoc loco, sed paulo superius: neque hoc eodem præfata
modo, sed quomodo sunt reperta sup. c. tabernaculum.

C. XII. ¶ Non nisi in locis sacris Missarum so
lemnia celebrentur.

Item ex concilio Triburien. si.
Missarum solennia non ubique, sed in locis ab

a An. l. 1. c. 42. Capit. l. 5. c. 22. & l. 7. c. 73. b Novella In
fin. 67. c. 1. & 131. c. 7. apud Iulian. & in auth. conf. 17. col. 3. Ordo
Romanus pag. 107. Poly. l. 3. tit. 2. Burch. l. 3. c. 6. Ivo p. 3. c. 3. Pann.
l. 2. cap. 7. c. al. demum. d. Poly. l. 3. tit. 16. Anselm. l. 6. c. 134.
Ivo p. 3. c. 61. & part. 2. c. 76. e. Deuter. 12. f. Burch. lib. 3. c. 36.
Ivo p. 3. c. 39. Pann. l. 2. c. 30.

1153
B. Sebastiani, & Sancte Agathe virginis i & martyris
dedicari debuerit quod & factum est.

C. XXIII. Idem i.

Capitulum Papa vas catholicum, Evangelii tuba, pra-
dictum, sacra altaris sedesque velamina, sacrile-
gia Antichristi infecta fabulis, suis catholicis precibus de-
purgat.

C. XXIV. De eodem.
Item Vigilium Papa ad Eucherium, epist. 1.
cap. 4.

Distinctio vero cuiuslibet ecclesie, si diruta fuerit,
restituenda, & si in eo loco consecrationis solenni-
tate celebrata, in quo sanctuarium non fuerit, nihil iudi-
candum esse, si per eam minime aqua exorcizata ad-
hibeatur: quia consecrationem cuiuslibet ecclesie, in
quodam Sanctuarium non ponitur, celebratam scilicet
non esse missarum: & ideo, si qua sanctorum ba-
silica inuaduntur etiam fuerit innovata sine altaris
restitutione, sine aliqua dubitatione, cum in ea fuerit missa-
rum solennitas celebrata, totius consecrationis sancti-
ficata impletur. Si vero sanctuarium, quod habebat, ab-
lata fuerit, tunc eius repositione, & missarum solen-
nitate consecrationis accipitur.

De consecratione altaris, quod sine san-
ctuarium repositum eriguntur.
Item ex concilio Africano h, cap. 30.

Distinctio a, ut altaria, quae passim per agros, & per vil-
las, in antiqua memoria martyrum construantur,
in quibus nullum corpus, aut reliquiae martyrum con-

1154
dite probantur, ab Episcopis, qui locis eisdem praesunt,
si fieri potest, evertantur. Si autem hoc propter tu-
mulus populares non finitur, plebes tamen ad monen-
dum, ne illa loca frequentent, ut, qui recte sapient, nulla
ibi superstitione devoti teneantur. Et omnino nulla me-
moria martyrum probabiliter acceptetur, nisi ubi cor-
pus, aut reliquiae certae sunt, aut origo alicuius habitatio-
nis, vel possessionis, vel passionis fidelissima origine tra-
ditur. Nam quae per somnia, & per inanes quasi revela-
tiones quorumlibet hominum ubicunque, constituantur
altaria, omnino reprobentur.

C. XXVII. De non est consecranda ecclesia, in
qua paganus sepultus invenit-
tur.

Item ex concilio Aurelianensi, cap. 3.

Ecclesiam b, in qua paganus sepultus est, non lice-
at consecrari, neque Missas in ea celebrari, sed iacta-
ri foras, & mundari oportet.

C. XXVIII. De ecclesia, in qua cadavera
fidelium vel infidelium sepe-
liuntur.

Item ex concilio Agrippinensi.

Ecclesiam c, in qua mortuorum cadavera infide-
lium sepeliuntur, sanctificare non licet: sed si apta
videatur ad consecrandum, inde evulsis corporibus, & ra-
tis parietibus, vel tignis a ejus loci, reedificetur: sed si
haec consecrata ante fuerit, missas in ea celebrari licet:
si tamen fideles fuerint, qui in ea sepulti sunt.

C. XXXIX. Super monumenta in campo non
distribuantur mysteria.

Item ex concilio Martini Papa [Breviario,
cap. 61, & 90. Synod. Graecorum.]

Non e oportet clericos ignatos & presumptores su-
per monumenta in campum ministeria f portare,
aut distribuere sacramenta, sed aut in ecclesia, aut in ba-
silica, ubi martyrum reliquiae sunt depositae, ibi pro-
fuerint oblationes offerri. Nec liceat Christianis pran-
dia ad defunctorum sepulchra deferre, & sacrificare
mortuis.

C. XXXI. Quomodo in ecclesia combusta missa
possit celebrari.

Item ex concilio Triburienfi g.

Concedimus h etiam, ut sicubi (quod peccatis nostris
exigentibus per plurimum est factum) a Normanis,
& Sclavis i, ab Ungaris k, & a malis Christianis, seu
alio qualicumque modo ecclesiae fuerint incensa & com-
busta, in capellis cum tabula consecrata missas interim
celebrari permittimus, donec ecclesiae ipsae restaurari
queant. In itinere vero positae, si ecclesia defuerit, sub
dio, seu in tentoriis, si tabula altaris consecrata, cetera-
que sacra ministeria ad id officium pertinentia ibi affue-
rint, missarum solennia celebrari concedimus: aliter o-
mnino interdiciamus.

De hoc capite notatum est supra ad caput, Missarum so-
lemnium.

C. XXXI. Crismate non ungantur altaria,
nisi fuerint lapidea.

Item ex concilio Epauensi, cap. 26.

Altaria l, si non fuerint lapidea, chrismatis unctio-
ne non consecrantur. Ad celebranda autem divina of-
ficia, ordinem quem Metropolitanus tenent, compro-
vinciales observare debentur.

Deo s

Deo s

Deo s

Deo s

Deo s

Deo s

Deo s

1153
B. Sebastiani, & Sancte Agathe virginis i & martyris
dedicari debuerit quod & factum est.

C. XXIII. Idem i.

Capitulum Papa vas catholicum, Evangelii tuba, pra-
dictum, sacra altaris sedesque velamina, sacrile-
gia Antichristi infecta fabulis, suis catholicis precibus de-
purgat.

C. XXIV. De eodem.
Item Vigilium Papa ad Eucherium, epist. 1.
cap. 4.

Distinctio vero cuiuslibet ecclesie, si diruta fuerit,
restituenda, & si in eo loco consecrationis solenni-
tate celebrata, in quo sanctuarium non fuerit, nihil iudi-
candum esse, si per eam minime aqua exorcizata ad-
hibeatur: quia consecrationem cuiuslibet ecclesie, in
quodam Sanctuarium non ponitur, celebratam scilicet
non esse missarum: & ideo, si qua sanctorum ba-
silica inuaduntur etiam fuerit innovata sine altaris
restitutione, sine aliqua dubitatione, cum in ea fuerit missa-
rum solennitas celebrata, totius consecrationis sancti-
ficata impletur. Si vero sanctuarium, quod habebat, ab-
lata fuerit, tunc eius repositione, & missarum solen-
nitate consecrationis accipitur.

De consecratione altaris, quod sine san-
ctuarium repositum eriguntur.
Item ex concilio Africano h, cap. 30.

Distinctio a, ut altaria, quae passim per agros, & per vil-
las, in antiqua memoria martyrum construantur,
in quibus nullum corpus, aut reliquiae martyrum con-

1154
dite probantur, ab Episcopis, qui locis eisdem praesunt,
si fieri potest, evertantur. Si autem hoc propter tu-
mulus populares non finitur, plebes tamen ad monen-
dum, ne illa loca frequentent, ut, qui recte sapient, nulla
ibi superstitione devoti teneantur. Et omnino nulla me-
moria martyrum probabiliter acceptetur, nisi ubi cor-
pus, aut reliquiae certae sunt, aut origo alicuius habitatio-
nis, vel possessionis, vel passionis fidelissima origine tra-
ditur. Nam quae per somnia, & per inanes quasi revela-
tiones quorumlibet hominum ubicunque, constituantur
altaria, omnino reprobentur.

C. XXVII. De non est consecranda ecclesia, in
qua paganus sepultus invenit-
tur.

Item ex concilio Aurelianensi, cap. 3.

Ecclesiam b, in qua paganus sepultus est, non lice-
at consecrari, neque Missas in ea celebrari, sed iacta-
ri foras, & mundari oportet.

C. XXVIII. De ecclesia, in qua cadavera
fidelium vel infidelium sepe-
liuntur.

Item ex concilio Agrippinensi.

Ecclesiam c, in qua mortuorum cadavera infide-
lium sepeliuntur, sanctificare non licet: sed si apta
videatur ad consecrandum, inde evulsis corporibus, & ra-
tis parietibus, vel tignis a ejus loci, reedificetur: sed si
haec consecrata ante fuerit, missas in ea celebrari licet:
si tamen fideles fuerint, qui in ea sepulti sunt.

C. XXXIX. Super monumenta in campo non
distribuantur mysteria.

Item ex concilio Martini Papa [Breviario,
cap. 61, & 90. Synod. Graecorum.]

Non e oportet clericos ignatos & presumptores su-
per monumenta in campum ministeria f portare,
aut distribuere sacramenta, sed aut in ecclesia, aut in ba-
silica, ubi martyrum reliquiae sunt depositae, ibi pro-
fuerint oblationes offerri. Nec liceat Christianis pran-
dia ad defunctorum sepulchra deferre, & sacrificare
mortuis.

C. XXXI. Quomodo in ecclesia combusta missa
possit celebrari.

Item ex concilio Triburienfi g.

Concedimus h etiam, ut sicubi (quod peccatis nostris
exigentibus per plurimum est factum) a Normanis,
& Sclavis i, ab Ungaris k, & a malis Christianis, seu
alio qualicumque modo ecclesiae fuerint incensa & com-
busta, in capellis cum tabula consecrata missas interim
celebrari permittimus, donec ecclesiae ipsae restaurari
queant. In itinere vero positae, si ecclesia defuerit, sub
dio, seu in tentoriis, si tabula altaris consecrata, cetera-
que sacra ministeria ad id officium pertinentia ibi affue-
rint, missarum solennia celebrari concedimus: aliter o-
mnino interdiciamus.

De hoc capite notatum est supra ad caput, Missarum so-
lemnium.

C. XXXI. Crismate non ungantur altaria,
nisi fuerint lapidea.

Item ex concilio Epauensi, cap. 26.

Altaria l, si non fuerint lapidea, chrismatis unctio-
ne non consecrantur. Ad celebranda autem divina of-
ficia, ordinem quem Metropolitanus tenent, compro-
vinciales observare debentur.

Deo s

Deo s

Deo s

Deo s

Deo s

Deo s

Deo s

Hipponenſi. Sed ex Burcardo & verſu Gratiani codicilij reſtitutum eſt, Epauenſi: ex capis 26. & 27. capitibus conſe-
ſum eſt.

C. XXXII. ¶ Orifmatione ſacramenti
aliaria.

Item ex concilio Agathenſi, cap. 14.
Litania ꝛ ꝑlacuit non ſolum unctioe chriſmatis, ſed
etiam ſacerdotali benedictione ſacerati.

C. XXXIII. ¶ In privatu oratoriu licet orare,
ſed non miſſam celebrare.

Vnicuique ꝛ fidelium in domo ſua oratorium licet
habere, & ibi orare: miſſas autem ibi celebrare non
licet.

¶ Burcardo etiam, & Ivo citant ex concilio Aurelianenſi.
Iſta quidem ſententia habetur in Capis. lib. 3. c. 230. & lib. 6. c. 101.
& in vella 38. apud Iulianum anteaſſorem in extremo.

C. XXXIV. ¶ In privatu oratoriu aliſque con-
ſenſu Epifcopi nullus miniſtrare, pre-
ſumat.

Item ex ſexta ſynodo, c. 31.
Clericos qui miniſtrant, vel baptizant in oratoriis,
quæ intra domos ſunt, cum conſenſu Epifcopi loci
hoc facere præcipimus. Si quis vero hoc non obſerva-
verit, deponatur.

C. XXXV. ¶ Qui extra parochias habent ora-
toriu, his diebus ad parochias redire
cogantur.

Item ex concilio Agathenſi, c. 27.
Si quis ꝛ etiam extra parochias, in quibus legitimus
eſt ordinarius ꝛ conventus, oratorium in agro ha-
bere voluerit, reliquis ſeſtivities, ut ibi miſſas audiat ꝛ
propter fatigationem familiæ, juſta ordinatione permit-
tuntur. Paſcha vero, Natali Domini, Epiphania Domini,
Aſcenſione Domini, Pentecote, & Natali ſancti Ioannis
Baptiſta, & ſi qui maxime dies in ſeſtivities habentur,
non niſi in civitatibus, aut in parochiis audiant. Clerici
vero, ſi qui in ſeſtivities, quaſuprà diximus (niſi
jubente & permitente Epifcopo) miſſas celebrare ꝛ vo-
luerint, communionem priventur.

C. XXXVI. ¶ Quibus ex cauſis loca ſanctorum
mutanda ſint.
Item Auguſtinus.

Tribus ꝛ ex cauſis loca ſanctorum tranſmutanda
ſunt. Prima, cum neceſſitas perſecutorum loca eorum
gravaverit. Secunda, cum difficultas locorum fuerit.
Tertia, cum malorum ſocietas graventur.

C. XXXVII. ¶ Quando alicui corpora ſancto-
rum de loco ad locum tranſferre non
licet.

Item ex concilio Moguntinenſi primo,
cap. 31.

Corpora ꝛ ſanctorum de loco ad locum nullus tranſ-
ferre præſumat ſine conſilio Principis, vel Epifcopo-
rum, ſanctæꝛꝛꝛꝛ ſynodi licentia.

C. XXXVIII. ¶ In uſu laicorum non con-
verti licet ligna eccleſiæ de-
dicata.

Item Hyginus Papa.
10 Ligna ꝛ eccleſiæ dicata ꝛ non debent ad aliud
ꝛ Lopus jungi niſi ad aliam eccleſiam, vel ligni ſunt
conburnenda, vel ad profectum in monaſterio ꝛ fratri-

a Polyc. 13. tit. 4. b Burch. 13. c. 86. Ivo p. 3. c. 76. Pann. 12.
c. 39. c Ivo p. 4. c. 19. d al. tenent. e al. tenent. f al. ſer-
vare, aut tenere. g Anſel. lib. 3. c. 66. Burch. 13. c. 90. Ivo p. 3. c. 89.
Pann. 12. c. 38. h Burch. 13. c. 232. Ivo p. 3. c. 73. Pann. 12. c. 38.
i Polyc. 13. tit. 16. Anſel. 15. c. 17. Burch. 13. c. 31. Ivo p. 3. c. 44. Pan.
12. c. 49. k al. monaſterium.

bus: in laicorum vero uſum ꝛ non celebrantur.
i ¶ Dedicata] Antea legabatur ꝛ ibi, ꝛ in uſu
dicata. Emendatum eſt hoc, ſicut ꝛ alia uerborum uſu
emendatum. Burcardo & Ivo, qui etiam capis uſum
crem Hygini.

C. XXXIX. ¶ Viſtimenta ſacra, ꝛ uſu
reſuſcite conſumpta ſupplendantur, ꝛ con-
ſeruentur in loca ſecuritate præſer-
vantur.

Item Clemens Papa Leoſo Henſig.
miſſano Epifcopo, epifto-
la 2.

Altaris ꝛ palla, cathedra ꝛ, candelabrum ꝛ
lum, ſi fuerint ueritate conſumpta, ſupplenda
ſunt, quia non licet ea, quæ in ſacramen-
to tractari, ſed incendio univerſa tranſigantur.
quoque eorum in baptiſterium inferantur, ubi
tranſiguntur ꝛ habeant: aut in pariete, aut in ſubſi-
mentorum ſacculis, ne introituum pedibus
contendantur.

C. XL. ¶ Mortui non obſequantur reſuſci-
tati altari.
Item Iſidorus.

Nemo per ignorantiam clericus mortuus
obvolvendum, aut Diaconus ſcapulis ornari
lit palla, quæ ſuit in altari, aut certe, quæ ſuit
data eſt in menſa Domini. Qui hæc fecerit, vel
ter, quali nihil, & negligenter habuerit, deponatur.
Diaconus triennio, ſexque menſibus ꝛ deponatur.
ſi clericum Presbyter non commoverit decem me-
ſes ꝛ menſibus excommunicatus ſit: propoſitum
de Dominicis ſacramentis ſubſecta ſibi non ꝛ
miniſteria: & poſtea cum grandi humilitate
conſilietur eccleſiæ. Palla ꝛ uero, & uel alia
il ſordidata, fuerint miniſterio, Diaconi cum
ſubſtitutis intra ſacramentum laventur, non
foras à ſacramen- & velamina Domini
aut: ne forte pulvis Domini corporis miniſterio
ſindonem uero non forſitanant, & era hoc
ti peccatum. Idcirco intra ſacramentum miniſterio
pimus hæc ſancta cum diligentia cuſtodiantur. Si
vis nova compareret, & præter hoc miſi alia
nec ipſa pelvis uel ſpōnator lavandis, aut par-
laventur, & in alia, uela januarum. De uelamina
januarum cura ſit offitians ex admōitione
ne quis negligens, aut ignarus, ad uelamina
Domini manus incogente ꝛ tergat: ſed
dificat omnis homo, quia uelum
ni ſanctum eſt.

i ¶ Decidat] In originali eſt, decidat ꝛ
abluta. Sed glaſſa obſtinet, ne mutaretur. Multa
nisi ponderis ſunt ex ipſo originali emendata.

C. XLI. ¶ Sacra uelamina niſi à ſacerdotibus
ſerventur hominibus.

Item Sixtus Papa, epifto-
la 2.

In ſancta ꝛ hac Apoſtolica ſede ſervantur ꝛ
uſa non ab aliis, quàm à ſacerdotibus, Domini
tis contrectentur hominibus. Indignum ꝛ
deſt, ut ſacra Domini uſa, quæ uel
nis uſibus ſerviant, aut ab aliis, quàm à Domini
lantibus, eique dicatis tractentur ꝛ uſu ꝛ
bus præſumptionibus tractas Domini
a al. opera. b Polyc. 13. tit. 16. Burch. 13. c. 86. Ivo p. 3. c. 76. Pann. 12. c. 39. c Ivo p. 4. c. 19. d al. tenent. e al. ſer-
vare, aut tenere. f Anſel. lib. 3. c. 66. Burch. 13. c. 90. Ivo p. 3. c. 89. Pann. 12. c. 38. h Burch. 13. c. 232. Ivo p. 3. c. 73. Pann. 12. c. 38. i Polyc. 13. tit. 16. Anſel. 15. c. 17. Burch. 13. c. 31. Ivo p. 3. c. 44. Pan. 12. c. 49. k al. monaſterium.

venit non valet, extimata vespertina hora, completa oratione sua jejunium solvet.

¶ Sic etiam citat Ivo & Pamormia: Barthelemy autem ex decreto Sylvestri Papa: Polycarpus ex Eusebio. Habetur in capitulis Theodulphi Aurelianensis Episcopi, cap. 32.

16 pars. Iniquis etiam quatuor temporum circa vespertinas horas, in Sabbato vero sancto circa octavam missarum solennium sunt celebranda. Unde Leo Episcopus: b [Quod a patribus nostris.] Item Gelasius: c [Ordinationis Presbyterorum.] Item Pelagius: [Dilectionis tuae rescripta.] Requirit in traditu ordinandorum. In prima quoque parte dicit, missarum solennium non incongrue celebrantur.

C. LI. ¶ Etiam prima parte dicit missas celebrare licet.

Unde Leo Papa Discurso Alexandrino Episcopo, epist. 77. al. 11. cap. 2.

Necessitas est autem, ut quidam populi pars sua devotione privetur, si unius tantum missae more servato, sacrificium offerre non possint, nisi qui prima diei parte conveniant. Studiosè ergo dilectionem tuam, & familiariter admonemus, ut quod nostrae consuetudini ex forma patrum traditionis infedit, tua quoque cura non negligat, ut per omnia nobis & fide, & adhibe congruam. Propter quod remeanti filio nostro Possidonio Presbytero, hanc ad fraternitatem tuam epistolam dedimus preferendam, qui in nostris processionibus atque actionibus frequenter interfuit, & toris ad nos missus, quid in omnibus Apostolica sedis auctoritas teneret, agnovit.

¶ Apostolica sedis.] In epistola ipsa legitur, quid in omnibus Apostolica auctoritatis teneremus. Sed omnes Gratiani codices & Ivo concordant.

C. LII. ¶ Missae peculiares non sunt in publico cantanda.

Item Augustinus. f

Et hoc attendendum est, ut missae peculiares, quae per dies solennes a sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, ut propter eas populus à publicis missarum solennibus, quae hora tertia canonicè fiunt, abstrahatur. ¶ Sed sacerdotes, qui in circuitu urbis, aut in eadem urbe sunt, & populus in unum ad missarum publicam celebrationem conveniant: exceptis i Deo sacras feminis, quibus mos est ad publicum non egredi, sed claustris monasterii contineri.

¶ Exceptis.] Haec usque, ad finem addita sunt ex Theodulphi, Burchardo & Ivo: apud quos possunt etiam lege alia, quae post haec, abstrahatur. a Gratiano sunt ommissa.

C. LIII. ¶ Quae missae in die sacerdoti celebrare licet.

Item Alexander secundus.

Sufficit b sacerdoti unam missam in die una celebrare; quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit. Non modica res est unam missam facere, & valde felix est, qui unam dignè celebrare potest. Quibus tamen pro defunctis unam faciunt, & alteram de die, si necesse fuerit. Qui vero pro pecuniis aut adulationibus secularium una die presunt plures facere missas, non ultimo evadere damnationem.

C. LIV. ¶ Et Salvatoris & Apostolorum decem exemplis hymni cantare.

Item ex concilio Tolerano I V. cap. 12.

a aliis, abstrahere debet. b Sup. d. 75. c Sup. d. 76. d Epist. 13. c. 22. Ivo p. 3. c. 57. & p. 3. c. 268. e al. ordinationibus. f al. Gregorius. g Habetur in capit. Theodulphi, cult. Polyc. 13. tit. 16. Burch. lib. 2. c. 34. Ivo p. 2. c. 119. h Vide Valfredum Strabonem, cap. 2. Ivo p. 2. c. 61. i al. oblationibus.

18 D E hymnis a canendis, & salutaribus ad gloriam habentibus exemplum. Nam & apostolus hunc hymnum dixisse perhibetur, Matthaeo & Ieronimo attestante. [Et hunc dicit existare in Romanorum veteri.] Et Paulus Apostolus ad Ephesios scribens: [Implemini Spiritu Sancto, loquentes vobis in ipsis in Psalmis, & hymnis, & canticis, spiritualibus, quae quia nonnulli hymni humano studio in laudem ipsius in Psalmis, & hymnis, & canticis, spiritualibus, atque Apostolorum & martyrum triumphos, & cetera esse noscuntur, sicut hi, quos beatissimi doctores, Ambrosius, atque Ambrosius ediderunt, quos tamen non specialiter reprobant, pro eo, quod de scripturarum canonum, vel Apostolica traditione non sunt: respiciant ergo, & illum hymnum ab hominibus compositum, quem quotidie publice privatorumque in fine omnium Psalmorum dicimus: [Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto in excelsis, & in terra pax hominibus bonae voluntatis.] Amen.] Nam & iste hymnus, quem nato in Christo Angeli cecinerunt: d [Gloria in excelsis, & in terra pax hominibus bonae voluntatis.] & in qua, quae ibi sequuntur, ecclesiasticae doctores venerunt. Ergo nec ipsi in ecclesiis canendi sunt, quae sanctorum scripturarum libris non inventantur, & adorationes, seu manus impositiones, ex quibus in ecclesiis decantentur in ecclesia, vacant officia omnia canonica. Admonet haec fieri, atque horum primam, & secundam, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, & principibus, qui in sublimitate sunt.] Sicut ergo orationes & hymnos in laudem Dei compositos, nulli alios celebrent: excommunicatione plebent, qui contra rejicere fuerint auri.

C. LV. ¶ In Novo Testamento quo hymni Angelis decantati inveniantur.

Leo nonus f.

HI duo solummodo hymni ab Angelis in Novo Testamento invenimus decantati in excelsis Deo. Quos pariter in Septuaginta intermittimus: quia peccato hominum, & ad conventu Angelicæ jubilationis expulsi in Babylonem, super flumina, quae circumferuntur, & stemus, dum recordamur illius Sion, in qua decet hymnus & Quod novem hebdomadarum decimus ordo per 1 superbia corrumpit, cum numerum minuit, & a felicitate perempta, & condolentes suae diminutionis, & patrum suorum reparationi & consolationi consularum, Deus creator m, primum hominem de limbo terrae movit, qui sui generis multiplicatione denucavit, & suis patrie restituit, atque Angelorum quatuordecim choros non modicum, & cetera est. Nec mirum, si ex lapsu ipsius hominum, & Dei creatoris permansit imperfectus, atque in Christo resurgente resurrexit lapsus ille propebat. Unde novem ordinum concertum, & cetera augmento sui collegii, & spe meliori Angelorum chorus gavisus, in novum Alleluia concertum, & cetera eo perficit devotus. Quem & nos pro novem ordinum imitantes, à septuagesima, quando lapsus propebat, & cetera.

a Poly. lib. 3. tit. 2. b Math. 7. c Epist. 13. c. 22. d Ivo p. 3. c. 57. e 1. Tim. 2. f al. ceterum. g Apoc. 1. Ivo p. 3. c. 268. h Psal. 62. I. Esa. 14. Apocal. 11. Ivo p. 3. c. 268. i Ivo p. 3. c. 268.

in ecclesia recitatur, Alleluia novem hebdomatibus inter-

C. LXI. Gloria in excelsis decantetur.

Item Nicolaus Papa Rhodensis Archiepiscopo

Oratio, a Gloria in excelsis Deo, ab Episcopis in cena Domini inter missarum solemniam more nostro dicenda

Passio vero Apostolica sede permittitur.

¶ Apostolicum Non ista deest ab aliquo Vaticanis codicibus non invenit.

C. LXII. Com Lucius, aut capite velato ad celebrandum missarum solemniam clericus non ingreditur.

Item Zacharias Papa in synodo Romana, c. 4. & 14.

¶ Illis d. Episcopus, Presbyter, aut Diaconus ad solemniam missarum celebranda presumat cum baculo, seu velo capite altario Dei assistere: quoniam de Apollonio prohibet viros velato capite orare: et qui temere presumpserit, communione privetur.

¶ Cum vero ingressus fuerit Episcopus aut Presbyter ad missarum solemniam celebranda, nisi passio aliqua interveniat, nullo modo audeat data oratione recedere, ut dicitur Episcopo vel Presbytero missarum solemniam supplicans: sed qui initium ponit, suppleat usque in finem, quia scriptum est: Qui perseveraverit usque in finem, salvus erit: si quis vero presumpserit praeter quod prescribitur, a sacro corpore & sanguine Domini non habet Christi in se suspensum.

¶ Zacharias contra hec dicitur, Macarius. Emendatum est in aliquo veteri codicibus, & ceteris velle scribitur. Et caput epistolae habetur in concilio Constantiensi scripto Zachariae.

C. LXIII. P. A. L. E. A.

[Item ex decretis Soteris Papae.]

¶ Ut illud divini oraculi singuli praevaleant, quod habuerunt, [vix soli, quia cum ceciderit, non habet habuerunt,] summopere verendum nobis est, atque cavendum, ne horis illis, atque temporibus, quibus Deo placatur vel sacrificatur, unicuique divinis singulis officio assidentibus pernicia passio, vel corporis quatuor impletio, & occurrat: quae aut corpus subito abire faciat, aut mentem alienatione vel terrore confundat. Pro huiusmodi ergo casibus praevales, necessarium ducimus insinueri, ut ubi temporis, vel loci, sine ceteris copiosissimatur, habeat quique canens Deo, atque sacrificans post se vicini solaminis adiutorem: ut, si aliquo casu ille, qui officia implendus accedit, turbatus fuerit, vel ad terram effusus, a tergo semper habeat, quo visum exequantur intripidus, & officium inceperit, atque absolvat.

C. LXIV. ¶ Qui testes Episcopus sacrificium fecerit habere debent.

Item Anastasius Episcopus, si quis servus, omnibus Episcopis, quod dicitur.

¶ Propos f. Deo sacrificans testes secum habeat, ut si in honore gradu fuerit, se maioris testimonii incrementum impetret. In solemnioribus quippe diebus sursum, non quaque, autres Diaconos, qui oculi eius dicuntur, & subdiaconos, atque reliquos ministros secum

habeat: qui facris induit vestimentis a fronte & a tergo, & Presbyteri regione dextra lavaque, contrito corde, & humiliato spiritu, ac prono stent vultu, custodientes eum a malevolis hominibus, & consensum ejus praebent a sacrificio. Peracta autem consecratione omnes communicant, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus.

C. LXV. ¶ Episcopi sine religiosis vestibus Dominum sacramenta non consecrant.

Item Lucius Papa Episcopi Galliae & Hispaniae, c. 1.

¶ Vobis i. b. Apostolica auctoritate, ut semper testes vobiscum sacerdotes & Levitas e habeatis. Et licet conscientia propria sufficere possit, tamen propter malevolos, juxta d. Apostolum, etiam testimonium vos oportet habere bonum ab his, qui foris sunt: quoniam & in hac sancta sede constitutum habemus, ut duo Presbyteri, & tres Diaconi in omni loco Episcopum non dicant, propter testimonium ecclesiasticum.

¶ Tubemus Apostolica in epistola ipsa sic legitur: Propter tales, fratres, hortamur vos, sicut in hac sancta ecclesia constitutum habemus, ut semper, &c.

C. LXVI. ¶ Nisi duobus presantibus, Presbyter missam celebrare non presumat.

Item Soter a Papa.

¶ Hoc quoque statutum est, ut nullus Presbyterorum missarum solemniam celebrare praesumat, nisi duobus presantibus, sibi que respondentibus ipse tertius habeatur: quia cum pluraliter ab eo dicitur, [Dominus vobiscum,] & illud in secretis [orate pro me,] aptissime convenit, ut ipsius respondeatur salutationi.

¶ Burchardus etiam & Ivo citant ex decretis Soteris Papae. Et in Micrologo, c. 2. scribitur fuisse id ab Anastasio & Sotero statutum. Similem sententiam Burchardus lib. 2. cap. 61. refert ex concilio Nannetensi, cap. 30. Fere autem idem habetur in Moguntino primo, cap. 47.

C. LXVII. ¶ Communionem praevetur, qui usque ad finem missarum solemniam non audierunt.

Item ex canone & Apostolorum 10.

¶ Omnes b. fideles, qui conveniunt in solemnitatibus i. facris ad ecclesiam, & scripturas Apostolorum & Evangelium audiant. 2. Qui autem non perseverant in oratione, usque dum missa peragatur, nec sanctam communionem percipiunt, velut inquietudines ecclesiae commoverent, convenit communionem privari.

¶ In solemnitatibus facris in totis conciliis ad marginem praefata versantibus sunt haec eadem verba, quae hic apud Gratianum, Burchardum & Ivo, & in Polycarpo. Gracis est absolutus, r. b. d. c. l. o. l. o. l. id est, qui ingrediuntur. & ita in eodem canonum, nimirum ex versione Dionysii.

¶ Audiant. Qui autem in eodem margine, & in Polycarpo. Sed Burchardus & Ivo propius ad verba Gracia, audiunt, non autem perseverant.

C. LXVIII. ¶ De eodem.

Item ex concilio Carthaginiensi 4. cap. 24.

¶ Sacerdote i. verbum in ecclesia faciente, qui egressus de auditorio fuerit, excommunicatur.

C. LXIX. ¶ Die Dominico missas ex integro seculari audire debent.

Item ex concilio Agatheniensi, cap. 47.

¶ Missas die Dominico secularibus totas audire, & speciali ordine praecipimus: ita, ut ante benedictionem

a. al. probentur. b. Polyc. l. o. l. o. l. s. Anselm. l. 6. cap. 1. 40. c. al. dicitur. d. Item 3. e. al. Anastasius. f. Polyc. l. 4. tit. 31. Anselm. l. 7. c. 26. Burchard. l. 3. c. 74. Ivo p. 2. c. 127. Pama. l. 2. c. 139. g. Et in concilio Antiocheno, c. 2. h. Polyc. l. 3. tit. 26. Burch. l. 2. c. 67. Ivo p. 6. c. 58. i. Burch. l. 2. c. 68. Ivo p. 2. c. 128. k. al. tenentur.

¶ a. al. probentur. b. Polyc. l. o. l. o. l. s. Anselm. l. 6. cap. 1. 40. c. al. dicitur. d. Item 3. e. al. Anastasius. f. Polyc. l. 4. tit. 31. Anselm. l. 7. c. 26. Burchard. l. 3. c. 74. Ivo p. 2. c. 127. Pama. l. 2. c. 139. g. Et in concilio Antiocheno, c. 2. h. Polyc. l. 3. tit. 26. Burch. l. 2. c. 67. Ivo p. 6. c. 58. i. Burch. l. 2. c. 68. Ivo p. 2. c. 128. k. al. tenentur.

¶ a. al. probentur. b. Polyc. l. o. l. o. l. s. Anselm. l. 6. cap. 1. 40. c. al. dicitur. d. Item 3. e. al. Anastasius. f. Polyc. l. 4. tit. 31. Anselm. l. 7. c. 26. Burchard. l. 3. c. 74. Ivo p. 2. c. 127. Pama. l. 2. c. 139. g. Et in concilio Antiocheno, c. 2. h. Polyc. l. 3. tit. 26. Burch. l. 2. c. 67. Ivo p. 6. c. 58. i. Burch. l. 2. c. 68. Ivo p. 2. c. 128. k. al. tenentur.

¶ a. al. probentur. b. Polyc. l. o. l. o. l. s. Anselm. l. 6. cap. 1. 40. c. al. dicitur. d. Item 3. e. al. Anastasius. f. Polyc. l. 4. tit. 31. Anselm. l. 7. c. 26. Burchard. l. 3. c. 74. Ivo p. 2. c. 127. Pama. l. 2. c. 139. g. Et in concilio Antiocheno, c. 2. h. Polyc. l. 3. tit. 26. Burch. l. 2. c. 67. Ivo p. 6. c. 58. i. Burch. l. 2. c. 68. Ivo p. 2. c. 128. k. al. tenentur.

¶ a. al. probentur. b. Polyc. l. o. l. o. l. s. Anselm. l. 6. cap. 1. 40. c. al. dicitur. d. Item 3. e. al. Anastasius. f. Polyc. l. 4. tit. 31. Anselm. l. 7. c. 26. Burchard. l. 3. c. 74. Ivo p. 2. c. 127. Pama. l. 2. c. 139. g. Et in concilio Antiocheno, c. 2. h. Polyc. l. 3. tit. 26. Burch. l. 2. c. 67. Ivo p. 6. c. 58. i. Burch. l. 2. c. 68. Ivo p. 2. c. 128. k. al. tenentur.

tionem sacerdotis egredi populus non praefumat. Quod si fecerint, ab Episcopo publice confundantur.

C. LXV. *¶* Populus non ante discedat, quam missa integra celebratur.

Item ex concilio Aurelianensi 1. cap. 88.

Quoniam ad a celebrandas missas in Dei nomine convenitur, populus non ante discedat, quam missa solennis compleatur, & ubi Episcopus non fuerit, benedictionem accipiat sacerdotis.

C. LXVI. *¶* Excommunicetur, qui pratermissa ecclesiae convenit ad spectacula vadit.

Item ex concilio Carthagenensi 4. c. 88.

Qui die b solenni, pratermissa solenni ecclesiae conventu ad spectacula vadit, excommunicatur.

C. LXVII. *¶* Usq; ad missam catechumenorum nullus ecclesiam ingredi prohibetur.

Item ex concilio Carthagenensi 4. cap. 84.

Episcopus e nullum prohibeat ingredi ecclesiam, & audire verbum Dei, siue gentilem, siue hereticum, siue ludaeum, usque ad missam catechumenorum.

C. LXVIII. *¶* Evangelia non sedentes, sed stando audire debemus.

Item Anastasius Episcopus Germania & Burgundia epist. 1. cap. 1.

Apostolica d auctoritate mandamus, dum sancta Evangelia in ecclesia recitantur, ut sacerdotes & ceteri omnes praesentes, non sedentes, sed venerabiliter curvi t, in conspectu Evangelii stantes Dominica, verba intente audiant, & fideliter adorent.

¶ Curvi] Sic in originali, & apud Iovem part. 6. cap. 33. sed apud eundem part. 1. cap. 13. & apud Barchardum vox ista non habetur.

C. LXIX. *¶* Ad missam solennem semper aliquid est offerendum.

Item Gregorius VII. in synodo Romana habita anno Domini 1078. c. 13.

Omnis e Christianus procuret ad missam solennem aliquid Deo offerre, & ducere ad memoriam, quod Deus per Moysen dixit: f [Non apparebis in conspectu meo vacuus.] Etenim in collectis sanctorum Patrum liquidò apparet, quòd omnes Christiani offerre aliquid Deo ex usu sanctorum Patrum debent.

¶ Ad ipsum] Hinc usq; ad fin. cap. non habentur ibi apud Gregorium, neq; apud Anselmum, aut Polycar.

C. LXX. *¶* Quare [suscipiam corda] in praefatione dicitur.

Item Cyprianus sermone 6. de oratione Dominica.

Quando autem stamus ad orationem, fratres dilectissimi, vigilare, & incumbere ad preces toto corde debemus: cogitatio omnis carnalis, & secularis abscidat: nec quidquam tunc animus, quàm id solum cogitet, quòd precatur. Ideò & sacerdos ante orationem praefatione proxima parat fratrum mentes, dicendo [suscipiam corda], ut dum respondet plebs, [habemus ad Dominum], admoneatur, nihil se aliud, quam Dominum cogitare debere. Claudatur contra adversarium peccus, & soli Deo pateat, nec ad se hostem Dei tempore orationis adire patiatur.

¶ Exod. 24.

a Burch. l. 3. c. 29. Ivo p. 3. c. 34. b Ivo p. 4. c. 8. c Burchard. l. 3. c. 28. Ivo p. 3. c. 23. Pann. l. 2. c. 41. d Bur. lib. 3. cap. 103. Ivo p. 2. c. 33. & p. 6. c. 93. e Poly. lib. 3. c. 16. Anselm. l. 2. c. 40. f Exod. 24.

C. LXXI. *¶* Quo praefatione in missa sanctanda.

Pelagius II. Romana ecclesia, & Episcopus vicarius Germaniarum, & Episcopus vicarius Galliarum Episcopi.

Invenimus s has novem praefationes in missa solenni tanquam recipiendas, quas longa tempe in Romana ecclesia haec servavit: id est, in aibus Paschalibus, aliam de Ascensione Domini, aliam de Pentecoste, quartam de Natali Domini, aliam de Apparitione Domini, sextam de Apollonia, aliam de sancta Trinitate, octavam de Cruce, novam de Quadragesima tanquam decendam. Praefationes tenet & custodit sancta Romana ecclesia, ut tenendas vobis mandamus.

C. LXXII. *¶* In omnibus missarum functionibus pro defunctis oratio fiat.

Item ex concilio Cabillonensi secundo. cap. 33.

Wilhelmus e praeterea nobis est, ut in omnibus missis solennibus, pro defunctorum spiritibus competenti Dominus deprecetur. Sicut enim missa excipitur, qua non pro viventibus, & pro quibusdam cessatibus Dominus deprecetur: ita necesse est excipi debet, quin pro animabus fidelium prope Deo in missarum solennibus fundantur. Antiquum pro hunc morem sancta tenet ecclesia, ut & in missis solennibus, & in aliis precibus Domino praefationem commendet: dicente beato Augustino, sunt praetermittendae supplicationes pro defunctorum: quas faciendas pro omnibus in Catholica societate laudamus t. Defunctorum praefatione suscepit ecclesia: ut quibus ad illa defunctorum aut filii, aut quicunque cognati vel amici, ad hunc hibeantur pia matre communi.]

¶ Laudamus] Apud collectores sunt multa verba.

B. Augustinus (a quo pariter carnis & coactione, & aliterius lib. 4. c. 42.) sic habet: Quas faciendas pro omnibus Christianis & catholica societate defunctis, etiam nominibus quocumque sub generalis commemoratione suscepit ecclesia. Ceterum glissa sunt, ut nonnulla nomina recitanda.

Item Innocentius Episcopus verba Romana Decretio Eugubino, epist. 1.

De nominibus recitandis, antequam procedat oratio, faciat, atque eorum oblationes, quocumque committenda sunt, oratione sua commendat, quibus unum sit, & ipse pro sua prudentia recognoscit, quibus stiam necdum Deo offeras, ejus ante missam praefatione quamvis illi incognitum sit nihil.

DISTINCTIO II.

C. I. *¶* Paxis, & unum, & aqua in lacrimis mentis sunt offerenda.

Item Alexander vicarius Romana Episcopatus omnibus, epist. 1. cap. 4.

In sacramentorum d oblationibus, quae in missis solennibus Domino offeruntur, passio Domini recitanda est: ut ejus, cujus corpus & sanguis offeruntur.

a Poly. lib. 3. tit. 20. Anselm. l. 2. c. 11. Bur. lib. 3. tit. 2. cap. 77. Pann. l. 2. c. 101. b Bur. l. 3. c. 84. Ivo p. 3. c. 11. c. 1. q. 2. non exstiterunt, in lib. de Curia pro materia cognoscenda. d Poly. lib. 3. tit. 9. Anselm. l. 2. c. 11. Bur. l. 3. c. 11. c. 1. q. 2.

passio celebrari: ita in repulsis opinionibus super-
 fluitur, passio tantum, & vinum aqua permittum in
 sacrificium offeruntur. Non enim debet (ut à Patri-
 bus accipimus, & ipsa ratio docet) in calice Domini aut
 tantum solum, aut aqua sola offerri, sed utrumque per-
 mittum, quia utrumque ex latere ejus in passione sua
 profuditur legitur.

C. I. *q. De panem, qui habet, ut antea Gratianus habebat.*
C. II. *q. Vinum sine aqua, vel eorum in sacra-
 mento offerri non licet.*
 Item Cyprianus l. h. epist. 2. *Cecilio fratri
 salutem.*

In i. sanctificando calice Domini offerri aqua sola
 non potest, quomodo nec vinum solum potest. Nam
 & vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse
 sine Christo. Quando autem utrumque miscetur, & ad-
 oratione confusa sibi invicem copulatur, tunc sacramen-
 tum spiritale & celeste perficitur. Sic verò calix Domini
 nec aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque sibi
 miscetur, quomodo nec corpus Domini potest esse sari-
 tum, nisi aqua sola, nisi utrumque adunatum fuerit, &
 copulatione & panis unius compage solidatum.

C. III. *q. Sine Christo.]* Apud B. Cyprianum sic legitur: San-
 guis Christi incipit esse nobis: si verò aqua sit sola, plebs
 incipit esse sine Christo: quia verba referuntur etiam infra
 ad eum. Sed de his non est mutatum. Multa ve-
 ro in his locis scripta, et ipsa epistola sunt emendata, itemq;
 in sequenti capite.

C. III. *q. Item in eadem epistola.*
 Cyprianus dicit: Quotiescunque enim edentis pa-
 nem istum, & calicem istum biberitis, mortem Do-
 mini commemoratis, quoadque veniat. Quotiescunque
 ergo calicem in commemorationem Domini, & passio-
 nis ejus offerimus, id quod constat Dominum fecisse, fac-
 iamus. Sed vide d. frater charissime, si quis de ante-
 cedentibus nostris vel ignoranter, vel simpliciter non hoc
 servavit, & tenet, quod nos Dominus facere, & exemplo
 & magister suo docuit, potest simplicitati ejus de indul-
 gentia Domini venia concedi: nobis vero non poterit
 ignoscere, qui magis à Domino admoniti & instructi sumus,
 ut calicem Domini cum vino mistum, secundum quod
 Dominus ostendit, offeramus.

C. IV. *q. Erat panem, vinum, & aquam
 in sacramento nihil debet
 offerri.*
 Item ex concilio Martini Bracaren-
 si, cap. 20.

Non oportet & aliquid aliud in sacramento offerri
 panem, vinum, & aquam, quæ in typo Christi
 benedicuntur: quia dum in cruce penderet, de corpo-
 re suo sanguis effluxit, & aqua. Hac tria unum sunt in
 Calice: hæc hostia & oblatio Dei in odorem sua-
 vissimi.

C. V. *q. De eodem.*
 Item ex concilio Carthaginensi ter-
 tio, c. 22.

In sacramento corporis & sanguinis Domini nihil
 debet offerri, quæ ipse Dominus tradidit, hoc est, pa-
 nem, & vinum, & aquam. Nec amplius in
 Calice offeratur, quam de visis & frumentis.

C. VI. *q. Oblatum sacrificii veteris non recipiatur.*
 Item ex sexta synodo, cap. 28.

a. Poly. l. 3. tit. 9. Anselm. l. 9. cap. 33. Burchard. l. 5. c. 1. l. 10. p. 2.
 cap. 11. & 12. c. 13. Pamm. l. 1. c. 1. 47. b. Joan. 13. c. 1. in sacra-
 mento. d. al. finit. e. al. receptorum. f. al. summorum. g.
 Som. 4. diff. 10.

Dicimus, quod in quibusdam ecclesiis sacerdotes sa-
 crificio oblationis conjungant uvæ, quæ secundum
 usum in altari offeruntur, & sic simul utraque populo di-
 stribuant. Præcipimus igitur, ut nullus sacerdos hoc ul-
 terius faciat, sed in remissionem peccatorum populo obla-
 tionem solum distribuat, & uvæ sorsum benedictas
 populus, qui petierit, accipiat, & fructuum in gratias
 agat.

C. VII. *q. De his, qui sacrificando variè
 errabant.*
 Item Julius Papa Episcopus per i.
 Aegyptum.

C. VII. *q. Per Aegyptum.]* Apud ceteros calicetores legitur, per
 Aegyptum missis. Sed in Miscel. cap. 29. citatur ex eodem Julio
 Episcopo Aegypti. Eadem autem feri habentur nunc in Braca-
 rensi 3. cap. 1. & sententia summorum collecta in Virmaciensi.
 c. 4.

C. VIII. *q. Vni a omne crimen atque peccatum oblati Deo
 sacrificiis deletur, quid de cetero pro delictorum ex-
 piatione Domino dabitur, quando in ipsa sacrificii obla-
 tione eratur? Audivimus enim quosdam schismatici
 ambitione detentos contra divinos ordines & Apostolicas
 institutiones lac pro vino in divinis sacrificiis dedicare: a-
 lios quoque intinctam Eucharistiam populus pro comple-
 mento communionis porrigere: quosdam etiam ex-
 pressum in vinum in sacramento Domini calicis offre-
 re: alios verò 2. pannum lineum multo intinctum per
 totum annum reservare, & in tempore sacrificii partem
 ejus aqua lavare, & sic offerre. Quod quàm sit Evange-
 licæ & Apostolicæ doctrinæ contrarium, & consuetudini
 ecclesiasticæ adversum, non difficile ab ipso fonte verita-
 tis probabitur, à quo ordinata ipsa sacramentorum myste-
 ria processerunt. Cum enim magister veritatis verum
 salutis nostræ sacrificium suis commendaret discipulis,
 non illis lac, sed panem tantum, & calicem sub hoc sacra-
 mento cognovimus dedisse. Legitur enim in Evange-
 lica veritate. [Accepti b. Iesus panem & calicem, & benedi-
 cens dedit discipulis suis.] Cesset ergo lac sacrificando
 offerri, quia manifestum & evidens Evangelicæ veritatis
 exemplum illuxit, quòd præter panem & vinum aliud of-
 ferri non licet. Illud verò, quod pro complemento
 communionis intinctam tradunt Eucharistiam populus,
 nec hoc prolatum ex Evangelio testimonium recipit, &
 ubi Apostolis corpus suum & sanguinem commenda-
 vit. Sorsum enim panis, & sorsum calicis commenda-
 tio memoratur. Nam intinctum panem aliis Christum
 præbuisse non legimus, excepto illo tantum discipulo,
 quem intincta buccella, magistri proditorum ostenderet,
 non quæ sacramenti hujus institutionem signaret. Nam
 quòd de expresso botro, id est, de uvarum granis popu-
 lus communicatur, valde est omnino consensum: sed si
 necesse sit, botrus in calice comprimatur, & aqua mi-
 sceatur: quia calix Dominicus, juxta canonum præ-
 cepta, vino & aqua permittitur debet offerri: quia vide-
 mus in aqua populum intelligi, in vino verò ostendi
 sanguinem Christi. Ergo cum in calice vino aqua mi-
 sceatur, Christo populus adunatur, & credentium plebs
 ei, in quem credit, copulatur & jungitur. Quæ copu-
 latio & conjunctio aquæ & vini sic miscetur in calice
 Domini, ut mistio ista non possit separari. Nam & si*

a. Poly. l. 3. tit. 9. Anselm. l. 9. cap. 33. Burchard. l. 5. c. 1. l. 10. p. 2.
 cap. 11. & 12. c. 13. Pamm. l. 1. c. 1. 47. b. Joan. 13. c. 1. in sacra-
 mento. d. al. finit. e. al. receptorum. f. al. summorum. g.
 Som. 4. diff. 10.

vinum tantum quis offerat, sanguis Christi esse incipit si-
ne nobis. Si vero aqua sit sola, plebs incipit esse sine
Christo. Ergo, quando botrus solus offertur, in quo vi-
ni tantum efficientia designatur, sacramentum nostrae sa-
lutis negligitur, quod per aquam significatur. Non ve-
nit potest calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum,
nisi utrumque sibi miscatur. Et ideo, quia jam ex hoc
plurima & multiplex majorum emanavit sententia, o-
mnis deinceps talis error, atque praesumptio cessare ve-
bet: ne perverforum inordinata consuetudo sit aliud in-
tatis enervet. Et ideo nulli deinceps licitum sit aliud in
sacrificiis divinis offerre nisi iuxta antiquorum senten-
tiam conciliorum panem tantum, & calicem vino & a-
qua permixtum. De cetero aliter, quam praecipit est
faciens, tamdiu à sacrificando cessabit, quamdiu legiti-
ma poenitentiae satisfactio correctus a, ad gradus sui
officium redeat, quod amittit.

¶ *Expresum vinum] Sic apud Ivonem, & in Pannormia,
& in Bracarensi. In aliquot tamen vetustis est, expresum bo-
trum, ut paulo inferius in hoc eodem capite. Sed Burchardus ha-
bet, non expresum vinum.*

¶ *Alios vero pannum] Hoc usq; ad vers. Quod quam
sit, non fuit in Bracarenfi: neq; etiam illa, sed si necesse sit, usq;
ad vers. quia.*

¶ *Iuxta canonum] In Bracarenfi est, iuxta quod qui-
dam doctor edidit. Significatur autem B. Cyprianus citatus
sup. ead. in sanctificando.*

¶ *Sententia] In Bracarenfi sequitur, quorum pie-
tas in Deum religiosa sacramentorum horum & effi-
cientias copiose disseruit, & institutiones verissime de-
claravit.*

C. VIII. ¶ *Nulla oblatio corpori & sanguini Chri-
sti comparari valet.
Item Alexander Papa quintus à Petro,
apost. 1.*

¶ *Nilhil è in sacrificiis majus esse potest, quam cor-
pus & sanguis Christi: nec ulla oblatio hae potior
est, sed hae omnes praecellit: quae pura conscientia Do-
mino offerenda est, & pura mente sumenda, atque ab o-
mnibus veneranda: & sicut potior est ceteris, ita potius
excolli & venerari debet.*

C. IX. ¶ *Ante confecta mysteria pacem non de-
betur offerre.
Item Innocentius Papa Decentio Eugubino
Episcopo salutem, epist. 1.
cap. 1.*

¶ *Pacem igitur austeris ante confecta mysteria quosdam
pe. populis impertiri, vel sibi inter se sacerdotes trade-
re: cum post omnia (quae aperire non debeo) pax sit ne-
cessario indicenda, per quam constet populum ad omnia,
quae in mysteriis aguntur, atque in ecclesia celebrantur,
gratissime consentium, ac finita esse, pacis concludentis si-
gnaculo demonstrantur.*

C. X. ¶ *Ecclesiasticis liminibus carere miniser,
qui post consecrationem communi-
care contemnit.
Item Anacleto Papa, epist. 1.*

¶ *Peracta & consecrata omnes communicent, qui no-
luerint ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim & A-
postoli statuerunt, & sancta Romana tenet ecclesia.*

¶ *Tribuatur Calixto. Restitutum est Anacleto ex aliquot
vetustis exemplaribus, & Burchardo: cui Anacleto tribuitur etiam
supra de consecr. dist. 1. Episcopus.*

C. XI. ¶ *Quisq; sacerdos, quoties Missam
celebrat, toties sacram communio-
nem percipiat.
Item ex concilio Toletano 12.
cap. 25.*

a *ut correptus.* b *Burch. l. 1. c. 1. Ivo par. 2. cap. 17. & 68.
Supra de consecr. dist. 1. anme. fideles Burch. l. 1. c. 77.*

¶ *Elatum a est nobis quosdam de sacerdotibus
quos sacrificia in uno die videntur offerre: sed in
die plurima per se offerant sacrificia, in nonnullis
tionibus à communione suspendant, & in solis
tremis à sacrificii oblatione communione suspendantur
sumant: quasi non sit toties illi vero & singulis
cristificio participandum, quoties corpus & sanguis Do-
mini nostri Iesu Christi immolatio facta consistit. Ita
ecce Apollolus dicit: e [Nonne qui edunt hostiam
cipes sunt altaris?] Certum est, quod hi, qui sacrificia
tes non edunt, rai sunt Domini sacramenti. Quia
que ergo sacerdotum deinceps divino altario sacrificia
oblaturus accesserit, & se à communione suspendent
no uno repulsum se noverit. Nam quale est sacrificium
ipsa, qua se indecenter privavit, gratia communione
no uno repulsum se noverit. Nam quale est sacrificium
cristificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse oportet?
Ergo modis omnibus est agendum, ut quoties
que sacrificans corpus & sanguinem Iesu Christi
nostri in altario immolat, toties percipere corpus
sanguinis Christi participem se præbeat.*

C. XII. ¶ *Corpus Christi sacrificii sa-
guine sacerdos non debet ac-
cipere.
Item Gelasius Papa Majoris & hanc
Episcopus.*

¶ *Comperimus autem, quod quidam factus
nummodo corporis sacri portione à calice
tis abstineant. Qui proculdubio (quoniam
superstitione docentur obstringi) aut inter
ta percipiant, aut ab integris accendant: quia
minus ejusdemque mysterii sine grandi sacrificii
est provenire.*

¶ *De hoc capite natatum est sup. 21. quod a. s. in
mun, & in Polycarpeti 30. (nam in nonnullis est
esse partem episcopi, qua sibi inferitur.*

C. XIII. ¶ *Eucharistia communione
quotidie accipitur, nec repre-
henditur, nec la-
datur.
Item Augustinus de ecclesiastica dog-
matibus, cap. 17.*

¶ *Quotidie e Eucharistia communione
perc, nec laudo, nec vitupero, communione
Dominicis diebus communicandum fuit. In
tor: si tamen mens sine affectu peccati
bentem adhuc voluntatem peccandi
co Eucharistia perceptione, quam
quamvis quis peccato mordetur, peccati
beat de cetero voluntatem, & communi-
faciat lachrymis & orationibus: & confitetur
mini miseratione, qui peccata
confuevit, accedat ad Eucharistiam
rus. Sed hoc de illo dico, quem
Item epist. 18. cap. 1. Quae
peccata non gravant. Item epist. 18. cap. 1. Quae
quispiam, non quotidie accipendum Eucharistiam
lius affirmet quotidie: facit unquam
dum fidem suam pie credidit esse
enim eorum exhonorat corpus & sanguinem Domini
saluberrimum sacramentum certatim
tendunt. Neque enim litigaverunt inter se, aut
piam eorum se alteri propoluit, Zacharius /*

a *Ivo par. 2. c. 114. b al. exremi, c. 1. l. 1. c. 1.
erologus c. 10. Agerni 2. cap. 8. Polycarpeti 30. c. 1. l. 1. c. 1.
cap. 147. Ivo par. 2. c. 114. c. Valfred. de reb. eccl. cap. 1. l. 1. c. 1.
dist. 11. Alger. l. 1. cap. 22. & 30. Polycarpeti 30. c. 1. l. 1. c. 1.
l. 1. c. 11. & 16. Ivo par. 2. c. 21. & 26. Patm. l. 1. c. 1. l. 1. c. 1.
offic. c. 12. Calixto, 2. c. 46. Bada 1. c. 1. c. 1. l. 1. c. 1.
f. Luc. 19. Matth. 8.*

1169 cum alter eorum gubens in domum suam suscipit a Domino. alter dicit, non sum dignus, ut intres habitaculum meum. Ambo honorificantes Salvatorem...

¶ Caput hoc ex duabus T. Augustini loci confectum, & in hunc modum restitutum, ex his, ubi opus esse visum est, & emendatum est, & editum. Algerus autem, & Valfridus Strabo...

C. XII. ¶ Qui semper peccat, caelesti sacramenti medicinam semper accipiat. Item Ambrosius lib. 4. de sacramentis, cap. ult.

¶ Quotiescumque effunditur sanguis Christi, in redditionem peccatorum effunditur, debet illum semper accipere, ut semper nihil peccata dimittantur. Qui semper peccat, semper debet habere medicinam.

C. XV. ¶ Non abstineat a corpore Domini, nisi qui excommunicari meretur. Item Hilarius Episcopus.

¶ Non sunt tanta peccata, ut excommunicetur quis, sed debet a medicina corporis & sanguinis Domini recipere.

¶ Carceribus collectores, & Algerus citant ex Hilario: apud B. Augustinum epistola 111. hoc habentur, si peccata tanta non sunt, ut excommunicatus quisquam homo judicetur, non debet a medicina Domini corporis separare: nec multo ante quod dicitur 1. Cor. 11.

C. XVI. ¶ Ter in anno quisque fidelitatem communiat.

Item Fabianus Papa ait. ¶ Ter in frequentius, saltem in anno ter laici homines communicant (nisi forte quis majoribus quibuslibet omnibus impediatur), in Pascha videlicet, & Pentecoste, & Natali Domini.

¶ Apud alios collectores eodem modo citatur. Verum praeter alia verba, in Pascha videlicet, &c. habentur in concilio Triverino c. 6. Cap. l. c. 61.

C. XVII. ¶ Etiam in corpore Domini sacramentum debemus accipere. Item Soter Papa f. ait.

¶ In corpore Domini a quibusdam perceptio Eucharistiae negligitur, quae quoniam in eadem die ab omnibus fidelibus (exceptis iis, quibus pro gravibus criminibus inhibetur) percipienda sit, ecclesiasticus non demeretur: cum etiam poenitentes eadem die ad percipiendam corporis & sanguinis Domini sacramenta recedunt.

C. XVIII. ¶ Praesertim ab ecclesia, qui a communione sacramentis se pro haereticis sua averit. Item ex concilio h. Martini Bracarenis, c. 13.

a. al. parvipendunt. b. Burch. l. 3. c. 37. Item pars. 2. cap. 25. c. Burch. l. 3. c. 22. l. 10. p. 2. c. 32. Pamm. l. 3. c. 17. d. al. quing. aut septem. e. Glossa ordm. 1. Cor. 11. c. 21. Sent. 4. dist. Amalarius lib. 3. c. 31. Alcuinus fol. 79. Micrologus cap. 17. Rabanus de instr. cler. c. ult. Alg. l. 4. c. 9. f. Ordo Romanus fol. 5. Pamm. lib. 4. c. 17.

¶ Quis intrat in ecclesiam Dei, & sacras scripturas audit, & pro luxuria sua averit se a communione sacramenti, & in observandis mysteriis declinat constitutam regulam disciplinae, illum talem projiciendum de ecclesia catholica esse decernimus, donec poenitentiam agat, & ostendat fructum poenitentiae suae, ut possit communione & percepta indulgentiam promereri.

¶ Communionem percepta in recentioribus conciliorum editionibus legitur: [ut possint communionem percepta indulgentiam promereri] Editiones vero antiquae, & Vaticanae edices habent ut Gratianus. Concilio Antiocheno capite secundo (unde hoc videtur sumptum) haec sunt verba, & praegressa dicitur: τὸν τῶν ἁγίων ὁ ὑπερῶν ὑπερῶν. id est, & implorantes consecrari veniam possint.

C. XIX. ¶ Non habeantur catholici, qui his tribus temporibus communicare desinant. a. Item ex concilio Agathensi, c. 11.

¶ Saeculares h. qui in Natali Domini, Pascha, & Pentecoste non communicaverint, catholici non credantur, nec inter catholicos habeantur.

C. XX. ¶ Corripantur, qui in ecclesia communione continentur. In concilio Toletano primo, c. 7.

¶ Hi, qui intrant in ecclesiam, & deprehenduntur nunquam communicare, admonentur. Quod si non communicant, ad poenitentiam accedant. Si communicant, non semper abstineant: si non fecerint, abstineant.

¶ Abstineant] In originali legitur, abstineant, quem admodum in fine capituli, etiam in versu Gratiani. Sed hoc loco interpretatio glossae magis convenit verbo, abstineant.

C. XXI. ¶ Ante sanctam communionem a propria uxore quisque continentur. Item ex concilio Eliberitano.

¶ Mais e homo ante sacramentum a propria uxore abstinere debet tribus, aut quatuor diebus: nec inter catholicos communetur, qui in istis videlicet temporibus, Pascha, Pentecoste, & Natali Domini non communicaverit.

¶ Nec inter] Haec usque ad finem absumt hoc loco a Burghardo & Ivone, summa quadam capituli, Saeculari. supra ead.

C. XXII. ¶ Quare tres partes sicut ex corpore Christi. Item Sergius Papa ait.

¶ Triforme e est corpus Domini. Pars oblata & ipsa in calicem missae, corpus Christi, quod jam referre monstrat: pars comesta, ambulans adhuc super terram. Pars in altari usque ad missae finem remanens, corpus jacens in sepulchro: quia usque ad finem saeculi corpora sanctorum in sepulchris erunt.

¶ Oblata] Antea legebatur oblata. Emendatum est hoc, & alia ex vetustis codicibus, glossa ordinaria, atq. ex aliis scriptoribus indicati.

C. XXIII. ¶ A quibus sunt celebranda sacramenta Dominica. Item an Clemens Papa, epist. 2.

¶ Tribus gradibus commissa sunt sacramenta divinorum secretorum, id est, Presbytero, Diacono, & ministro: qui cum timore & tremore clerico-

a. al. parvipendunt. b. Burch. l. 3. c. 37. Item pars. 2. cap. 25. c. Burch. l. 3. c. 22. l. 10. p. 2. c. 32. Pamm. l. 3. c. 17. d. al. quing. aut septem. e. Glossa ordm. 1. Cor. 11. c. 21. Sent. 4. dist. Amalarius lib. 3. c. 31. Alcuinus fol. 79. Micrologus cap. 17. Rabanus de instr. cler. c. ult. Alg. l. 4. c. 9. f. Ordo Romanus fol. 5. Pamm. lib. 4. c. 17.

rum reliquias fragmentorum corporis Domini custodire debent. *Item ibidem.* ¶ Tanta a in altario certe holocausta offerantur, quanta populo sufficere debeant. Quod si remanserint, in crastinum non referentur, sed cum timore, & tremore, clericorum diligentia consumantur. Qui autem reliqua corporis Domini, que in sacrificio relicta sunt, consumunt, non statim ad communes accipiendos cibos conveniant, ne putent sancte portionem miscere & cibum, qui per aqualiculos digestus in secessum funditur. Si igitur mane Dominica portio edatur, usque ad sextam jejunent ministri, qui eam consumperunt: & si tertia vel quarta hora acceperint, jejunent usque ad vesperam. Sic secreta sanctificatione, aeterna custodienda sunt sacramenta. *¶ infra.* ¶ Precipimus etiam, ne unquam extero e clerico ecclesie, sive laico de fragmentis oblationum Christi ponatur ad mensam. Unde scis tu, qui passim sanctuarii d panes indignis impendis? Hinc & David ab Abimelech sacerdote interrogatus, cum panem sibi ad comedendum posceret, si mundus esset muliere, cum se mundum antetriduum proficeretur, panes propositionis manducavit.

C. XXIV. ¶ Insciantur, non mundauntur scelere, qui communicare non desunt.

Item Isidorus lib. 1. de summo bono, c. 6. a.

¶ Qui non desunt, putantes se tali communione mandari, discant nil ad mundationem sibi proficere, dicente Propheta: [Quid est, quod dilectus meus fecit in domo mea cetera multa? Numquid carnes sancte auferent ad te malitias tuas?] & Apostolus: [Probet, inquit, seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.]

C. XXV. ¶ Damnationem, non salutem acquirit, qui indignè sacramenta Christi communicant.

Item ex octava synodo, Basilius Episcopus dixit.

Timorem docet nos Apostolus dicens: [Qui s manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit.] Fidem verò edocet nos sermo Domini dicens: [Hoc est corpus meum, quod pro vobis dabitur. Hoc facite in meam commemorationem.] *¶ infra.* ¶ Et Apostolus h de unigenito Dei filio: [Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.] Cum ergo anima fidem habet his dictis, & confidat magnificentiæ gloriæ ipsius, & admiratur ranciam humilitatis, quomodo tantum ac talis obediens fuit patri usque ad mortem pro nostra vita: puro, quia provocari possit ad affectum, & dilectionem ipsius, & Dei patris, qui i unico filio non peperit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. *¶ infra.* ¶ Talem ergo affectum & fidem preparare debet in animo suo is, qui panem & calicem Domini percipit.

¶ Hoc Basilus caput est ex versione Rufini c. 70. quibusdam tamen omisit. Ex hac autem ratione, quam nunc asserit Gratianus, & alii ejusdem loci, ut alibi dictum est, videtur posse colligi, regulas illas beati Basilii post edicam synodum in codice, quo Gratianus usus est, fuisse collocatas.

C. XXVI. ¶ Non à quo, sed ante quem offeratur, considerandum est.

Item Augustinus lib. questionum Numerorum, quæst. 30.

a Ordo Romanus fol. 17. Polyc. l. 3. tit. 16. Burch. l. 2. c. 11. 170 p. 2. c. 22. & 64. & 76. Pann. l. 1. c. 149. b al. commissera. c excommunicato. d al. sacra. e infra dist. 4. qui in materia. f qui scelerate. Hier. 11. Ex Basilii regulu brevioribus 6. 172. f. 1. 1. 1. g Luc. 22. h Philip. 1. i Rom. 9.

ET dixit Dominus ad Moysen, & ad Aaron filium Aaron sacerdotem: [Tolle thuris in medio exustorum, & ignem altarium. Hinc sume tibi: quia sanctificaverunt thuris in peccatis in animabus i suis. & fac ea lamina dardanium positionem altari, quoniam oblata sunt ante Dominum sanctificata sunt, & facta sunt in signum filii Israel.] Non ergo notandum novo modo dicta sanctificata peria quibus peccatum hoc fuerat perpetratum: quæ per exemplum datum est ceteris, quo timore. positionem autem altari cur ex eis fieri voluit, dicens: [quoniam oblata sunt ante Dominum, & facta sunt in signum filii Israel.] Non ergo probari voluit, quod a talibus oblata sunt, sed hoc attendi ante quem oblata sunt, id est, ante Dominum, ut plus in eis valeret nomen Domini, ante quem sunt, quam pessimum meritum eorum, à quo facta sunt.

¶ In animabus suis] *Apud 2. Augustinus in manibus suis: sed apud Septuaginta, qui illi ipse dicitur de suis. Apoc. 1. 13.*

C. XXVII. ¶ Penitentia eius, cuius negligens de Christi Regem edipuit.

Idem.

Item ex decreto Pape Pii.

¶ Si d per negligentiam aliquid de singulis ps illa raderit, si non fuerit tabula, ut non concocatus corradetur, seigne consumetur, & cinis cinis recondetur, & sacerdos quadraginta diebus non si super altare stillaverit calix, forbes minime tribus diebus peniteat. Si super linteam altaris aliquid stilla pervenerit, quatuor diebus peniteat, quæ ad tertium, novem diebus peniteat. Si aqua quartum, viginti diebus peniteat, & licetiam, tetigerit stilla, tribus vicibus minister abbas, aqua posito: & aqua abluionis fumatur, & aqua recondatur.

C. XXVIII. ¶ Qua penitentia si equida ei, qui sacramenta ex-

Item ex penitentiali Bedæ Presbyteri.

Idem.

¶ Per ebrietatem, vel voracitatem Eucharistia devomerit, quadraginta diebus peniteat, si clericus, vel Monachi, seu Diaconi, & Presbyteri, septima diebus peniteant: Episcopi xx. Si pro carnalis causa evomerint, septem diebus peniteant.

¶ Apud Bedam & collectores nonnulli veteres ad pman in dierum numero, qui apud Bedam omnino dicitur.

C. XXIX. ¶ Sacerdotes non nisi per se dicitur, ex omnia manifestat.

Item ex concilio Rhemeni, c. 1.

¶ Pervenit ad notitiam nostram, quod quidam Presbyteri in tantum parvipendunt quædam ppraria, ut laico, vel scemina sacrum corpus Domini ad defendendum infirmis: & quibus prohibetur, ad rium ingrediantur, nec ad altare appropinquent, sancta sanctorum committuntur. Quod quoniam in bibe, quamque detestabile, omnium religiosorum advertit prudentia. Igitur interditi per omnia tempora ne talis temeraria presumpcio ulterius fiat: sed non modis Presbyter per se metipsum infirmum committent. Quod si aliter fecerit, gradus sui periculo involvetur.

a Num. 6. b femina. c Omnia sunt verba. d Polyc. l. 3. tit. 16. Burch. l. 2. c. 11. 170 p. 2. c. 22. 64. 76. Pann. l. 1. c. 149. e al. calice. f Burch. l. 2. c. 11. 170 p. 2. c. 22. 64. 76. Pann. l. 1. c. 149. g al. h Basil. l. 2. p. 170 p. 2. c. 22. 64. 76.

C. XXX. Quando celebratur missa, Presbyter laicus ingredi non presumat.

Item Clemens Papa.

Sacerdotum a, aliorumque clericorum ecclesiis serventur honores a laicorum loco discretè apponere convenit. Quamobrem nulli laicorum liceat in ecclesia, ubi laicos, & reliqui clerici consistunt (quod Presbyterium nuncupatur) quando missa celebratur, consistere ut libere ac honorificè possint sacra officia exercere.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

C. XXXI. Sicut in metropolitana ecclesia, ita ubique missarum solennis celebrantur.

Item ex concilio Gerundensi, c. 1.

¶ Offitio & missarum, sicut in metropolitana ecclesia celebrantur, ita in Dei nomine in omnibus & provinciis missæ ordo, quam pfallendi a, vel minime observandi servetur.

¶ Omnibus provinciis in concilio ipso legitur, In Tartarorum provincia: apud Baro, verò & Iovem, in omnibus compo provincialibus ecclesiis.

C. XXXII. Quis sit sacrificium, quid sit sacramentum.

Item Augustinus in lib. de civi. Dei c. 1.

¶ Sacramentum & visibile & invisibile est sacramentum, id est, factum signum. Item alibi. ¶ Sacramentum est invisibilis gratie visibilis forma.

¶ Sacramentum in originali, & apud Lanfrancum, & Iovem est, sacramentum ergo visibile invisibilis sacrificii sacramentum, id est, sacrum signum est: sed ob glossam non est sacramentum.

¶ Sacramentum in libro de catechizandis rudibus, c. 26, hoc legitur. De sacramento sane, quod accipit, cum ei bene commendatum fuerit, signacula quidem rerum divinarum esse visibilia, sed res ipsas invisibiles in eis honorari per illum Deus visibilem sacramenti formam: ipse autem invisibilem gratiam.

Ex quibus videtur colligi potuisse vulgata ista sacramenti definitio.

C. XXXIII. Quis sit signum.

Item in lib. 2. de doctrina Christiana, c. 1.

¶ Signum est res præter speciem, quam ingerit sensibus, aliud aliquid ex se faciens in cognitionem & veritatem.

C. XXXIV. Post consecrationem non subsistant, sed species remanent.

Item Gregorius Papa in homilia Paschali.

¶ Species & similitudo illarum rerum vocabula sunt, que ante fuerunt, scilicet panis & vini. Unde in hoc quosdam & missæ oratur, & dicitur: [Perfice nobis, quæsumus Domine, tua sacramenta quod commendasti, ut quod & nunc specie gerimus, rerum veritas capiamus.] Postulat quippe sacerdos, ut corpus Christi, quod sub specie panis & vini nunc geritur, maneat.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

nifesta visione, sicut vera est, quandoque capiatur. De qua visione Dominus in Evangelio secundum Iohannem ait: a [Qui diligit me, diligetur a patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.] Quamvis non improbabili quidam exponant hoc loco, carnis & sanguinis veritatem ipsam eorundem efficientiam, id est, peccatorum remissionem.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

C. XXXV. Visibile creatura in Christi corpore & sanguinem invisibiliter convertitur.

Item Eusebius Emisenus. b

14 Quia & corpus assumptum ablatum erat ab oculis nostris, & fideibus illaturus, necessarium erat, ut die cœnæ sacramentum nobis corporis & sanguinis sui consecraret: ut coleretur iugiter per mysterium, quod semel offerrebat in pretium: ut quia quotidiana, & indefinita curebat pro hominum salute, & peccatis victima illa viveret in memoria, & semper presens esset in gratia, verè unica & perfecta hostia fide estimanda, non specie, nec exteriori cœnæ visu, sed interiori affectu. Unde merito ecclesiis confirmat auctoritas: quia [caro d meæ verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.] Recedit ergo omne infidelitatis ambiguum: quandoquidem, qui auctor est muneris, ipse etiam testis est veritatis. Nam invisibilis & sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui verbo suo secreta potestate convertit, ita dicens: [Accipite, & comedite: hoc est enim corpus meum:] & sanctificatione repetita, [Accipite, & bibite, hic est sanguis meus.] Ergo sicut ad nutum præcipientis Domini repente ex nihilo subsisterunt excelsa cœlorum, profunda fluctuum, vasta terrarum: ita pari potestate in spiritualibus sacramentis, ubi præcipit virtus, servit effectus. Quanta itaque, & quam celebranda beneficentia vis divinæ benedictionis operetur, attende: & ut f tibi novum & impossibile videri non debeat, quod in Christi substantiam terrena & mortalia convertuntur, reipsam, qui iam in Christo es regeneratus, interroga.

Dudum alienus à vita, peregrinus à misericordia, à salutis via intrinsecus mortuus exilabas: subito imitatus Christi legibus, & salutaribus mysteriis innovatus, in corpus ecclesie non videndo, sed credendo transivisti, & de filio perditionis, adoptivus Dei filius fieri occultâ puritate meruisti: in mensura visibili permanens, major factus es tempore invisibiliter, sine quantitatis augmento, cum ipse, atque idem esses, multo aliter & fidei processibus extitisti in exteriori nihil additum est, & totum in interiori mutatum est: ac si homo Christi filius effectus, & Christus hominis mente formatus est. Sicut ergo sine corporali sensu præterita vilitate deposita, subito novam indutus es dignitatem, & sicut hoc b, quod in te Deus læta curavit, infecta diluit, immaculata i detestit, non sunt oculis, nec h sensibus tuis credita: ita cum reverendum altare cœlestibus cibis satandus ascendis, sacrum Dei tui corpus & sanguinem fide respice, honora, mirare, mente continge, cordis manu suscipe, & maxime haustu interiore assume.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

¶ Hinc caput hoc in synodo Eugenii secundi (ex qua ritum dea definitum) tenet in synodo Leonis quarti, c. 33. & in 7. lib. de sac. c. 1.

a Ioan. 14. b Inter opera B. Hieron. tom. 9. c al. 4. in serm. de corp. & sang. Domini. Sent. 4. dist. 8. Alger. l. 1. c. 16. & 17. Ivo part. 2. cap. 4. d Ioann. 6. Sentent. 4. dist. 10. Panorm. l. 1. c. 129. e al. visibilis. Pasch. in epist. ad Frangardum ex Euseb. Emis. f al. quemodo. g al. aliter. h al. hoc, que. i maculata. vera lectio. k al. fid.

¶ Vbi precipit] Sic apud Iuonem, & in Panormia. Apud Paschasium legitur, ubi precipit victus, rei seruit effectus: & forte hoc dicitur, ubi, legendum est, verbi. In vestiture editone homiliar. est, verbi prabet virtus, & rei seruit effectus. in reuoluto autem, verbo prabet virtus, & rei seruit effectus. Multa vero alia loca sunt partim ex originali, partim ex Iuone emendata.

C. XXXVI. ¶ Quare in specie panis & vini sacramentum suum Christus nobis ministravit.

Item Augustinus.

Quia passus est Dominus pro nobis, commendavit a nobis in isto sacramento corpus & sanguinem suum, quod etiam fecit & nos ipsos. Nam & nos ipsius corpus facti sumus, & per misericordiam eius, quod accipimus, nos sumus. Recordamini: & vos non fuistis, & creati estis: ad aream Dominicam comportati estis laboribus domini, id est, annuntiantium Evangelium, tritum estis: quando catechumeni differabimini, in horreo serabimini, nomina vestra dedistis, coepistis molli ieiuniis, & exorcismi: postea ad aquam venistis, & conpersi estis, & panis Domini facti estis. Ecce, quod accepistis. Quomodo ergo videtis esse unum, quod factum est, sic unum estote vos diligendo vos, tenendo unam fidem, unam spem, individua charitatem. Hæretici b, quando hoc accipiunt testimonium, contra se accipiunt, quia illi quarunt divisionem, cum panis iste indicet unitatem: sic & vinum in multis racemis fuit, & modo vinum est, unum 1 est in suavitate calicis post pressuram torcularis. Et vos post illa ieiunia, post labores, post humilitatem & contritionem cordis, iam in nonne Christi, tanquam ad calicem Domini venistis: & ibi vos estis in mensa, & ibi vos estis in calice, nobiscum vos estis. Simul enim hoc sumimus, simul bibimus, quia simul vivimus. Item in sermone de infantibus. ¶ Ita Dominus Iesus Christus nos significavit, nos ad se pertinere voluit, mysterium pacis, & unitatis nostræ in sua mensa consecravit. Qui e accipit mysterium unitatis, & non tenet vinculum pacis, non mysterium unitatis, sed testimonium contra se. Nulli 2 est a aliquatenus ambigendum tunc unumquemque fidelium corporis & sanguinis Domini fieri participem, quando in baptismate membrum efficitur Christi, nec alienari ab illius panis, calicisque consortio, etiam si antequam panem illum comedit, & calicem bibit, de hoc faculo in unitate corporis Christi constitutus abscedat. Sacramenti quippe illius participatione ac beneficio non privatur, quando in se e hoc quod illud sacramentum significat, invenit f.

¶ Beda ad c. 10. prima ad Corinthios citat ex sermone de sacramenti fidelium seria 2. Pascha, 109, multo aliter Ivo.

¶ Vnum est] Ita emendatum est hoc ex Beda, quem admodum, & multa alia. Huius vero lectionis vestigium erat in manu scriptis, & apud Iuonem. In vulgatis legebatur, Vinum in sua nativitate, calix post, &c.

¶ Nulli est] Hac usq. ad finem habentur vsq. dist. 4. c. 1. & in Polycarpo citantur ex Innocentio.

C. XXXVII. ¶ Dum Hostia frangitur, passio Christi ad memoriam redit.

Item in libro sententiarum Prosperi.

Cum frangitur h Hostia, dum sanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud, quam Do-

a In eadem, commendavit. Beda 1. Cor. 10. Al. 1. c. 2. & al. b. Ivo p. 2. c. 1. b Beda ibid. paulo superius ex Aug. in serm. ad infantis ad altare de sacramento. c In eod. qui manducat. d Beda 4. dist. 4. d In dist. 4. multi. Sent. 4. dist. 9. Poly. 13. tit. 10. e Al. ipse. f al. invenitur. g al. Dum. h Anastasius. i In Al. h. c. 1. p. 2. g. P. am. 1. c. 1. g.

minici corporis in cruce immolato, eiusque sanguine latere effusio designatur?

¶ Apud Lanfrancum (apud quem scribentur, qui in sententia citantur ex lib. sententiarum Prosperi, aut ex. Aug. in sententiarum Prosperi), hæc antecedit. Sacramentum istud rerum, quarum sunt sacramenta. Tempore immolationis gerunt, sicut in sacramento, de quo hæc quædam ventilatur, dum frangitur Hostia, &c.

C. XXXVIII. ¶ De veritate corporis & sanguinis Christi antequam

Item Leo a Episcopus, & sancti synodus, qui in urbe Romana convenerunt, clari, honesti, & pluri consilii Constantinopoli, ita scribit.

In quibus b isti ignorantie tenentur, in quibus ctenus delidit torpore jacere i ut nec audire scelerent, vel lectione cognoscere, quod in ecclesia omnium ore tam consonum est, ut nec ab infidelibus linguis veritas corporis & sanguinis Christi inter communis sacramenta hæde recatur: quia in illa mystica distributione spiritalis alimonia hoc imperium, hoc factum est, ut accipientes virtutem celestis cibi, in carnis plus, qui caro nostra factus est, transmutantur: hæc caro Domini verè est cibus, ita sanguis verè est potus. Idem. Est etiam corpus de quo dicitur in d. 1. mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus: hæc a hoc corpus aquile sunt, que alii circumstantes spiritalibus. Idem. Unde & corpus Christi est immortale æternæ possimus esse participes. Idem. Cuius argumentis utitur, suis f utatur exemplis, in quibus nisique exemplo ostendimus mysterii veritatem, & huiusmodi quæ quaris naturæ ordinem in Christo, cum præter naturam sit ipse Dominus Iesus Christus, ut ex Virgine?

¶ Idem est cibus] In aliquis vestigia colunt. Item Leo Papa. Est cibus, &c. Eusebius, Leonem non esse aliquid nisi. Cæterum apud B. Leonem non sunt verba, sed quæ d. Ambrosium, cuius etiam sunt sequentia, carnis esse calicem.

¶ Cuius elare] Gratianus vsq. c. verba, in eod. Ambrosio. Sed quid argumentis utitur? Ita enim exemplis, incarnationis, &c. Ex ista ratione ostenditur, in aliqua eodem modo, tanquam modo in hoc descriptis, quod incarnationisque novitate. Sed retrahit est Gratianus cum ob glossam, tum quoniam Lanfrancus scribit in Gratiano, ubi expostiam a se catholicam veritatem usque a Ambrosii verbis.

C. XXXIX. ¶ Non natura nascitur, sed operatione nobis conficitur corpus & sanguis Christi.

Item Ambrosius in libro de ecclesiasticis

Panis h & calix non qualiter, sed cum intentione mysticus fit nobis, non nascitur. Præterea, quod ita fit nobis, quamvis fit panis & calix, quod tum est resurrectionis, non sacramentum resurrectionis non quod benedictus, gratiasque agimus Deo in omni ejas munere, non tantum spiritali, verum etiam corporali.

¶ Ivo citat ex Augustino in libro de civitate dei, ubi dicitur: Beda ad cap. 10. prime ad Corinthios, & Augustinus contra Faustum, habeturq. in libro de civitate dei.

a Leo 1. epistol. 25. al. 22. b In 13. c. 1. c. 1. d. 1. 10. Est cibus. d Ioan. 6. e Ambrosius. f Leo 1. c. 22. Luca 1. c. 9. De in qui manent. g. In 13. c. 1. ead. revera. g. Sent. 4. dist. 10. h Beda 1. Cor. 10. ad. de. d. v. offic. fol. 17. Algeribus. i. cap. 1. In pan. a. c. 1. p. 2. g. 148.

1177

... quod dicitur in libro de ...

C. XLII. Quod ante benedictionem panis & vini ...

Item Ambrosius in libro de ...

C. XLIII. Quod Elementorum peccata referuntur ...

Item Augustinus in libro de ...

... autem in specie panis & vini, quam videmus ...

... Et vinum ...

C. XLIV. Non carnaliter, sed spiritualiter Christi corpus & sanguinem debemus accipere ...

... prima quidem, inquit, haereticus in discipulis Christi ...

... a al. in sacramento. b Lanfranc. & ...

nostri Iesu Christi esse, & sensu aliter non solum sacramento ...

... Pervertio ...

C. XLIII. Quod Elementorum peccata referuntur ...

Item Ambrosius in libro de ...

... Forè & dicas, quomodo vera caro, quomodo verus sanguis ...

... Non video ...

C. XLIV. Non carnaliter, sed spiritualiter Christi corpus & sanguinem debemus accipere ...

... prima quidem, inquit, haereticus in discipulis Christi ...

... a al. in sacramento. b Lanfranc. & ...

locutus sum. Non hoc corpus, quod videris, manducaturus es, & bibiturum sanguinem, quem fufari sunt, qui me crucifigunt. Sacramentum aliquid vobis commendavi: spiritaliter intellectum vivificabit vos. Caro autem non prodest quidquam: sed quomodo illi intellexerunt? Carnem quippe sic intellexerunt, quomodo in cadavere venditur, aut in macello dilaniatur. [Sciens autem Iesus, ait: hoc vos scandalizat, quia dixi, do vobis carnem meam manducare, & sanguinem meum bibere? Si ergo videritis filium hominis ascendentem, ubi prius erat?] Quid est hoc? Hinc solvit, quod illos moverat: hinc aperit, unde fuerant scandalizati: hinc plantat, si intelligerent. Illi enim putabant eum erogaturum corpus suum. Ille autem dixit se ascendurum in caelum, atque integrum. Cum videritis filium hominis ascendentem ubi erat prius, certe vel tunc videbitis, quia non eo modo, quo putatis, erogatur corpus suum: vel tunc intelligetis, quia gratia eius non consumitur moribus. *Item tractatu 3o. in Iohannem.* ¶ Donec faeculum finiatur, fursum est Dominus: sed tamen hic etiam nobiscum est veritas Dominus. Corpus enim Domini, in quo resurrexit, uno loco esse oportet: veritas autem eius ubique diffusa est.

¶ In cadavere venditur] Ita etiam Algerus & Ivo: apud quem verum hoc caput eodem modo, atq. apud Gratianum habetur, sicut hinc inde colligitur, verbi interdum transpositi, in formam redacti, mutati. Beatus autem Augustinus & Lanfrancus hoc loco sic habent, quomodo in cadavere lanitur, aut in macello venditur: non quomodo spiritu vegetatur.

C. XLV. ¶ Quomodo Christi corpus, quod in cruce pendit, accipitur, & quomodo non. *Item Augustinus, in epistola ad Irenaeum.*

Non hoc corpus, quod videtis, manducaturus es, & bibiturum sanguinem, quem fufari sunt illi, qui me crucifigunt: ipsum quidem, & non ipsum: ipsum invisibiliter, & non ipsum visibiliter. Vnde & subditur, etsi non necesse est, illud visibiliter celebrari, necesse est tamen illud visibiliter intelligi.

¶ Eodem modo & Ivo citat, & fere etiam refert Algerus, id est, ex Augustino ad Irenaeum. Ivo par. 2. c. 9. refert eodem modo: sed citat ex homilia in Psal. 98. (sic enim corrigendum est mendum ex c. 8.) ex qua etiam Ivo adfert propria verba ad 11. cap. prima ad Corinthios b. Qua Lanfrancus, quem a Berengario catholici objiciunt, plenius explicat, quam in hoc capite fiat; potissimum, ubi incipit exponere fidem sanctae ecclesiae. Hoc idem fere habetur in epistola Irenaei Episcopi Carnotensis ad Haymericum, eadem B. Augustini verba in Psal. 98. interpretantur: qua epistola habetur impressa apud Ioannem Garetiuum, & alibi.

C. XLVI. ¶ Quid sit corpus Christi manducare, & sanguinem eius bibere. *Item Augustinus in sermone de verbis Evangelii.*

Quid est Christum manducare? non hoc solum est, in sacramento corpus eius accipere. Multi enim indigne accipiunt, de quibus ait Apostolus: Qui manducant panem, & bibunt calicem Domini indigne, iudicium sibi manducant & bibunt. Sed quomodo manducandus est Christus? Quomodo ipse dicit: Qui manducant carnem meam, & bibunt sanguinem meum, in me manent, & ego in eo. Si i itaque in me manet, & ego in illo, tunc manducatur, tunc bibit. Qui autem non in me manet, nec ego in illo, etsi accipit sacramentum, acquirit magnum tormentum.

a Sup. ead. prima. Bed. 1. Cor. 11. Lanfranc. ibid. Alg. 1. c. 9. & 1. Guirmand. 1. 2. Sent. 4. diff. 10. Ivo par. 2. c. 8. & 9. Pan. 1. 1. c. 15. b Bed. 1. Cor. 11. c Sent. 4. diff. 9. Ivo par. 2. c. 8. P. Pan. 1. 1. c. 15. d 1. Cor. 11. c 1. Joan. 6.

¶ Si itaque] Locuples est hic locus in libro, Ivo, Ivo, & Ivo.

C. XLVII. ¶ Credere in Christum est manducare & bibere Christum. *Item Augustinus.*

Vt a quid paras dentes & ventrem? Crede, & manducasti. Credere enim in eum, hoc est panem meum manducare. Qui credit in eum, manducatur etiam visibiliter faginatur, quia & invisibiliter renascitur.

¶ Panem vivum] In vulgari loquatur, panem dicitur. Respitata est hinc ex plebs, vestra, & hinc in quemadmodum & infra eod. credere. Novanda praeterea dicit, quae apud Irenaeum quae sunt.

C. XLVIII. ¶ Sacramentum est sacrificium si sacrificium ecclesia suscipiat. *Item Augustinus in libro Generationum Proferi.*

Hoc est, quod dicimus: hoc modis omnibus probare contentimus, sacrificium salutare esse duobus confici, duobus consistere, visibili elementum specie, & invisibili Domini nostri Iesu Christi carne, & sanguine: sacramento, & re sacramenti, id est corpore Christi, sicut Christi persona consistit in Deo & homine: cum ipse Christus verus sit Deus & verus homo: quia omnis res illarum rerum naturam veritatem in se continet, ex quibus conficitur, citatur autem sacrificium ecclesie hoc sacramentum, id est, corpore Christi. Edignus est enim panem, & res sacramenti id est, corpus Christi. Quomodo accipimus, & sanguis eius, quem sub vini specie in poculo poramus. Caro videlicet carnis, & sanguis visibiliter, intelligibiliter, spiritualiter, significatur: ubi panis & nostri Iesu Christi corpus, palpabile, potentia omnium virtutum, & divina maiestate. Ivo. ¶ Sed ergo coelestis panis, qui vere Christi manducatur suo modo vocatur corpus Christi, cum revera sit sacramentum corporis Christi, illius videlicet, quod visibile, palpabile, mortale in cruce est suspensum, immola ipsa immolatio carnis, quae sacerdotis manibus Christi passio, mors, crucifixio, non rei veritate, sed operante mysterio: sic sacramentum fidei, quod deus intelligitur, fides est.

¶ Haeccadem habentur apud Lanfrancum (ex quo etiam & apud Algerum (qui titidem ac Gratianum ex libro Generationum Proferi) non tamen eodem ordine collocata. Ex quo patet, quod horum nonnulla sunt emendata.

C. XLIX. ¶ Quomodo mediis casu Christi & Irenaeo.

Hieronymus in f. Epist. ad Epistol. ad Rom. D. Vpliciter & intelligitur caro Christi & sanguis vel spiritualis illi atque divina de qua Irenaeus Irenaeus meo ver de estibus, & sanguis meus vere est panis & Irenaeus in manducaveris carnem meam, & biberitis meum sanguinem, non habebitis vitam aeternam] vel caro, quae crucifixa est, & sanguis, qui manducatur, est haec.

a Infra ead. credere. Alg. 1. c. 8. Ivo par. 2. c. 8. Pan. 1. 1. c. 15. b Lanfranc. ibid. Alg. 1. c. 8. & 9. Sent. 4. diff. 10. Ivo par. 2. c. 8. c Sent. 4. diff. 9. d Lanfranc. ibid. Aug. epist. 23. ad Bonifacium. e ad Irenaeum. f Ibid. glecta. ordm. g Alg. 1. c. 8. Ivo par. 2. c. 8. h Irenaeus, 6.

C. L. De eodem.

Item Ambrosius ad c. ii. prima a ad Co-

Quia morte & Domini liberati sumus, huius rei me-
mores in edendo & potando carnem & sanguinem,
que pro nobis oblata sunt, significamus.

C. LI. De eodem. *Secundo Christus sit immolatus semel,*
& quoties quoties immo-

Item Augustinus in Flabrum c. vigesimum

¶ *¶* Christum mortuum est, iustus pro iniustus;
qui & certum habemus, & spe e immobili
tenetur, quia Christus refurgens a mortuis, iam non
mors, & mors illi ultra non dominabitur. Verba
ista apostoli sunt: tamen, ne obliviscimini q. quod
factum est semel, in memoria nostra omni anno fit.
Quare facta celebratur, nunc quid tunc Christus mo-
rui tamen amoveria recordatio quasi reprae-
sentat quod olim factum est: & sic nos facit moveri h.
tantum videmus in cruce pendente Dominum, non
iam iridentes, sed crederes.

C. LII. *Item in libro sententiarum Prosperii.*

¶ *¶* Christum immolatus est in semetipso, & ta-
men quoties immolatur in sacramento. Quod ita
sententiam est: quia in manifestatione sui corporis,
in edificatione membrorum omnium versus Deus & versus
homo semel tantum in cruce pendit, offerens se ipsum
pro nobis vitam, passibilem, mortalem, vivorem &
mortuorum redemptionis efficacem; eorum scilicet,
quos divini consilii altitudo redimendis iudicavit, pre-
terea, pascendimus, vocavit, modis atque temporibus,
quos ad se congregabat.

¶ *¶* Item hoc ex Lanfranco citat, verba B. Augustini & re-
feruntur in quibusdam libris Algeri lib. 3. cap. 16. & 18.
Tunc ad B. Augustinum in epistola ad Bonifacium, quam Algeri
reperimus, scribitur: Nonne semel immolatus est Chri-
stus in cruce? & tamen in sacramento non solum per
omnes saeculae solennitates, sed omni die populus im-
molatur.

¶ *¶* Consequenter Apud Lanfrancum haec sequuntur, quae
referuntur alibi in membro praesentationis B. Augustini. In sacra-
mento tamen, quod in huius rei memoriam frequen-
ter ecclesia, caro Domini quotidie immolatur, dividi-
tur, comeditur, & sanguis eius de calice fidelium ore
potatur.

C. LIII. *Hostia, quae semel oblata est, in re-
cordationem sui mortui quoties
offeritur.*

Item Ambrosius in k. epist. ad Hebr. cap. 10.

¶ *¶* Christo semel oblata est hostia ad salutem sem-
per nostram potens: quid ergo nos? nonne per lingu-
am dei offerimus? offerimus quidem, sed ad recor-
dationem mortis eius: & una est hostia, non multae.
Quoties una, & non multae? quia semel oblata est
Christus. Hoc autem sacrificium exemplum in eil-

a. Bedae, ordin. b. Alger. lib. 1. c. 19. Ivo p. 2. c. 7. Pann.
lib. 1. cap. 142. c. in praefatione & expositione. d. i. Petr. 3.
e. in lib. sent. 4. dist. 12. Ivo p. 2. c. 8. Pann. l. 1. c. 149. f. Rom. 6.
g. in libro de eodem. h. in libro de eodem. i. Beda in qu. 9. 15.
k. in libro de eodem. l. l. c. 18. & 19. Sent. 4. dist. 12. Ivo part. 2.
m. in libro de eodem. n. k. Chrysostomus in eand. epist. hom. 17.
o. Alger. l. 1. c. 1. Sent. 4. dist. 12. Ivo p. 2. c. 8. Pann. l. 1. c. 149.
p. in libro de eodem.

lius: id ipsum & semper i id ipsum. Proinde unum est
hoc sacrificium: alioquin quoniam in multis locis of-
ferretur, multi sunt Christi? nequaquam, sed unus ubique
est Christus, & hic plenus existens, & illic plenus. Sicut 2
enim quod ubique offertur, unum est corpus, & non
multa corpora: ita & unum sacrificium. Pontifex au-
tem ille est, qui hostiam obulit nos mundantem. Ipsam
verò offerimus etiam nunc, quae tunc oblata consumi
non potest. Quod nos facimus, in commemorationem
fitej, quod factum est. [Hoc a enim facite, ait, in
meam commemorationem.]

¶ *¶* Et semper. Apud B. Ambrosium, & B. Isidorum
Chrysostomum haec adduntur: offerimus, nec nunc quidem
alium agnum, cras alium, sed semper eundem ipsum.
quae Graeco in optimo exemplari manuscripto (nam in Veronensi ple-
nissimum) sic habent, & vix idem est & eorum, & eorum
et eorum, & eorum, & eorum.

¶ *¶* Sicut enim. In excelsu B. Ambrosii nomine com-
mentarij legitur, sicut enim qui ubique offert. Sed non est
mutanda Algeri, Ivo, & Gratiani lectio. Graeco est, &
et eorum, & eorum, & eorum, & eorum. Nonnulla verò alia
sunt emendata.

C. LIV. *Sacramentum corporis Christi non
nisi jejuni debemus acci-
pere.*

Item Augustinus in libro b. responsionum
ad Iovinianum, c. 6.

¶ *¶* Iquid e apparet, quando primò acceperunt di-
scipuli corpus & sanguinem Domini, non eos ac-
cepisse jejunos. Nunquid tamen propterea calumni-
andum est universae ecclesiae, quòd à jejunijs semper ac-
cipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui Sancto, ut in ho-
norem tanti sacramenti in os Christiani prius Domini-
cum corpus intraret, quàm ceteri d. cibi. Nam idem
pro universum orbem mos iste servatur. Neque enim
quia post cibos dedit Dominus, propterea pransi, aut
cenati fratres ad illud sacramentum accipiendum con-
venire debent: aut, sicut faciebant, quos Apostolus e
arguit & emendat, mensis suis ista miscere. Namque
Salvator, quò vehementius commendaret mysterii illi-
us altitudinem, ulium hoc voluit infingere cordi-
bus & memorijs discipulorum, à quibus ad passionem
digressurus erat: & idem non praecipit, quo deinceps
ordine fumeretur; ut Apostolis, per quos ecclesias di-
sposturus erat, servaret hunc locum. Nam si hoc ille
monuisset, ut post alios cibos semper acciperetur, credo
quòd cum morem f. nemo mutasset. Cum verò ait
Apostolus g. de hoc sacramento loquens: Propter quod
fratres, cum convenitis ad manducandum, invicem ex-
pectate, si quis esurit, domi manducet, ut non ad iudici-
um conveniatis: statim subtextit i: [cetera autem,
cum venero, ordinabo.] Vnde intelligi datur, quia
multum erat, ut in epistola totum illum h. agendi or-
dinem insinuaret, quem universa per orbem servat eccle-
sia; ab ipso ordinatum esse, quod nulla orarum i. diver-
sitate variatur.

¶ *¶* Subtextit. Sequitur in vulgatis, quae ad eundem
sacramenti ordinem pertinent, scilicet quomodo jeju-
ni, &c. quae & a plerisque manuscriptis, & originalibus, & ceteris
collectis absunt.

C. LV. *Ante consecrationem est panis, sed ver-
bu Christi in eius corpus mu-
tatur.*

Item Ambrosius in lib. 2. de sacramen-
tis, c. 4.

a. Luc. 22. b. Epist. 118. c. Beda i. Corinth. 11. Ivo p. 2. c. 22.
Pann. l. 1. cap. 146. Alger. l. 2. c. 1. d. al. externi. e. i. Corint. 11.
f. alit. modum nemo variasse. g. i. Corinth. 11. h. aliter illis
i. mortui.]

Panis est in altari usitatus ante verba sacramentorum: ubi accessit consecratio, de pane fit caro Christi. Hoc igitur adstruimus. Quomodo potest, qui panis est, corpus esse Christi? Consecratione. Consecratio autem quibus verbis est, & cuius sermonibus? Domini Iesu. Nam per reliqua omnia, quae dicuntur, laus Deo defertur, oratione petitur pro populo, pro Regibus, pro ceteris. Vbi venit, ut conficiatur venerabile sacramentum, iam non suis sermonibus sacerdos, sed utitur sermonibus Christi. Ergo Christi sermo hoc conficit sacramentum. Quis sermo Christi? nempe is, quo facta sunt omnia. Iussit Dominus, & factum est caelum: iussit Dominus, & facta est terra: iussit Dominus, & facta sunt maria: iussit Dominus & omnis creata generata est. Vides ergo, quam operatorius sit sermo Christi. Si ergo tanta vis est in sermone Domini Iesu, ut inciperent esse, quae non erant: quanto magis operatorius est, ut sint quae erant, & in aliud commutentur. Et sic, quod erat panis ante consecrationem, iam corpus Christi est post consecrationem: quia sermo Christi creaturam mutat, & sic ex pane fit corpus Christi, & vinum cum aqua in calice mistum fit sanguis consecratione verbi coelestis. Sed forte dicis: Speciem sanguinis non video: sed habet similitudinem. Sicut enim mortis similitudinem (sumpsisti, ita etiam similitudinem pretiosi sanguinis bibis, ut nullius horror cruoris sit, & pretium tamen redemptionis operetur. Didicisti ergo, quia quod accipis, corpus est Christi. *cap. 1. ¶ Vis scire, quia verbis coelestibus consecratur? Accipe, quae sunt verba, dicit sacerdos. Fac nobis, inquit, hanc obligationem adscriptam, rationabilem, acceptabilem, quod est figura corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi: qui pridie, quam pateretur, in sanctis manibus suis accepit panem, respexit ad caelum, ad te sancte pater omnipotens aeternus Deus, gratias agens benedixit, fregit, fractum dedit apostolis suis, & discipulis suis tradidit, dicens: Accipite, & edite ex hoc omnes: hoc enim est corpus meum quod pro multis confringitur. Similiter & calicem, postquam cenatum est, pridie quam pateretur, accepit, respexit ad caelum, ad te sancte pater omnipotens aeternus Deus, gratias agens benedixit, Apostolis & discipulis suis tradidit, dicens: Accipite, & bibite ex eo omnes: hic enim sanguis meus. Vide: omnia illa verba Evangelistae sunt usque ad [accipite] sive corpus, sive sanguinem. Inde verba sunt Christi, Accipite, bibite ex eo omnes: hic enim sanguis meus. Vide singula. Qui pridie, inquit, quam pateretur, in sanctis manibus suis accepit panem. Antequam consecraretur, panis est: ubi autem verba Christi accesserunt, corpus est Christi. Denique audi dicentem: Accipite, & edite ex eo omnes: hoc est enim corpus meum. Et ante verba Christi calix est vini & aquae plenus. Vbi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit. Ergo videte quantis generibus potens est sermo Christi uniuersa convertere. Deinde ipse Dominus Iesus testificatur nobis, quod corpus suum accipiamus, & sanguinem suum. Nunquid debemus de eius fide & verificatione dubitare?*

1 ¶ *¶ Vis, quae erant? Hac B. Ambrosii verba, quae Berenianus catholici obicit, accurate explanantur a Guirmondio lib. 3. Et ab Algeri lib. 1. cap. 1. Lanfrancus autem non modo ea optime interpretatur, sed etiam addit in quibusdam codicibus sic legi. Si igitur tanta vis est in sermone Domini Iesu, ut inciperent esse, quae non erant, quanto magis operatorius est, ut quae erant, in aliud commutentur?*

2 ¶ *¶ Acceptabilem.] In codicibus Gratiani erat, rationabilem, &c. Ad ista vero sunt omnia usque ad [accipite] ante erant, inde.) Ad ista vero sunt omnia usque ad [accipite] quantur, intelligenda.*

C. LVI. ¶ *¶ Non corpus, sed anima sustinetur: ubi panis vita aeterna.*
Idem Ambrosius lib. 1. de sacramentis, cap. 4.

Non iste panis est, qui vadit in corpus, sed anima vitae aeternae, qui anima nostra suscipitur. *cap. 1. ¶ Iste panis quotidianus est, qui quotidie, quod quotidie tibi prohibet, licet, ut quae mereris accipere.*

C. LVII. ¶ *¶ Etiam secundum carum Christi est panis verus.*
Idem Augustinus in b. epistola ad Irenaeum.

Christus panis est, de quo qui manducat, vitam aeternam: de quo ipsemet dicit: *¶ [¶] Et panis, quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita, &c.]* Manducat, quomodo fit panis, non solum secundum substantiam, quo vivunt omnia, sed etiam secundum substantiam assumptam, pro mundi vita. Hanc enim carum, qui erat peccato obnoxia, & ideo mortua, carum carum de unita, incorporata, unum cum illo efficitur, de Spiritu eius, sicut corpus de suo spiritu. Quae non est de corpore Christi, non vivit de Spiritu Christi.

C. LVIII. ¶ *¶ Quomodo Christus in sacramento spiritum manducat & bibit.*
Idem Augustinus d. sermone 2. de verbis Apostoli.

Qui manducant & bibunt Christum, vitam aeternam accipiunt. Illam manducate, est illam bibere, est vivere. Quod in sacramento videtur sumitur, in ipsa veritate specialiter manducatur & bibit. Manducatur Christus: vivit manducatum, respicitur occisus. Nec quando manducatur, sed de illo facimus. Et quidem in sacramento fit in re, quemadmodum manducatur corpus Christi: unusquisque accipit partem suam: unde & calicem & manet integer totus in caelo, immo integer totus in corde tuo. Totus erat apud patrem, quod est in Virgine: implevit illum, nec recedit ab illa. *¶ Quod videtur, & panis est, & calix, quod iam oculi renuntiant. Quod autem fides postulat, ista idem dicuntur sacramenta, quia in eis non videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, sacramentum corporalem: quod intelligitur, fructum habet immortalem. & infra. ¶ Qui b. accipit mysterium, non tenet vinculum panis, non mysterium accipit, sed testimonium contra se.*

¶ Sententia prima panis huius corporis est aqua. & in sermone 2. de verbis Apostoli, & fuit quidem expectandum, autem de corpore Manducatur Christus, usque ad [accipite] huiusmodi: & pars referunt etiam infra c. in veritate.

¶ Sent. ibid. sup. s. c. 7. b. In sacramentis videtur, quod non habetur apud B. Augusti. serm. 21. de verbis Domini, de [accipite] ad s. Irenaeum. c. Irenaeum. d. Beda i. Cor. 10. 16. & 17. e. Irenaeum. dicit, qui manducatur non. Alger. lib. 1. cap. 1. Bertramus de sacramentis, esch. Sententia 2. supra. lib. 1. cap. 3. f. hic. J. glossa. g. ego videtur] ergo. h. supra. quia passus.

¶ Sent. ibid. sup. s. c. 7. b. In sacramentis videtur, quod non habetur apud B. Augusti. serm. 21. de verbis Domini, de [accipite] ad s. Irenaeum. c. Irenaeum. d. Beda i. Cor. 10. 16. & 17. e. Irenaeum. dicit, qui manducatur non. Alger. lib. 1. cap. 1. Bertramus de sacramentis, esch. Sententia 2. supra. lib. 1. cap. 3. f. hic. J. glossa. g. ego videtur] ergo. h. supra. quia passus.

C. LIX. ¶ Quomodo spiritaliter corpus Christi accipitur. Iam Augustinus super 2. Iohannis, ad cap. 6. capit. 26. & 27.

Credere in Iesum Christum, hoc est, manducare panem vivum. Qui credit in eum, manducat. Invisibiliter fragmentum, quis & invisibiliter renascitur. [Et, qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam.] Participatio enim filii (quod est per unitatem corporis Christi & sanguinis) homo manducans virum, non sumens tantum in sacramento (quod & mali faciunt) sed usque ad Spiritus participationem, ut in corpore Domini tanquam membra maneat, & eius Spiritu vegetetur: quod est, dum eius mandata servat. ¶ Ad altare Dei invisibile (quo non accedit iniustus) ille pervenit, quia hoc praesens sacrificium accedit. Invenit illic vitam suam, qui hic desiderantiam suam.

¶ Quae haec sententia est ex dictis B. Augustini in tractat. 26. de sermone, & in Psal. 42. & ex Prospero, ut suis locis est citatum.

C. LX. ¶ Spiritus Sanctus invisibiliter corpus & sanguinem Christi facit. Idem in c. 103. de Trinitate, c. 2.

Corpus & sanguinem Christi dicimus illud, quod in sacramento tercia acceptum, & prece mystica consumatum, ritus sumus ad salutem spiritalem, in memorem pro nobis Dominicae passionis. Quod cum per manus hominum ad illam visibilem speciem produci- tur, non sanctificatur, ut sit magnum sacramentum, nisi per operante invisibiliter Spiritu Dei, cum haec omnia, quae per corporales motus in illo opere fiunt, Deus o- peratur.

¶ Corpus. ¶ Apud B. Augustinum haec dicitur. Nec linguam quippe eius (de Paulo loquitur) nec membra- tas, nec sacramentum, nec significantes sonos lingua edunt, nec signa literarum conscripta pelliculis cor- poris Christi & sanguinem dicimus, sed illud tantum, quod ter sanctissimis textis, etc. praefatus, omnino locum illum in- trogum.

C. LXI. ¶ Per benedictionem panis effici- tur corpus Christi. Idem.

¶ Non d' omni panis, sed accipiens benedictione Chri- sti corpus Christi.

C. LXII. ¶ Duplinter corpus Christi intelligitur. Idem.

¶ Commendavit & nobis Christus in isto sacramento corpus & sanguinem suum: quod etiam fecit & nos copiam. Nam & nos ipsius corpus facti sumus.

C. LXIII. ¶ Sacramentum altaris, sacramentum est unitatis. Idem tractatu 26. ad c. 6. Iohannis.

¶ Hoc sacramentum & pietatis est, signum unitatis, & amorem charitatis. Qui vult vivere, habet ubi vivat, hunc vult vivere: accedat, credat, & incorporetur, ut vi- vitum & corpus. ¶ Hunc itaque cibum & potum, so- cietatem mali intelligi corporis & membrorum suorum: quod est in se habet in praedestinatis.

¶ Hoc sacramentum. In originali est, & sacramentum pietatis & signum unitatis, & vinculum charitatis. Ex quo quoniam cognoscitur reliqua sunt emendata & aucta.

¶ Beda i. Corinth. 11. & gloss. ordin. ibid. Alger. 11. c. 20. Ivo p. 2. c. 4. b. abest ab Ivone. c. al. Prosper. d. Beda ibid. & gloss. ordin. Alger. 11. c. 21. Sentent. 2. dist. 9. Ivo p. 2. c. 1. Beda & gloss. ordin. ibid. Sentent. 2. dist. 9. c. 1. Corinth. 11. f. Iohann. 22. g. in gloss. ordin. in Psal. 41. vers. Manducaverunt & adoraverunt. ex Augustino. h. Beda i. Corinth. 11. Lausfranc. ibid. Alger. d. c. 21. Guirmondus 13. Sent. 2. dist. 9. Anselm. 19. c. 11. Ivo part. 2. c. 9. d. 1. Corinth. 11.

C. LXIV. ¶ Spiritu aliter magis, quam corpora- liter corpus Christi debemus ac- cipere. Idem ibidem.

¶ Panem & ceterum a spiritaliter manducare, est innocentiam ad altare apportare. Peccata enim sunt quotidiana, vel & non sint mortifera. Antequam ad altare accedatis, attendite, quod dicatis, dimittite nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus no- stris. Si dimittis, dimittetur tibi: securus accede, panis est, non venenum. Sed vide, si dimittis. Nam si non dimittis, mentiris: & ei mentiris, quem non fallis. Men- tiri Deo potes: Deum fallere non potes.

¶ Panem caelestem. In originali legitur: Panem caelestem spiritaliter manducare: innocentiam ad altare ap- portare: Item, apud medicos: callosiores: sed habita est ratio eius, qui casum scripsit. & Gratiani lectorem secutus est etiam B. Thomas in catena ad eum Iohannem locum. Reliqua verba sunt emenda- ta & locupletata.

C. LXV. ¶ Sacramentum, non veritatem Christi corpori accipit, qui ab eo di- scendat. Idem c. in libro sententiarum, c. 339.

¶ Qui d' discordat a Christo, nec manducat carnem eius, nec sanguinem bibit: etiam si tante rei sacramen- tum ad iudicium suae praesumptionis quotidie indifferen- ter accipiat.

C. LXVI. ¶ Sancta nocent mali, & mala pro- ficiunt bonis. Idem tractatu 6. c. 69. in Iohannis.

¶ Et sancta mala possunt obesse, bonis sunt ad salutem, malis ad iudicium. Vnde Apostolus: e [Qui man- ducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit:] non quia res illa mala est, sed quia malus male accipit quod bonum est. Non enim mala erat buccella f, quae tradita est Iudae a Domino. Salutem medicus dedit: sed quia ille, qui indignus erat, accepit, ad perniciem sui accepit. Et mala proficiunt bonis, sicut Angelus latrans profuit Paulo. Per malum enim fit bonum, etiam bene accipitur malum.

¶ Quae multo, fustus apud B. Augustinum explicantur tractatu 6. & 65. in Iohann. hic in summam quaedam sunt collecta.

C. LXVII. ¶ Non proficiunt mali de mensa Domini manducate. Idem g.

¶ Non prohibeat dispensator manducare pingues ver- res in mensa Domini, sed ex aeternum moncat fimece.

C. LXVIII. ¶ Ex qui indigni accipit, corpus Christi accipit. Idem in lib. 1. de baptismo, c. 11.

¶ Sicut Iudas, cui buccellam tradidit Dominus, non ad malum accipiendo, sed male accipiendo, locum in se diabolo praeberit, sic indigne quisque sumens Domini- num sacramentum, non efficit, ut quia ipse malus est, malum fit: aut quis non ad salutem accipit, nihil ac- ceperit. Corpus enim Domini, & sanguis Domini ni- hilominus etiam erat illis, quibus dicebat i. Aposto- lus: [Qui manducat indigne, iudicium sibi manducat & bibit.]

¶ Beda i. Corinth. 11. & gloss. ordin. ibid. Alger. 11. c. 20. Ivo p. 2. c. 4. b. abest ab Ivone. c. al. Prosper. d. Beda ibid. & gloss. ordin. Alger. 11. c. 21. Sentent. 2. dist. 9. Ivo p. 2. c. 1. Beda & gloss. ordin. ibid. Sentent. 2. dist. 9. c. 1. Corinth. 11. f. Iohann. 22. g. in gloss. ordin. in Psal. 41. vers. Manducaverunt & adoraverunt. ex Augustino. h. Beda i. Corinth. 11. Lausfranc. ibid. Alger. d. c. 21. Guirmondus 13. Sent. 2. dist. 9. Anselm. 19. c. 11. Ivo part. 2. c. 9. d. 1. Corinth. 11.

C. LXX. q. Quibus exemplis prater naturam substantia panis & vini in corpus & sanguinem Christi converti probetur.

Item Ambrosius in libro de his, qui mysteria inveniuntur. c. 9.

21. R. Eveta a mirabile est, quod manna Deus pluit patribus, & quotidiano cœli pascebantur alimentis. Vnde dictum est: [panem Angelorum manducavit homo.] Sed tamen panem illum qui manducaverunt, omnes in deserto mori fecerunt. Ista autem elca, quam accipis, iste panis vivus, qui de cœlo descendit, vitæ æternæ substantiam subministrat: & quicumque panem hunc manducaverit, non morietur in æternum, quia corpus est Christi. Considera nunc, utrum præstantior sit panis Angelorum, an caro Christi, quæ utique corpus est vitæ. Manna illud de cœlo, hoc super b cœlum: Illud cœli, hoc Domini cœlorum: illud corruptioni obnoxium, si in diem alterum servaretur, hoc alienum ab omni corruptione, quod quicumque religiose gustaverit, corruptionem sentire non poterit. Illis aqua de petra fluxit, tibi sanguis à Christo: illos ad horam saturavit aqua, te sanguis diluit in æternum. Induas bibit & sicut tu, cum biberis, sitire non poteris: & illud in umbra, hoc in veritate. Si illud, quod miraris, umbra est, quantum istud est, cujus & umbram miraris? Audi est, quia umbra est, quæ apud patres facta est: [bibebant, & inquit, de conseqente eos petra: petra autem erat Christus. Sed non in pluribus eorum complacitum est Deo. Nam profstrati sunt in deserto. Cognovisti præstantiora: potiore tenim lux, quam umbra; veritas, quam figura: corpus auctoris, quam manna de cœlo. Fortè dicas, aliud video: quomodo tu michi asseris, quod Christi corpus accipiam? Et hoc nobis adhuc superest, ut probemus. Quamvis igitur in unum exemplis d, ut probemus non hoc esse, quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit, in jore quæ vim esse benedictionis, quam naturam, quia benedictione etiam natura ipsa mutatur? Virgiam & tenebat Moyses: projecit eam, & facta est serpens. Rursum apprehendit caudam serpentis, & in virgæ naturam revertitur. Vides igitur prophetica gratia bis mutatam esse naturam, & serpentis & virgæ. Currebant in Ægypti flumina puro aquatum mearu: subito de fontium venis sanguis coepit erumpere, non erat potus in fluvii: rursus ad Prophetæ preces crucor cessavit fluminum, aquarum natura remavit. Circumclusus erat undique populus Hebræorum, hinc Ægyptiis vallatus, inde mari clausus. Virgam & levavit Moyses: separavit se & aqua, & in murorum specieem congelavit, atque inter undas via pedestris apparuit. Jordanis h. errorum conversus contra naturam in sui fontis revertitur exordium. Nonne claret naturam vel maritimum fluctum, vel fluvialis cursum esse mutatam? Sitiebat populus patrum, tetigit Moyses petram, & aqua de petra fluxit. Nanquid non præter naturam operata est gratia, ut aquam vomeret petra, quam non habebat natura? Marath & fluvius amarissimus erat, ut sitiens populus bibere non posset: misit Moyses lignum in aquam, & amaritudinem suam aquarum natura deposuit, quam insula subito gratia temperavit. Sub Heliseo Propheta uni ex filijs Prophetarum excussum est ferrum de secui, & statim mersum est: rogavit Heliseum, qui amisisset ferrum: misit eam Heliseus lignum in aquam, & enatavit ferrum. Vtique & hoc præter naturam factum esse cognoscimus. Gravior est enim ferri species, quam

a Lanfrancus in libro, Al. Guirmond. fm. lvo p. 2. c. 9. b al. supra. c. 1. Cor. 10. d. exemplis probemus. orig. c. Exod. 4. f. Exod. 7. g. Exod. 14. h. Josue 2. f. sal. 67. i. Numer. 20. k. Exod. 15. l. 4. Reg. 6.

aquarum liquor. Advertimus igitur in prophetis esse Dei gratiam, quam naturam: & ad hoc benedictionis nomen magisterium. Quod si tantum valuit humana benedictio, ut naturam converteret, quid dicimus de ipsa consecratione divina, ubi verbo ipsa Domini salvatoris operantur? Nam hæc natura ipsa, quod accipis, Christi ferre non potest. Quod si tantum valuit sermo Helie, ut ignem de celo deponeret, non valebit Christi sermo, ut operaretur elementorum? De totius mundi operaretur, [quia ipse dixit, & facta sunt: ipse mandavit, & creata sunt.] Sermo igitur Christi, qui potest etiam nature mutare naturas, quod non erat, non potest ea, que sunt, in id mutare, quod non erant? Non enim minus effragat, quod non erant, quam mutare naturas. Sed quid d. argumentum est, quod confirmat istam veritatem. Nunquid naturam præcellit, cum Dominus Iesus ex Maria nascetur, & in dinem quarimus, vivo missa femina generatorem confectur. Liquet igitur quod præter naturam quidem generat, nec generavit. Et hoc, quod conficimus, corpus ea veritate præter naturam sit ipse Dominus Iesus panis & verus est. Vere ergo carnis illius sacramentum est, hunc Dominum Iesum [Hoc est corpus meum.] Ant benedictionem verborum cœlestium alia sepe natura: post consecrationem corpus Christi ipsa natura h. ipse dicit sanguinem suum. Ante consecrationem aliud dicitur: post consecrationem sanguinem caputur: & tu dicis, Amen, hoc est, verum est, ipse loquitur, mens interna: fateatur: quod hunc nat. affectus sentiat.

1. Novas rebus dare. Antea legebat: Mutaturus est dare, quam mutare novas naturas rebus. Sicut tu est ex originali. Apud Guirmondium Lanfrancum, Ivo nem legitur, novas res dare, quam mutare naturam.

C. LXX. q. Quando per partes Corpus manducatur, & integer permur.

Item Augustinus in quadam sermone verbo Evangelij.

In vitæ & Dominus i servos, & preparavit eis Corpus. Quis audet manducare Dominum Iesum, & tamen sit? [qui se manducavit me, vivit me.] Quando Christus manducatur, tota manducatur, nec occiditur, ut manducetur: sed mors non sinit. Quando manducatur, restitit: sed non perit. Non ergo timeamus, fratres, manducare carnem, ne forte finiamus illum, & postea quid manducemus non inveniamus. Manducatur Christus, & non acceditur: quis surtaxit occisus; nec quando committitur partes de illo facimus. Et quidem in manducatione: & norunt fideles, quæmodum manducatur, nem Christi: unusquisque accipit partes, quæ sunt, & ipsa gratia partes vocantur: per partes manducatur, & manet integer totus in corde: manducatur totus in corde tuo.

C. LXXI. q. Quæritur an fractionem non iterato est possessio, Christi, sed commemoratio.

a al. virtus. b 4. Reg. 1. Sicut a. d. h. c. al. septem. d. al. quo ad. e. Sup eadem in quib. f. al. virtus. g. ead. ante benedictionem. h. al. figurat. i. al. virtus. j. virtus. k. Beda 1. Cor. 10. ex ead. & in quib. l. al. virtus. m. Sent. 4. dist. 12. lvo p. 2. c. 8. n. h. qui manducatur in die. sup. ead. qui manducatur.

Non Paschasus in lib. de corpore & sanguine Christi, c. 9.

Iteratur & quotidie hanc oblationem, licet Christus semel passus in carne, per unam eandemque mortem passionem semel salvaverit mundum: ex qua morte liberatus est ad vitam, mors ei ultra non dominabitur: quia profecto sapientia Dei patris pro multis causis necessarium hoc providit. Primum quidem quia quotidie peccamus, saltem in peccatis, sine quibus mortalitas in firmis vivere non potest: quia licet omnia peccata donata sint in baptismo, infirmitas tamen peccati adhuc in carne manet. Vnde i. Psalmista, [Benedic d. namque meo Domine, qui propitius omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas.] Et iterum, qui quotidie laborat, quotidie Christus pro nobis immolatur: & passio Christi in ministerio nobis, ut qui semel moriendo mortem vicerat, quotidie recidiva delictorum per hanc sacramenta corporis & sanguinis peccata relaxet. Vnde oramus, e. [dimitte nobis vitia nostra.] quia si f. dixerimus, quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Item infra eod. cap. ¶ Iteratur hoc mystificatio commemoratio passionis Christi, sicut ipse ait: [Hic & quotiescunque feceritis, in meam commemorationem facite.] Quotiescunque ergo hunc panem comemus, & bibitis hunc calicem, mortem Domini annuntiamus, donec veniat. Non utique sic est accipienda, donec mors Christi veniat, quia iam ultra non moritur: sed donec ipse Dominus ad iudicium veniat. Invenit autem semper mors Christi pro saeculi vita peccatis mandanda est, ut discant, qua charitate dilectum, qui pro eis morti dignatus est, cui omnes vicem debentur rependere charitatis: quia ad hoc nos prior dilecti, cum essentus gehennae filii, ut diligeremus eum a mortis iam liberati.

¶ Vnde Psalmista [Hic Propheta verba, & nonnulla alia, quae apud Paschasium, neg. apud B. Thomam, qui in opere suo de sacramentis altaris illam citat, leguntur, habentur tamen in lib. de vita salutis nomine.]

C. LXXII. ¶ Non solum sub figura, sed & in veritate, Dominus corpori & sanguini sacramentum celebratur. Item Augustin.

Vtrum sub figura, an in veritate hoc mysticum sacrificium celebratum fiat, Veritas ait: [caro & mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus.] Alioqui quomodo magnum? erit: [Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.] nisi vera sit caro? Sed quia Christus voveri denibus fas non est, voluit Dominus hanc panem & vinum in mysterio vere carnem suam & sanguinem suum consecratione Spiritus Sancti personarum creari, & quotidie pro mundi vita mystice immolari: ut sicut de Virgine per Spiritum Sanctum verum carnem sine coitu creatus, ita per eundem ex substantia panis & vini mystice idem corpus Christi consecratur. Quod Christus, & sanguis virtute Spiritus Sancti in virtute eius ex panis & vini substantia efficitur: figura veritate, quod continetur sentitur. Iteratur autem quotidie hanc oblationem, licet Christus semel passus sit, quia quotidie peccamus, saltem peccatis, sine quibus mortalitas in firmis vivere non potest. Et ideo, quia quotidie immolatur, Christus quoque mystice pro nobis immolatur. Item o. catholicam ecclesiam in mysterio corpo-

ris Christi nihil a bono majus, nihil a malo minus perficitur sacerdotem: quia non in merito consecratur, sed in verbo efficitur creatoris, & in virtute Spiritus Sancti. Si enim in merito esset sacerdotis, nequaquam ad Christum pertineret. Nunc autem, sicut ipse est, qui baptizat, ita ipse est, qui per Spiritum Sanctum hanc suam efficit carnem, & transit a vinum in sanguinem. Vnde & sacerdos, [jube, inquit, hanc perficere per manus Angeli tui sancti in sublimi altare tuum in conspectu divinae majestatis tuae.] Vt quid preferenda in lucem deponit? Hanc igitur oblationem benedictam, per quam nos benedicamur: adscriptam, per quam omnes in coelo adscribamur: ratam, per quam in visceribus Christi esse censamur: rationabilem, per quam a bestiali sensu exuamur: acceptabilem, ut qui nobis ipsis displicuimus, per hanc acceptabiles ejus unico filio sumus. Nihil rationabilius, ut quia nos iam similitudinem mortis ejus in baptismo accepimus, similitudinem quoque carnis ejus sumus, & similitudine pretiosi sanguinis potemur: ita ut veritas non desit in sacramento, & ridiculum nulum fiat paganus, quod cruorem occisi hominis bibamus. Si enim discipuli patienter ferre nequiverunt, quod Dominus dixit, [qui non manducat meam carnem, &c.] Sed dixerunt, a [durus est hic sermo.] quomodo ergo ferrent ista increduli? Credendum est, quod in verbis Christi sacramenta conficiantur. Cujus enim potentia creantur prius, ejus utique verbo ad melius procedunt. Reliqua omnia, quae sacerdos dicit, aut clerici chori cantant, nihil aliud quam laudes, & gratiarum actiones sunt, aut certe obsecrationes, & fidelium petitiones. Vnde & sacerdos dicit prius Evangelistarum verba assumens [qui pridie, quam pateretur, &c.] Porro a deinceps sunt verba Dei, potestate, & omni efficientia plena: [Accipite, & manducate, hoc est corpus meum.] In hoc ergo creatur illud corpus.

¶ Vtrum sub figura? Apud Paschasium, ex cuius loci videtur consuetudinem hoc caput, hanc habentur pro titulo quarti capiti, utrum sub figura, an in veritate hoc mysterium vera caro & verus sanguis Christi fiat. Caput autem sic incipit: Quod in veritate corpus & sanguis fiat consecratione mysteriorum, nemo, qui verbis divinis credit, dubitat. Vnde veritas ait, &c. Algerius autem, qui c. 16. hanc eadem ser. habet, citat & ipse Augustinum ex libro de sacramentis altaris, & hoc suae intium, Veritas ait, &c.

¶ Transiit Paschasius, & Polyarpus ex Paschasio ad placidum habent, transfundit sanguinem. sed obliquam non est mutationem.

¶ Hanc igitur Apud Paschasium & Rabanum (idem enim ser. opus est huius aquae illius nominis inscriptionem) integra est oratio. Sed obsecrans per filium patrem, per quem ad eum accessum habemus. Rogamus, hanc oblationem, inquit, benedictam, per quam nos benedicamur: adscriptam, per quam nos omnes in coelo adscribamur: ratam, per quam in visceribus Christi censamur: rationabilem, per quam a bestiali sensu exuamur: acceptabilemque facere dignetur: quatenus & nos per hoc, quod in nobis displicuimus, acceptabiles in ejus unico filio sumus.

¶ Porro deinceps] Sunt haec addita ex Paschasio, cap. 1. usque ad vers. In hoc ergo, ut sententia ipsa perspicitur. G. LXXIII. ¶ In sanguine agni, Christi sanguinis, qui vere mase, sumitur, aliam presignatur.

Item Gregorius Papa in hemilia Paschasii, ad est, 22. Evang.

Quid sit & sanguis agni; non jam audiendo, sed

a Ioan. 6. b recreantur. c dignetur. Poly. d. Lanfr. ibid. Guirmondus 13. Alger. l. 1. cap. 11. Etia. Sent. 4. distinctio. l. 1. fo. 12. cap. 2.

Omnia & quaecumque voluit Dominus, fecit in caelo & in terra. Et quia voluit, licet figura panis & vini hic sit, omnino nihil aliud, quam caro Christi. Ad hanc post consecrationem credenda sunt. Vide ipsam ad discipulos: & [Hic, inquit, caro mea est, quam ego pro mundi vita adhaec hodie offero, & cum percipitur, vitam aeternam in nobis operatur. Nempe quidem istum, quem sumimus in mysterio, non utique panem, qui manu Sancti Spiritus factus est in utero Virginis, & igne passionis decedens a cruce. Panis enim Angelorum factus est ab Adam: unde ipse ait: [Ego sum panis vivus, qui vivo in caelo descendendi.] & item: [Panis, quem ego dabo, caro est pro mundi vita.] Ex his namque duobus sacramentis datur intelligi, quia panis iste & ille, non duo, sed unus panis & una caro, proculdubio unum corpus est, illud verum, illud factum, quod sumimus est & ipsum quod passum est, & sepultum, quod factum, & manducatum, & sedet ad dexteram Dei Patris, & quod iterum iudicare vivos & mortuos.

Item Ambrosius. Omnia & quaecumque voluit Dominus, fecit in caelo & in terra. Et quia voluit, licet figura panis & vini hic sit, omnino nihil aliud, quam caro Christi. Ad hanc post consecrationem credenda sunt. Vide ipsam ad discipulos: & [Hic, inquit, caro mea est, quam ego pro mundi vita adhaec hodie offero, & cum percipitur, vitam aeternam in nobis operatur. Nempe quidem istum, quem sumimus in mysterio, non utique panem, qui manu Sancti Spiritus factus est in utero Virginis, & igne passionis decedens a cruce. Panis enim Angelorum factus est ab Adam: unde ipse ait: [Ego sum panis vivus, qui vivo in caelo descendendi.] & item: [Panis, quem ego dabo, caro est pro mundi vita.] Ex his namque duobus sacramentis datur intelligi, quia panis iste & ille, non duo, sed unus panis & una caro, proculdubio unum corpus est, illud verum, illud factum, quod sumimus est & ipsum quod passum est, & sepultum, quod factum, & manducatum, & sedet ad dexteram Dei Patris, & quod iterum iudicare vivos & mortuos.

¶ Moriturus est. Sacrae oblationis immolatur. Sed oblationem non est mutatum. ¶ Vno inquit. Hac habentur apud Alcuinum in lib. de divinis officiis, de celebratione missae, qui Gregoriam citat. ¶ Manet. Quae post hoc verbum sequuntur apud Alcuinum, sic habent: Mysterium est, quod aliud videtur, & aliud intelligitur. Quod videtur, speciem habet corporalem: quod intelligitur, fructum habet spirituales. Sed cum mysterium sit, unde corpus & sanguis Christi dicitur? Considerans omnipotens Deus infinitati nostrae, qui non habemus usum comedere carnem crudam, & sanguinem bibere, facit, ut in ipsa remaneant forma illa duo munera: & est in veritate corpus Christi, & sanguis, licet ipse dicit.

Ex lib. 4. de sacramentis, c. 4. & 6. De his etiam in Rabanus c. 3. b. p. 134. c. Joan. d. de sacramentis reparatus. Petrus Chrysostomus serm. 50. c. 1. p. 100. g. Beda i. Cor. 10. & ibi gloss. verum, sup. ad verbum. b. Oregenes hom. 7. super Leviticum. & ibi gloss. lib. 1. solv. 6. Sent. 4. dist. 11. l. al. singulari.

Hic in missa Ambrosiano in professione Domini...

¶ De eodem. Item Hilarius. Vbi dicitur pars est corporis, est & totum. Eadem ratio...

C. LXXIX. ¶ Corpus Christi, quod sumitur, & figura est in specie, & veritas in substantia.

¶ Corpus dicitur, quod sumitur de altari, figura est, non panis & vinum extra videtur: veritas autem...

C. LXXX. ¶ Canem crucifixorem, & ipsum veris propriam saltem in altari accipimus.

¶ Necessario figurat & hoc ad iudicium. Annunciantes...

¶ Quomodo manna & aqua de petra facti sunt cum nostro cibo & potu.

¶ Quomodo manna & aqua de petra facti sunt cum nostro cibo & potu.

¶ Quomodo manna & aqua de petra facti sunt cum nostro cibo & potu.

¶ Quomodo manna & aqua de petra facti sunt cum nostro cibo & potu.

¶ Quomodo manna & aqua de petra facti sunt cum nostro cibo & potu.

¶ Quomodo manna & aqua de petra facti sunt cum nostro cibo & potu.

¶ Quomodo manna & aqua de petra facti sunt cum nostro cibo & potu.

¶ Quomodo manna & aqua de petra facti sunt cum nostro cibo & potu.

carnem corporis eius sumimus, & per hoc unum erimus...

a al' violentiam. b al' dicitur. c Ioan. 6. d Ioan. 6. e Ioan. 6. f Ioan. 6. g al' proprie.

ralis unitatis fit predicandum. Item. 2. Corpus a Christi, quod sumitur de altari, figura est, dum panis & vinum extra videtur: veritas autem, dum corpus & sanguis Christi in veritate interitus creditur.

1. ¶ Quae scripta? Adhuc hoc sunt usque ad vest. De naturali. ex ipso originali, nempe, alia remota, quae facere videbantur ad sententia integratam.

2. ¶ Idem? Antea legebatur, id est. Emendatum est ex vestigiis codicibus. De hoc autem locutionem est supra. ead. c. cor. 194.

C. LXXXIII. ¶ Quare in sacrificio aqua vino miscetur.

Item Ambrosius in lib. de sacramentis, c. 1.

24. ¶ In calicem mittitur vinum: & quid aliud? aqua. Sed tu mihi dicis, quomodo ergo? Melchisedech panem & vinum obtulit? Quod sibi vult admittio aquae? Rationem accipe. & pauca interpretaris. ¶ Iussit Deus Moysi, ut tangeret petram de virga: tetigit petram, & petra unda maximam fudit, sicut & Apostolus ait: [bibebant autem de confectione eius petra: petra autem erat Christus.] Non immeritis petra, quae populum sequebatur. Ertra bibe, ut te Christus sequatur. Vide mysterium. Moyses, hoc est. Propheta: virga, hoc est, verbum Dei. Sacerdos verbo Dei tangit petram: & fluit aqua, & bibit populus Dei. Tangit ergo sacerdos calicem, redundat aqua in calicem, sicut in vitam aeternam, & bibit populus Dei, qui Dei gratiam consecutus est. Didiisti ergo hoc. Accipe & aliud. ¶ pauca interpretaris. ¶ De d. late- re ejus aqua fluxit, & sanguis. Quare aqua? quare sanguis? Aqua, ut emundaret: sanguis, ut redimeret. Quare de latere? quia unde culpa, inde gratia: culpa per sternam, gratia per Dominum Iesum Christum. Item c. 3. ¶ Audi Psalmum. Vide quemadmodum aptus fit coelestibus sacramentis [Dominus pascat me, & nihil mihi deerit, &c. Virga tua, & baculus tuus, ipsa me confortata sunt.] Virga imperium, baculus passio est: hoc est, aeterna divinitas Christi, sed etiam passio corporalis. Illa creavit, haec redemit: [Parasti in conspectu meo mensam, &c. & poculum tuum inebrians, remissionem accipis peccatorum, & inebrians in spiritu. Unde & Apostolus f. ait: [Nolite inebriari vino, sed implemini Spiritu Sancto.] Vino enim qui inebriatus vacillat & titubat. Spiritu qui inebriatus, radicatus in Christo est. Et ideo preclara ebrietates, quae sobrietatem mentis operatur. Item g. c. 4. ¶ [Et voluntas tua, sicut in caelo & in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, &c.] Sanguine Christi pacificata sunt omnia vel in caelo, vel in terra. Sanctificatum est caelum: delectus est diabolus, ubi h. versatur homo, quem ille deceptit. Et paulo post. ¶ Dixi vobis, quod ante verba Christi, quod offertur, panis dicitur, ubi Christi verba de prompta fuerint, jam non panis dicitur, sed corpus appellatur. Quare ergo in oratione Dominica, quae postea sequitur, ait: [Panem nostrum?] Panem quidem dixit, sed in veritate dixit, hoc est, super substantialem.

¶ Caput hoc ex indicatis D. Ambrosii locis confectum, & in summam redactum, ex originali emendatum est, & aliquot loci locupletatum.

C. LXXXIV. ¶ Veram Christi carnem, & verum Christi sanguinem manducamus & bibimus.

Item in lib. 6. de sacramentis, c. 1.

25. ¶ Sicut verus est Dei filius Dominus noster Iesus Christus, non quemadmodum homines per gratiam, sed quasi filius ex substantia patris: ita vera

a. supra corpus. b. Gen. 1. 4. c. 1. Cor. 10. d. Ioan. 19. e. Genes. 2. f. Ephes. 1. g. Multi profus. h. ibi versata patris & homo. orig. i. Alg. 1. c. 12. Guizmundus 13.

caro, sicut ipse dixit, quam accipimus, & veram esse sanguis est & potus. Item paulo post. [Ego & caro & sanguis, panis vivus, qui de caelo descendit.] Sed caro non descendit de caelo, hoc est, carnem in terra assumit de Virgine. Quomodo ergo descendit panis de caelo, si panis vivus? quia idem Dominus noster Iesus Christus confors est & divinitatis, & corporis. Et tu, qui panis panem, divinx ejus substantiam in illo participas in alimento.

1. ¶ Est potus? Post haec verba in originali sequitur, quod ibi. eadem.

C. LXXXV. ¶ In sacrificio non in seipsum, sed spirituales suam accipimus.

Item in lib. de vitiis, qui mysterium nunciat, c. 4. ¶ In illo sacramento Christus est, quia corpus est Christi. Non ergo corporalis est, sed spiritus est. Unde & Apostolus de typo ejus ait n. quia panis iste estam spirituale manducaverunt, & pocum spirituale biberunt. Corpus enim Dei, corpus est spirituale, corpus Christi, corpus est divini spiritus.

C. LXXXVI. ¶ Carnem a Christo suscipimus, & corpus transfiguratum in altari offerimus.

Item in sermone de Abel & Cain, id est, in lib. de incarnatione Dominicae sacramentis, c. 4. e

S. ¶ Credas a Christo carnem esse susceptam, & esse transfigurandum f. corpus in altari, non est illud tamen naturam verbi & corpus, & tibi dicitur, sic offeras, non recte autem dividas, peccasti.

C. LXXXVII. ¶ In Cena Christus fuit carnis offerimus.

Item Hieronymus ad Heliodorum, quod I. ¶ Minus Iesus ipse conviva & convivium, ipse dicens & qui comeditur.

C. LXXXVIII. ¶ In veritate sua corpus & sanguis Christus fuit discipulis praeparatum, quod Melchisedech sacramentum obtulit.

Item Hieronymus super Mattheum, lib. 4. ad c. 25.

A. ¶ Accipite & comedite. Hoc est corpus verum. Postquam & typicum Pascha fuerat consumptum, agni carnes cum Apostolis comederat, affinis praeparavit qui confortat cor hominis, & ad verum Pascha transgreditur sacramentum: ut quomodo in pastore Iesus I. Melchisedech summi Dei sacerdos panem & vinum offerens fecerat, ipse quoque in veritate panis & sanguinis representaret.

C. LXXXIX. ¶ Christus idem est sacerdos & sacrificium.

Item in lib. de memoriae Domini, ad lib. 1. quod dicitur de scripturis attribuitur.

S. ¶ Sacerdos Dei patris dicitur et filius Dei, non pro divinitatem, sed secundum humanitatem: ut pro nobis per passionem & mortem suam accipiamus sacrificium Deo patri obtulit, ut ipse esset sacrificium.

C. XC. ¶ Indes creolentes intolerant sanguinem quem in cruce fuderunt.

Item Augustinus lib. 50. Ioan. serm. 27. de ministerio agende panis et carnis.

T. ¶ Vnc eis Petrus n. annuenciavit cum ceteris, quod crucifixi erunt: ut ejus sanguinem biberent, quod res, quem effuderunt sitientes.

a. Ioan. 6. b. al. participis. c. Alg. 1. 1. Cor. 10. e. Genes. 4. secundum 29. f. al. participis. g. pus in altari. g. al. di. vinitatis. h. Alg. 1. 1. Ioan. 6. i. Matr. 26. k. Passus in cruce. l. Psal. 109. m. al. veritatis. n. 1. 1. 1. 1.

197

C. XCI. q. Corpus, quod ex Virgine conceptum...

Conferent ad id Iesum Iudei ut crucigerent nos ad...

C. XCII. q. Verum Christi corpus, verumque eius...

Conferent ad id Iesum Iudei ut crucigerent nos ad...

C. XCIII. q. Pro infirmis et debilibus Eucharistiam...

C. XCIV. q. Penitentia eius, quoniam bene sacrificium...

Conferent ad id Iesum Iudei ut crucigerent nos ad...

C. XCV. q. Histrionibus sacra non committuntur...

Pro dilectione a tua, & verecundia mutua confus...

C. XCVI. q. Post conversionem non est deroganda...

Sacris & atque histrionibus, ceterisque huiusmodi...

C. XCVII. q. Presbyter in altari missam non...

In altari, in quo Episcopus missam cantavit, Presby...

DISTINCTIO III.

C. I. q. Tempora feriendi in missa sunt laicis...

Pronunciandum est laicis, ut sciant tempora...

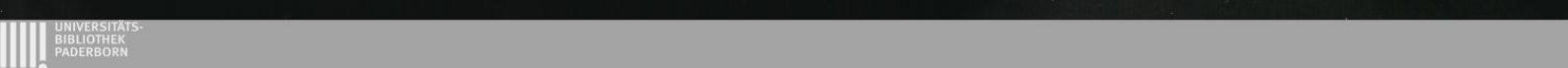
C. II. q. In sanctorum solennitatibus, divinis...

In sanctorum solennitatibus, divinis officiis, non...

Item ex Concilio Toletano III. c. 23.

Burchardus, lib. 1. c. 23. Et in capitulo...

1. Lactantius, Inst. div. lib. 3. c. 17. 2. Hieronymus...

Religiosa a consuetudo est, quam vulgus per sanctorum solennitates agere consuevit. Populi, qui debent officia divina attendere, fastidiosis & turbis invidiant canticis, non solum sibi nocentes, sed & religiosorum officis perturbantes. Hoc erentur ab omnibus & provinciis depellatur, sacerdotum & iudicum a concilio sancto curae committitur.

C. III. *Ante Ascensionem Domini tribus diebus litanias celebrentur.*
Item ex Concilio Aurelianiensi l. c. 27.

Rogationes d. id est, litanias, ante Ascensionem Domini placuit celebrari, ita ut primum e triduum ieiunium in Dominica Ascensionis solennitate solvatur. Per quod triduum servi & ancillae ab opere relaxentur, quo magis plebs universa conveniat. Quo triduo omnes abstinent, & quadragesimalibus cibis utantur.

C. IV. *Episcopus die Dominico non disti ecclesie.*
Item ex concilio f eodem, c. 23.

Episcopus, si infirmitate non fuerit impediens, ecclesie, cui proximus fuerit, die Dominico desse non debet.

C. V. *His diebus in villa celebrare non licet.*
Item ex eodem, c. 27.

Villa civium Pasche, Natalis Domini, & Quadragesimae solennitatem in villa liceat celebrare, nisi quem infirmitas probaverit tenuisse.

Et quadragesimae] Sic etiam in originali impresso. Sed Ivo habet, vel quinquagesimae, Barchardus, vel Pentecostes, & ita est in Concilio Agathensi, cap. 63, & in Arvernenf, cap. 14.

C. VI. *Ante solennitatem Pasche Quadragesima est celebranda.*
Item ex eodem Aurelianiensi, c. 26.

Acerdotibus omnibus est decretum, ut ante Pascha solennitatem non Quinquagesimae, sed Quadragesimae teneantur.

C. VII. *Quinta feria ultima septimana Quadragesimae ieiunium solvi non licet.*
Item ex Concilio h Martini Papa Braacensis, c. 50.

Non liceat quinta feria novissime septimanae ieiunium solvere, & omnem exhonorare Quadragesimam, sed syncere abstinentes totam Quadragesimam petagere.

C. VIII. *De eodem.*
Item ex Concilio i Laodiciensi, c. 16.

Non oportet, in Quadragesima, quinta feria ultima hebdomadae ieiunium dissolvere, & totam Quadragesimam inhonorari: sed per totos hos dies ieiunare, & eas abstinentie convenientibus, id est, arduioribus uti.

C. IX. *Exceptis diebus Dominicis, in Quadragesima non solvatur ieiunium.*
Item ex Concilio Agathensi, c. 12.

Placuit, ut omnes ecclesiae filii, exceptis diebus Dominicis, in Quadragesima etiam die sabbathi i sacerdotali oratione, & discretionis communi ieiunent.

Oratione] In concilio legitur, ordinatione, & discretionis in comminatione ieiunent, sed ob glossam non est mutatum.

a Ivo p. 4. cap. 12. b abest ab origin. c omni Hispania, orig Beda de officio, homo 7. d Almus pag. 67. Barch. l. 12. c. 27. Ivo p. 4. c. 11. e al. post missam. f Con. Arvernenf, c. 14. Et Agathensi, c. 63. g Barch. l. 2. c. 77. & l. 10. ca. de sacrosignis. Ivo p. 4. c. 12. h In Capit. gra. Syn. i Et in Syn. c. 25. k Barch. lib. 12. cap. 8. Ivo p. 4. c. 91. l al. sabbatho. m al. distineti.

C. X. *Nec in die Dominica per se debet ieiunari, sed in oratione genua flexione.*
Item ex Concilio Niceno, cap. 20.

Quoniam a sunt in die Dominica quidem ad ieiunium, quoniam genua flexentes, & in diebus Dominicalibus tantum est a sancta synodo (quoniam canonice, & canonice per omnes ecclesias custodienda consuetudo) standes ad orationem vota Domino reddenda.

C. XI. *Quo tempore ab ieiunatione solvendum.*
Item Leo Papa IV.

Dietu carniarum apud vos b vetustissimum, & improbanda traditio semper est servanda, & cornu termino, quae fit in principio noctis quarta die, quae luceat in quarta feria, usque in diluclum tertiae, & similiter a coena noctis sextae feriae, quae luceat in sexta feria, non imperite ieiunatio usque ad lucem, quantum de die partem aliquam ieiunare vel debuerit, proventur.

C. XII. *Nec die sabbathi ferendum per die Dominico laxatum est prohiendum.*
Item Gregorius c distictissimi c. 10.
Roma, lib. 11. cap. 2.

Pervenit ad adme quosdam perverfi solvendi ieiunium prava inter vos aliqua, & facta sine ieiunio sabbathi: ita ut die sabbathi aliquid operari solerent. Quos quid aliud, nisi Antichristi praedicationem xerim? qui veniens diem sabbatum, atque dominicum ab omni facit opere custodiri. Quia ergo post se, & resurgere simulat, haberi in veneratione vel die Dominicum: & quia iudaizare populum vult, exteriorum legis ritum revocet, & sibi iudaizantem subdat, coli vult sabbatum. & postea quoque ad me per laum est, vobis i perverfi ieiunium esse praedicatum, ut Dominico die nullus ab opere appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die committi. Si autem pro necessitate corporis, hoc nec debet prohibebimus.

C. XIII. *Ob reverentiam spiritus Domini sabbatho ieiunare debemus.*
Item Innocentius Papa, epistola p. 10. ad Decemium, c. 4.

Sabbatho vero & ieiunandum esse ratio cuiuslibet manifesta demonstrat. Nam, si dicitur Dominica venerabilem resurrectionem Domini nostri Iesu Christi non solum in Pascha celebramus, verum etiam in aliis circulis hebdomadarum ipsius diei imaginem quaerimus, ac sexta feria propter passionem Domini ieiunamus, sabbatum praetermittere non debemus. Nam si inter tristitiam & laetitiam temporum ieiunium ineludum. Nam utique constat Apostolum ieiunasse & in moerore fuisse, & propter metum ieiunium ieiunasse. Quod utique non dubium est in ieiunio ieiunasse biduo memorato, ut tractato ecclesiasticae biduo sacramenta penitus non celebrari. Quae forma per singulas tenenda est hebdomadae, per quae quod commemoratio diei illius temporis est celebranda. Quod si putant semel, atque uno sabbatho ieiunare, ergo & Dominica, & sexta feria ferret in Pascha, & que celebranda.

C. XIV. *Die Dominica, & quinta feria non est celebrandum ieiunium.*
Item Melchisedes g Papa ad Episcopos Hispaniarum, c. 2.

a Barch. l. 2. c. 11. Ivo p. 4. c. 11. Pann. l. 2. cap. 12. Gra. c. Et Nicolau Papa ad consilia Bolognenf, cap. 10. d Ivo p. 4. c. 8. Pann. l. 2. c. 10. e Augustinus presbitero l. 1. tit. 25. Ivo p. 4. c. 28. Barchardus, l. 2. cap. 27. f al. distineti.

Etiam Dominici diei, & quinte ferie nemo celebrare debet, ut inter jejuniis Christianorum, & gentium veretur creditum, & infidelium, atque hareticorum vera, & non falsa, discreto habeatur.

C. XV. De eisdem. Item ex concilio Carthageno, c. 2. b

Nec quis jejunet die Dominica causa timoris, aut ne castitas aut superstitiosa: nec Quadragesimam hebdomada ab ecclesiis fidelis desint: nec habitent in laicis cubiculis, ac montium, qui in suspicionibus peccent: sed exemplum, & preceptum custodiant facerdotum, & ad alias villas agendorum conventuum causa non conveniant. Ab universis Episcopis dictum est, antea fieri, qui hoc commiserit.

C. XVI. Timoris] Hoc exponitur in glossa. Sed in concilio est, quod tempore, id est, quoniam dies Dominicus sit. De qua veritas per d. 30. cap. si quis tanquam. & cap. fin. Legitur: etiam in Concilio Domini, id est, Miltridem fuisse, ne quis die Dominica, aut feria quibus jejunaret: quia eos dies pagani, quasi sacra sua celebrant. Et apud Burchardum, l. 1. c. 1. imponitur penitentia ei, qui die Dominica jejunet propter abstinentiam.

C. XVII. Quarta & sexta feria sunt servanda jejunia. Item ex dictis S. Apollonii.

Quinta & sexta legitima, id est, quarta & sexta feria non sunt solvenda, nisi grandis aliqua necessitas fuerit: quia quarta feria Iudas de traditione Domini cogitavit, & sexta feria crucifixus est Salvator. Videbitur ergo, qui in his diebus sine aliqua necessitate solverit statuta, vel cum tradente tradere Salvatorem, vel cum crucifixum equifigere. Si autem Dominica nihil aliud agendum est, nisi Deo vacandum. Nulla operatio illa die facta agatur, nisi tantum hymnis, & psalmis, & canticis spiritualibus dies illa transigatur.

Capitulum habetur apud Palladium in vita Apollonii Abbatum.

C. XVIII. Quinta feria ultima hebdomada Quadragesime penitentes remissionem accipiunt.

Item Innocentius Papa, epist. 1. ad Decentium, cap. 7.

De penitentibus d. vero, qui sine ex gravioribus peccatis, five ex levioribus penitentiam gerunt, si nulla interveniat trigrida, quinta feria ante Pascha eis remissionem, Romanae ecclesiae consuetudo demonstrat. Ceterum de pondere attingendo delictorum, satisfactionis est iudicare, ut attendat ad confessionem penitentium, & ad reus, atque lachrymas corrigentis, ac tunc pibere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem: si autem, quibus in agritudinem incidit, atque usque ad dejectionem devenit, ei est ante tempus Pasche relaxandum: ne de sacculo aliquo communionem discadat.

C. XVIII. Singulis annis quinta feria ultima hebdomada Quadragesime novum ebrositas constituitur.

Item Fabianus Papa orientalibus Episcopis, epist. 2.

Si quis vestris inter cetera insertum invenimus, quod quosdam regionis vestrae Episcopos a vestro, non obsequio ordines discrepare, & non per singulos annos in

Epist. Emili in Hen. Penecester. Poly. lib. 1. p. 4. c. 27. Item. l. 1. c. 1. Conc. Orange, c. 18. Clemens. l. 7. consil. c. 24. Gregorius. l. 1. c. 41. regula S. Benedicti. l. 1. p. 4. c. 23. Patm. l. 2. c. 179. l. 1. p. 1. c. 1. c. 2. S. Marcellus. l. 1. p. 4. c. 19. d. Cap. l. 1. c. 1. p. 1. c. 1. c. 2. Burchard. l. 1. p. 1. c. 40. c. Poly. lib. 3. tit. 10. p. 2. c. 1.

cenam Domini chrisma conficere. & infra. Errant vero, qui alla excogitant, & mente vesana potius, quam recta sentientes haec audent. & infra. Sicut enim lapsus diei solemnitas per singulos annos est celebranda: ita ipsius sancti chrisma per singulos annos est agenda, & de anno in annum revocanda, & fidelibus tradenda: quia novum sacramentum est per singulos annos, & iam dicto die innovandum, & vetus in sanctis ecclesiis cremandum. Illa a sanctis Apostolis, & successoribus eorum accepimus, & vobis tenenda, mandamus.

In originali rei copiosius explicatio, quam aus Grattanus, aut Ivo faciunt.

C. XIX. Servetur ab omnibus sollicitas inventio Dominicae crucis. Item Eusebius Papa, epist. 3.

Crucis Domini a nostri IESU Christi, quae super nobis gubernacula sanctae Romanae ecclesiae tenentibus, quinta nonas Maji inventa est, in praedicto Calendarum die inventionis festum vobis solemniter celebrare mandamus.

C. XX. Quae sit institutio, ut aqua sale confusa, sanctificetur. Item Alexander Papa V. a Petro, epist. 1. c. 5.

Quam b sale confusam populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur, & purificentur. Quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si cinis vitulae, sanguine aspersus populam sanctificabat, atque mundabat: multo magis aqua, sale aspersa, divinisque precibus sacra populam sanctificat, atque mundat. Et si, si sale asperso per Helisam Prophetam sterilitas aquae sanata est: quanto magis divinis precibus sacra aqua sterilitatem renu auferat humanarum, & coinquinatos sanctificat, atque mundat, & purgat, & cetera bona multiplicat, & insidias diaboli averit, & a phantasmatum versutis homines defendit.

C. XXI. Non nisi in die Dominico sanctum Pascha celebretur. Item Pius Papa IX. a Petro, Apostolus, in primo suorum decretalium. e

Nonne f vos volumus, quod Pascha Domini die Dominico annis temporibus, & sit celebrandum. Istit enim temporibus Hermes doctor fidei & scripturarum effulit inter nos. Et licet nos idem Pascha praedicto die celebremus, quia tamen quidam inde dubitabant, ad corroborandas animas eorum, eidem Hermae angelus Domini apparuit in habitu pastoris, & precepit ei, ut Pascha Domini die Dominico ab omnibus celebraretur. Vnde & vos apostolica auctoritate instruimus omnes eadem servare debere: quia & nos eadem servamus: nec debemus a capite quodquo modo diffidere.

C. XXII. Non nisi in die Dominico sanctum Pascha celebretur. Item Victor Papa XIII. a Petro, in primo decretale suo h.

Celebratam i sancti Pasche die Dominico agi debere, & praedecessores nostri iam statuerunt, & nos illud vobis eadem die solemniter celebrari mandamus: quia non decet, ut membra a capite discrepent, nec contraria gerant. A xiii. vero luna primi mensis usque ad xxi. diem ejusdem mensis eadem celebretur festivitas. Eodem vero tempore baptismum celebrandum est catholicum. Sed tamen, si necesse fuerit, aut mortis pe-

a Ivo part. 2. c. 5. b Poly. lib. 1. c. 2. cap. 3. Ivo part. 2. cap. 61. c. 4. Regum 2. d. al. sacra aqua. e. E. p. 1. f. Ivo p. 4. c. 3. & 245. g. al. solemnitas. orig. h. Epist. 1. ad Theophilum, Et in Aurelian. 4. c. 1. i. Poly. l. 3. tit. 10. & 17. Vulfstus Strabo ca. 26. Burchard. l. 1. c. 3. Ivo p. 1. c. 198. & p. 4. f. 4. k. alius aliter gerant.

reulium ingruent, gentiles ad fidem venientes quocun- que loco, vel momento, ubiunque evertit, five in flumine, five in mari, five in fontibus tantum Christiane confessione creditatis clarificata a baptizantur. Ipsi quoque quod baptismo polliciti sunt, summpere est attendendum ne infideles, sed fideles inveniantur. Ipsi vero, qui infidelitatis nota asperguntur, infames efficiuntur, & inter fideles minime reputantur. Hæc verò statuta, nulla debent improbitate convelli, nulla novitate mutari: quia alia est ratio causarum sæcularium, alia divinarum.

C. XXIII. ¶ De eodem.

Item ex Concil. Carthaginiensi III. b. c. 8.
Palcha solennitas uno die & tempore celebranda est.

C. XXIV. ¶ Diei Pasche, concilii & formaturarum subscriptione omnibus intimetur.

Item ex Concilio Carthaginiensi, c. 7.

Placuit e. ut dies venerabilis Pasche formaturarum subscriptione omnibus intimetur: dies vero concilii xi. Cal. 2. Novembris ferventur. Scribendum est etiam ad singularum quarumcunque provinciarum primates, ut quandoque apud se concilium congregant, istum diem non impediatur.

1 ¶ Concilii] In aliquo versutu est, & concilii. In originali impresso hæc est hinc capiti rubrica. De tempore Paschalis concilii. In codice canonum in indice capiti 40. concilii Africani, diem pasche & diem concilii nunciandum. In Græco cap. 64. *επι τη ημερα της πασης οη τη ημερα της ουνδα οη της οουδα.* id est, Vt dies pasche in die synodi annuncietur.

2 ¶ xi. Cal.] Sic in Carthaginiensi. In Africano autem (etiam in codice canonum) & Carthaginiensi Græco est, xi. Cal. Septembris.

C. XXV. ¶ Cum in Concilio omnia statuta fuerint, futuram Pascha annuntietur.

Item ex Concilio Constantiensi, c. 9.

Placuit ut postquam omnia in concilio sacerdotum fuerint ordinata, illud omnimodis observetur, ut superventurarum die ipsius anni Pascha quæta Calendarum die, vel quæta luna debeat suscipi, à metropolitano episcopo intimeret. Quod ceteri episcopi, vel clerici reliquis breviculio subnotantes, uniusquisque in sua ecclesia adveniente Natalis Domini die affante populo post Evangelicam lectionem annuncietur.

C. XXVI. ¶ Per orbem universum uno die, & uno tempore Pascha celebratur.

Item ex Concilio Arelatensi I. quod confirmavit Papa Sylvester, cap. 1.

DE observatione f. Pasche Domini statuimus, ut uno die & tempore per orbem observetur: & juxta consuetudinem heretice & ad omnes dirigantur.

C. XXVII. ¶ De imaginibus sanctorum non voluitur.

Item Gregorius Severus episcopo Marsiliensi, lib. 9. epist. 67.

12 **P**erlaum h. ad nos fuerat, quod inconsiderato zelo succensus, sanctorum imagines sub hac quali excusatione, ne adorari debuissent, confregisset. Et quidem, quia eas adorari vetuisset, omnino laudavimus: fregisse verò reprehendimus. Dic frater, à quo factum sacerdoti aliquando auditum est, quod fecisti? Si r non

aliud, vel illud te non debuit revocare. ut dicitur in aliis fratribus, solum te sanctum esse credentes, de hoc item? Aliud est enim picuram adorare. Aliud picuram re historiam, quid sit adorandum, addidit. Nam quæ legentibus scriptura, hoc idiotis peritiam picuram debent: in ipsa legunt, qui literas nesciant. Nam praxipue gentibus pro lectione picura est.

¶ Si non] Hæc s. p. ad verum. Aliud, seu ad verum originali.

C. XXVIII. ¶ Imagines sanctorum memoria sunt, & recordatio presentium.

Item in septima à synodo, altum d.
Venerabiles imagines Christiani non Deo adorantur, neque servantur eis, ut Dii, neque sperantur in ipsis ad memoriam & recordationem futurorum committitur eas, & adorantur: sed non servantur eis cultus divini alicui creatura.

C. XXIX. ¶ Non est opus sed in hominum specie Corisus est figura.

Item Hadrianus Papa b. In epist. pascalis, in altum 2. epistolam synodali synodo.

13 **S**extam e sanctam synodum recipiunt canonibus suis, in quibus dicitur. In quibus sanctorum sanctorum imaginum agnus peccatorum offensus depingitur, qui in figuram gratie a. d. n. rum nobis per legem Moysi demonstrans agnus Christum Dominum nostrum. Antiquo tempore & ambrosius, ad veritatis persignationem sancti fixi traditis, vale a dicentes, gratiam & vitam herimus, & sic plenitudinem legis recipimus. Ita igitur agnum Dominum nostrum Iesum Christum cum tantum imaginem humanam amodo etiam in imaginibus pro veteri agno desingis jubeamus.

¶ De sexta synodo, & canonibus ipsius mem. in d. sexta synodus.

1 ¶ Gratia transit] Eri in epistola Hadriani ad papam nem p. 4. c. 122. dicitur, in typum gratie assumptus. In ead. epistola Hadriani ad Corinios, in typum relicti est gratia. Græce in canonem sexta synodi est *επι της ημερας της πασης οη της οουδα*: id est, qui in gratia assumptus est. Sed ab ipsius non est magis.

2 ¶ Valedicentes] Sic 1. In epistola Hadriani ad Corinios, Græce, *επι της ημερας της οουδα*.

C. XXX. ¶ De fide Trinitatis & unitate invariables servanda.

Item Augustinus lib. 1. de Trinitate, c. 1.

14 **O**mnes e quos legere potui, qui ante me fuerunt de Trinitate, que Deus est, dicuntur. Et brorum veterum & novorum catholici tantummodo intenderunt secundum scripturas docere, quod Deus est, & Filius, & Spiritus sanctus unus essentia, & indivisibilis inseparabili aequalitate divinam unitatem. Unde ideo que non sunt tres Dii, sed unus Deus, quod etiam filium generavit. & ideo filius non sit, qui pater est, filiusque à patre sit genitus, & ideo non sit pater, qui filius est, Spiritusque sanctus nec pater sit, nec filius tantum Patris & Filii Spiritus, patri & filio æqualis, & ad Trinitatis pertinet unitatem: non quæ eandem Trinitatem natam de Maria virgine, & filio Filio Pilato crucifixam & sepultam terra die resurrexisset, & in cælum ascendisset: sed tantummodo filius

a al. sexta. b In epist. Hadriani ad Corinios p. 4. c. 122. c Ivo p. 4. c. 122. & 126. d quibusdam, vna dicitur c. 82. e Ivo p. 1. c. 2. Pagan. l. 1. c. 7.

a al. clarificati. b & in Africano, c. 40. & Anasias, cap. 19. c 5. distinct. 73. d al. superventurari. e al. meretur. f Ivo p. 4. cap. 19. g literas ad omnes tu dirigat. orig. h Anf. l. 13. c. 45. Burch. l. 3. c. 36. Ivo p. 3. c. 92. Pagan. lib. 2. cap. 36.

etiam Trinitatem defendisse a in specie columbe
 super istum baptizatum: aut die b Pentecostes post a
 ascensionem Domini tonitru factu de celo, quasi ferretur
 flammis vehementibus, & linguis divinis, velut ignis fedisse lu-
 per omnesque: eorum: sed tantummodo Spiritum san-
 ctum. nec eandem Trinitatem divisisse de celo: sicut
 illa mens. Sive cum baptizatus est a Ioanne, sive in
 nomine, quando cum illo erant tres discipuli, aut quan-
 do Ioanni vocandis, [d. & clarificavi, & iterum clarifi-
 cavi] sed tantummodo patris vocem fuisse ad filium
 factum: quamvis Pater, Filius, & Spiritus sanctus, sicut
 inseparabiles sunt, ita inseparabiliter operentur.

DISTINCTIO IV.

C. I. ¶ *Sine sacramenti visibili, & sine invi-*

visibili nomine sacramento.
 Idem super Ioannem.
 Necesse est eum visibile sacramentum aque
 ad ablationem visibilis corporis: sicut nec-
 cessaria est doctrina invisibilis fidei ad fan-
 ctificationem invisibilis anime. Idem. ¶ Renascitur f
 homo ex aqua, [& Spiritu] invisibili intellectu, ut symbolum baptismi visibiliter accipi-
 tur, de spirituali intellectum ipsius symboli perficiat. g.
 Vel ex aqua [visibili] & [Spiritu] sancto.

C. II. ¶ *In baptismo concupiscentia extin-*

guatur, ut ait, sed ut
non alit.
 Idem in lib. 1. de peccatorum meritis, & remiss.
 In de baptismo parvulorum, c. 39.

¶ In baptismo Christi id agitur, ut evacuetur caro pec-
 catorum. Evacuatur autem, non ut in ipsa vivente car-
 ne, concupiscentia confessa & innata repente absuma-
 tur, sed ut non sit: sed ne oblit mortuo, que obrat nato.
 Non sicut post baptismum vixerit, atque ad iram pacem
 pervenire poterit, ibi habet, cum qua pugnet,
 carnisque adjuvantem Deo superet. si non in vacuum gratiam
 ipsa suscipit, si reprobus esse noluerit. Nam nec
 quibus hoc praestitum in baptismo, nisi forte miracu-
 losa virtute omnipotentissimi creatoris, ut lex peccati,
 que in membris, repugnans legi mentis, penitus
 extinguitur, de non sit: sed ut quidquid mali ab homine
 factum dicitur, cogitatum fuerit, cum eidem concupi-
 scentia subiecta mente servaret, totum aboleretur, & ve-
 jus factum non fuerit, habeatur.

¶ *Religiosum est caput hoc sine integritate, ut melius B. Au-*
gustinus sententia percipit. Nique enim glossa impeditur.

C. III. ¶ *Qui ex viro & muliere concepi-*

tur, cum originali peccato nascitur,
non sine baptismo sal-
vatur.

Idem ad Petram Diaconum, c. 26.
 Similitudo a tene, & nullatenus dubites, omnem ho-
 minem, qui per concubum viri & mulieris conce-
 pitur, cum peccato originali nasci, impietati subditum,
 necesse est subiectionem: de eo hoc natura irae filium nasci,
 de qua dicit Apostolus: [Eramus enim & nos natura
 filii irae, sicut & ceteri.] A qua ira nullus liberatur, nisi
 per fidem mediatoris Dei & hominum hominis Iesu
 Christi, Ieron. c. 27. ¶ Similitudo a tene, & nullatenus
 dubites, non solum homines iam ratione utentes, ve-
 rum etiam parvulos, qui sive in utero matrum vivere
 incipiunt, & ibi moriuntur: sive cum de matribus na-
 ti sine Sacramento sancti baptismatis, quod datur in

a. Mar. 1. b. Act. 2. c. Mar. 1. d. Ioan. 12. e. Ex
 glossa ad 1. 2. Ioan. Nisi qui. f. in ea glossa ad ver. ex aqua.
 g. ad Joannem. h. Tom. 2. c. inter opera Fulgentii. Ivo par. 1.
 cap. 11. i. Panorm. lib. 1. cap. 1. & 2. i. Ephes. 2. k. Sen-
 tentia 4. epistol. 4. & 9.

nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, de hoc seculo
 transeunt, sempiterno a igne puniendos: quia etsi pro-
 pria actionis peccatum nullum habuerunt, originalis
 tamen peccati damnationem carnali conceptione & na-
 tivitate traxerunt.

C. IV. ¶ *De eodem.*

¶ Item Ioannes Chrysostomus, b
 Non e potest quis gratiam vite celestis accipere,
 nisi prius purgatus fuerit ab omni sorte peccati per
 penitentiam confessionem, per donum baptismi saluta-
 ris Domini & Salvatoris nostri Iesu Christi, qui est ben-
 edictus in sacula saculorum.

C. V. ¶ *Sicut baptizatus sine alio in cir-*

cumense remittebatur
peccata.

¶ Item Gregorius in Moralibus, lib. 4. c. 2.

¶ *Q*uod d autem apud nos valet aqua baptismatis,
 hoc egit apud veteres, vel pro parvulis sola fides,
 vel pro maioribus virtus sacrificii, vel pro his, qui de A-
 braha stirpe prodierunt, mysterium circumcissionis.

C. VI. ¶ *Originale peccatum nunc in ba-*

puzate, alio in circumcissione re-
mittebatur.

¶ Item Augustinus ad Valerium contra Iulianum, de magis, & concupiscentia, lib. 2. cap. 17.

¶ *E*x quo instituta est circumcisio in populo Dei
 (quod erat tunc signaculum iustitiae fidei) ad signi-
 ficationem purificationis valebat & parvulis originalis,
 veterisque peccati: sicut & baptismus ex illo valere
 cepit ad innovationem hominis, ex quo est institutus.

C. VII. ¶ *Parvulus in baptismo offeren-*

tium prodest fidei.
 Idem de libro avitris, lib. 3. c. 13.

¶ *I*llud g perferunt homines solent, sacramentum ba-
 ptismi Christi quid parvulis prodest: cum eo accepto
 plerumque moriuntur, priusquam ex eo quidquam co-
 gnoscere poterunt. Quia in re satis pie, recteque, creditur,
 prodest parvulo fides eorum a quibus conferendus
 offertur. Et hoc ecclesiae commendat saluberrima
 auctoritas, ut ex eo quisque sentiat, quid sibi prodest fi-
 des sua, quando in aliorum quoque beneficio i, qui pro-
 priam nondum habent potestatem, commoda sit.

¶ *B*eneficio] Eadem lectio est apud Irenaeum, in Panormia, & in originali ad magnum. In textu autem est, benefi-
 cium, qui propriam non habent, potest aliena commo-
 dari.

C. VIII. ¶ *Per fidem & baptismum iusta-*

ficamur a peccatis.
 Idem de baptismo parvulorum in lib. 1.
 cap. 32. & 33.

¶ *F*ilius Dei carnem peccati i suscepit, & poenam sine
 culpa, ut in carne peccati & culpa solveretur & poe-
 na. Per fidem ergo, & baptismum eius a peccato homo
 per justificationem, & a morte liberatur per resurrectionem.
 ¶ *P*arvuli h etiam baptizati inter credentes re-
 putantur per sacramenti virtutem, & offerentium respon-
 sionem. Qui vero non sunt baptizati, inter non creden-
 tes iudicantur ex Evangelio Iohannis: [Nisi i quis rena-
 tus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest ingredi
 in regnum Dei.]

¶ *C*aput hoc est summa verborum B. Augustini in loci in-
 ducati.

a. Irenaei aeterni sempiterno supplicio. [orig. b. Irenaei Chromastus.
 c. Sententiarum 4. distinctio. 12. Supra, de par. distinctio. 1. non
 potest. d. Ivo par. 1. cap. 49. Panorm. libro 1. cap. 10. e. Ivo
 par. 1. cap. 50. Panorm. lib. 1. cap. 11. f. al. justificationem.]
 Grat. g. Alger. lib. 3. cap. 7. Ivo par. 3. c. 20. Panorm. 1. 2.
 c. 12. h. C. 32. i. Ioan. 3.

Item Carnem peccati] Apud B. Augustinum *libri ple-*
bilis & restina. Dominus autem, in carnem vitam
non peccatum transiit, tanquam venenum serpentis,
sed tantum transiit mortem, ut esset in similitudine
carnis peccati pena sine culpa, unde in carne peccati, &
culpa solvere, & poena. Multum igitur interest inter car-
nem peccati, & similitudinem carnis peccati. Quod explicat
B. Augustinus, cum alibi sapit, cum peccatum sermone qd. de
verbu Domini, addat tamen, si ergo similitudo carnis e-
rat peccati, non caro peccati, quomodo, ut de peccato
damnalet peccatum in carne? solet & similitudo capere
nomen eius rei, cuius est similitudo.

C. IX. ¶ Per aquam baptismi de terreo
fit homo celestis.

Item Ambrosius lib. 1. de sacramentis,
c. 4. & 5.

Per aquam a baptismi transitus est a terrenis ad ce-
lestia. Hoc est enim Pascha, id est, transitus ejus
transitus a peccato ad vitam, a culpa ad gratiam, ab in-
quinamento ad sanctificationem. Qui per hunc fontem
transit, non mortuus, sed resurgit. Non omnis aqua
sanat, sed aqua sanat, quae habet gratiam Christi. Aliud
est elementum, aliud consecratio: aliud opus, aliud o-
peratio. Aqua opus est: operatio Spiritus sanctus est.
Non sanat aqua, nisi Spiritus sanctus descenderit, & a-
quam illam consecraverit: sicut legisti, quod cum Do-
minus noster Iesus Christus formam baptismi daret,
venit ad Ioannem, & ait illi Ioannes: [b ego a te de-
beo baptizari, & tu venis ad me? respondit illi Christus:
Sine modo: sic enim decet nos implere omnem iustitia-
m.] vide, quia omnis iustitia in baptismate constituta
est. Ergo: quare Christus descendit, nisi, ut caro ista
mundaretur, caro, quam suscepit de nostra conditione?
Non enim ablutio peccatorum suorum Christo necessa-
ria erat, qui peccatum non fecit: sed nobis erat necessa-
ria, qui peccato manemus obnoxii. & paulo post. ¶ De-
scendit Christus: descendit & Spiritus sanctus. Quare
Christus prior descendit, postea Spiritus, cum forma &
usus baptismi hoc habeat, ut ante fons consecratur, & tunc
descendat, qui baptizandus est: & paulo interpellat. ¶ Chri-
stus autem ante descendit: secutus est Spiritus: qua ra-
tione? ut nunquam ipse egeret Dominus IESVS sanctifi-
cationis mysterio videretur: sed sanctificaret ipse, san-
ctificaret & Spiritus.

¶ Ergo quare? Hec usque ad verum. Non enim. emendata
sunt ex B. Ambrosio. Antea legitur, Christus ad bap-
tismum descendit, non ut caro mundaretur, quam suscepit
de nostra conditione. Multis etiam alii loci in capite hoc
rescripta est vera lectio.

C. X. ¶ Aqua baptismi non purgaret peccata, ni-
si tactu Domini corporis esset san-
ctificata.

Item Chromatius 1 in Mattheum, c. 8.

Nunquam aqua baptismi purgaret peccata creden-
tiam potuissent, nisi tactu Domini corporis sanctifi-
cata fuissent.

¶ Chromatius] Antea citabatur Chrysostronus, apud quem
non est inventum, sed in fragmentis Chromatius.

C. XI. ¶ Generale baptismum non nisi sabbato
sancto Pascha & Pentecostae ce-
lebratur.

Item Syricus Papa Himerio Tarracensisi, epist. 1.

Non ratione auctoritatis alicujus, sed sola te-
meritate presumitur, ut passim, ac libere natali-
tatis Christi, seu apparitione, nec non & Apostolorum,

seu martyrum festiuitatibus, innumerata, an alicuius
baptismi mysterium conseruantur, cum hoc die pas-
chalis & apud nos, & apud omnes ecclesias Domini
specialiter Pascha defendat cum sua Pentecostae.

C. XII.

Item Leo Papa universis Episcopis per Galliam an-
themi, epist. 4. & 5.

Duo tempora, id est, Pascha & Pentecostae ad
baptizandum a Romano Pontifice legitime sunt re-
fixa. Unde, quia manifestissime patet, baptismum
ecclesia electis hae duo tempora, de quibus locum
est legitimum; dilectionem vestram monemus, ut
alios dies huic obseruantiae miscetis.

¶ Prior pars huius capiti usque ad verum. Vnde quae
est ista omni verbu in epistola. Sed in codice
rubrica loco ad hoc caput, & refertur in codice
cap. 4.

C. XIII. ¶ Quare in praedicta temporibus
baptisma celebratur.

Idem in eadem epistola, cap. 3.

Propriè in b morte crucifixi, & in resurrectione
mors potentia baptismi novam creaturam con-
dit ex veteri: ut in renascitibus & mors Christi
signatur, & vites, dicente B. Apostolo Paulo: [a
quia quicumque baptizati sumus in Christo, hae
est ipse baptizati sumus] conspuit enim hunc
illo per baptismum in mortem, ut quomodo
Christus a mortuis per gloriam patris, ita quomodo
vite ambulemus. Si enim complerent hunc
similitudinem mortis ejus, simul & resurrectionem
& cetera, quae latius magister gentium ad conu-
endum sacramentum baptismi disputavit: ut
exhujus doctrinae spiritu, regenerandis filii
& huius Dei filios adoptandis illum diem esse, ad illud
electum, in quo per similitudinem, formamque
ea, quae geruntur in membris, quae in ipso
gesta, congruerent: dum in baptismi regno
intervent interfectione peccati, & sepultura
imitatur trina demeritio, & ab aquis elevatio
institur a est de sepulchro. Ipsa igitur opera
docet celebrande generaliter gratia cum de
diem, in quo orta est & virtus munditatis, &
ipse Dominus Iesus Christus, postquam
mortuus, discipulis suis (in quibus omnes ecclesias
praesules docebantur) & formam & postea
baptizandi, dicens: [e] Euntes ergo, baptizate
gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, &
Spiritus sancti. De quo urique eos ante passionem
set instruere, nisi propriè voluisset intelligi
tionis gratiam ex resurrectione corpore. Ad huc
huic obseruantiae etiam Pentecostae ad huc
sancti sacra f solennitates, quae de Pascha
det articulo: & cum ad alios dies alia festiuitas
hac semper ad eum diem, qui resurrectionis
insignis, occurrat, porrigens quodammodo
tis gratia manum, & eos, quo a die Pascae
sua infinitatis, aut longinquitas itineris, aut
tionis difficultas interdicit, invitavit, ut
necessitatibus impediti, desiderii sui
ritus sancti conlequantur. ¶ Ipsi c. 9. ¶ Hoc
nos non ex nostra persuasione defendere, sed ex
stolica auctoritate servare satis idoneo
emplo, sequentes beatum Apostolum Petrum, qui
die, quo omnium b credentium numerus

a Qui per hunc fontem transiit, transit a terrenis.] orig. cap. 3.
b Matih. 3. c Sent. 4. dist. 3. Triburienf. c. 22. d Sent. 4.
e dist. 3. dist. 9. c. 12. e apparitione.] orig. Burch. l. 4. c. 3. l. 100
dist. 3. c. 200. Panm. l. 4. c. 46.

a Burch. l. 4. c. 3. l. 100. Panm. l. 4. c. 46.
b Matih. 3. c. 200. Panm. l. 4. c. 46.
c Matih. 3. c. 200. Panm. l. 4. c. 46.
d Matih. 3. c. 200. Panm. l. 4. c. 46.

Spiritus Sancti prelevit adventus, trium millium populi
 lam sua praedicatione convertitum lavacro baptismatis
 contineat. Quod sancta scriptura, quae a Apostolorum
 actibus continet, fidelis historia docet, dicens: [His auditis
 compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reli-
 quos Apostolos: Quid faciemus viri fratres? Petrus ve-
 nit ad nos, penitentiam inquit, agite, & baptizetur unus-
 quisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem
 peccatorum, & accipietis donum Spiritus Sancti.]
 & Iustinus Iudaeus, invitans. Sed in originali est: in-
 cluse invitans, aut quibuslibet necessitatibus impeditis,
 legitur, &c.

C. XIV. De eodem.
 Item in eadem epistola, c. 6.

Quod debito honore veneranda est) ob hoc existim-
 mus privilegium habere baptismatis, quia hoc quidam
 primum, quod in eadem die Dominus ad baptismum fan-
 ctissimus accesserit, sicut illius baptismi aliam gratiam,
 aliam fuisse rationem: nec ad eandem pertinuisse vir-
 tutem, quia per Spiritum Sanctum renascuntur, de qui-
 bus dicitur: [qui d non ex sanguinibus, neque ex vo-
 luntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati
 sunt.] Dominus enim nullius indignis remissione pec-
 catorum, hostiamque pro fundamentationis offerri, ut qui
 dicitur: erat ex muliere (sicut & Apostolus ait) feret &
 fuitque, quam non venerat solvere, sed adimplere,
 & impleto finire: sicut B. Apostolus praedicat, dicens: g
 [his autem legis Christus ad justitiam omni credenti.]
 Baptismi autem sui in se condidit sacramentum, quia
 in omnibus primatum tenens, se docuit esse principium:
 de quo regenerationis potentiam sanxit, quando de la-
 tre ipsius profuerunt sanguis redemptionis, & aqua
 baptismatis.

C. XV. In solemnitate Paschali & Penteco-
 stes catechismum baptizetur.

Item ex concilio Gerundensi, cap. 11.
 De catechismis b baptizandis id statutum est, ut in
 Pascha solemnitate, vel Pentecostes, quanto majore
 ritum est, huiusmodi maior celebritas est, tanto magis ad bap-
 tizandum veniant: ceteris solemnitatibus infirmi tantum-
 modo debent baptizari: quibus quocumque tempore
 convenit baptismum non negari.

C. XVI. Necessitate cogente qualibet tempore
 baptizetur.

Item Leo Papa, epist. 4. cap. 6.
 Si qui necessitate mortis, agitudinis, obfisionis,
 persecutionis, & naufragii urgentur, omni tempore
 debent baptizari.

C. XVII. Nisi necessitate cogente intra Pascha
 & Pentecostem nullus baptizetur praesumat.

Item Gelasius Papa clero k. & plebi Ta-
 renti.
 Venerabilis b baptismi sacramentum non nisi in fe-
 stivitate Paschali & Pentecostes tradere praesumat
 Episcopus, exceptis illis, quibus urgente mortis pericu-
 lo vitare oportet, ne in aeternum pereant, remediis
 subveniat.

a. dicitur. b. d. remedium. c. Ivo p. 1. c. 47. Pann. lib. 1.
 cap. 11. d. Ivo. e. Rom. 10. f. Matth. 5. g. Roman. 10.
 h. Ivo p. 1. c. 199. i. Burch. l. 4. c. 2. Ivo p. 1. c. 197.
 Pann. l. 1. c. 1. k. In epist. Gregorii II. clero & plebi Thuringie,
 et in concilio Varenacensi, cap. 1. Burch. lib. 4. c. 7. Ivo p. 1. c. 69.
 & 87. Pann. l. 1. c. 11.

In Epistola Gregorii secundi clero & plebi Thuringie, velle
 cetera: Ivo (quomodo & Gelasius esse patenti), & in concilio Varenacensi,
 unde Burchardus, legitur: Sacrosancti baptismi, item,
 apud Ivo, c. 199. In capite autem c. 117, Generalis, & in ma-
 gno, Venerabilis.

C. XVIII. De eodem.
 Idem Gelasius a epistola ad Episcopos Lucaniae,
 cap. 12.

Baptizandi b sibi quisquam passim quocumque tempore
 nullam credat inesse fiduciam, praeter Paschale festum,
 & Pentecostes venerabile sacramentum: excepto
 dumtaxat gravissimi languoris incurfu, in quo verendum
 est, ne morbi crescente periculo, sine remedio salutari
 fortassis agrotans exitio praeventus abscedat.

C. XIX. Non nisi sacerdos baptizetur praesumat.

Item Isidorus de officio, l. 2. c. 74.
 Constat e baptismi solis sacerdotibus esse tractan-
 dum: ejusque mysterium nec ipsis Diaconis explore-
 re est licitum, absque Episcopo, vel Presbytero: nisi, his
 procul absentibus ultima languoris necessitas rogat.
 Quod & laicis fidelibus plerumque permittitur, ne quis-
 piam sine remedio salutari de saeculo evocetur. Item Ge-
 lasius Papa. Diaconos d quoque propriam, & c. ut
 supra in tractatu ordinis mandatorum, ubi de reverentia Diaconorum
 & sacerdotum agit.

C. XX. Non praesumat mulier bap-
 tizetur.

Item ex concilio Carthagin. IV. c. 80. & 100.
 Mulier e, quamvis docta, & sancta, viros in com-
 pto adventu docete, vel aliquos baptizare non praesumat.

Nisi necessitate cogente. Unde Urbanus Papa II. [super qui-
 bus consultus, &c.] ut supra in tractatu conjugii: ubi de compatri-
 bus agit.

C. XXI. Etiam laici, necessitate cogente bap-
 tizetur possunt.

Item Augustinus ad Fortunatum.
 Nisi necessitate, cum Episcopi, aut Presbyteri, aut qui-
 libet ministrorum non inveniuntur, & urget pericu-
 lum ejus, qui perit, ne sine isto sacramento hanc vitam
 finiat, etiam laicos solere dare sacramentum, quod ac-
 ceperunt, solemus audire.

C. XXII. De eodem.
 Item ex decreto Martini & Papae III.

Quicumque Presbyter in provincia propria, vel in alia,
 vel ubiqueque inventus fuerit, commendatum sibi
 infirmum baptizare noluerit, vel pro intentione itineris,
 vel de alia aliqua excusatione b, & sic sine baptismum
 moritur, deponatur.

C. XXIII. Non restitatur baptismum, quod
 a pagano ministratur.

Item Isidorus.
 Romanus Pontifex non hominem judicat, qui bap-
 tizat, sed Spiritum Dei subministrare gratiam bap-
 tismi, licet paganus sit, qui baptizat.

De hoc capite distum est sup. 1. q. 1. si qui per ignorantiam.
 C. XXIV. De eodem.

Item Nicolaus ad consulta Bulgarorum,
 cap. 104.
 A quodam Iudaeo i nescitis, utrum Christiano, an
 pagano, multos in patria vestra baptizatos asseri-

a. Conc. Paris. c. 7. b. Ansel. lib. 9. c. 12. Burchard. lib. 4. c. 4.
 Ivo part. 1. c. 199. c. Sent. 4. dist. 6. Ivo p. 1. c. 67. Pann. l. 1. c. 23.
 d. Sup. dist. 93. Diaconos propriam. Sup. dist. 25. mulier. e. Sent.
 4. dist. 6. Burchard. lib. 8. c. 23. Ivo p. 1. c. 67. Pann. l. 1. c. 23. f. 30. g.
 3. Super quibus. Ivo p. 1. c. 197. Pann. l. 1. c. 26. g. d. Martiniani.
 h. ad occasione. Polye. lib. 3. tit. 10. Ansel. l. 9. c. 34. Burch. l. 4. c. 47.
 i. 1. q. 1. si quis per ignorantiam. Capit. 3. c. 6. dist. 5. Alger. l. 3. c. 6.
 k. Sent. 4. dist. 3. c. 6.

eis, & quid de eis sit agendum consultis. Hi profectio in nomine sancte Trinitatis, vel tantum in Christi nomine, sicut in actibus a Apostolorum legitimus, baptizati sunt (unum quippe idemque est, ut sanctus exponit Ambrosius) constat eos non esse deum baptizandos.

¶ Iudæo] Apud aliterum est, ut audio. Verum in originali post hoc caput sequuntur verba hæc, sed primum, utrum Christianus, aut paganus ipse Iudæus extiterit, vel si postmodum factus fuerit Christianus, investigandum est.

C. XXV. ¶ Sicut per bonum, ita per malum ministrum equi baptismus ministratur.

Item Augustinus contra Grefonius Grammaticum, lib. 3. c. 6.

Sicut e bonos ministros, cum sit alius alio melior, non est melior baptismus, qui per meliorem datur, nullo modo est malus, qui etiam per malum datur, quando idem baptismus datur: & ideo per ministros dispares Dei munus æquale est, quia non illorum, sed eius est.

C. XXVI. ¶ Non merita ministrorum, sed virtus Christi in baptismo operatur.

Item super Iohannem in pass. 1. tractat. 3. ad cap. 1.

Baptismus d talis est, qualis ille est, in cuius potestate datur, non qualis est ille per cuius ministerium datur. Item ibidem. ¶ Quid noverat Iohannes Baptista? Dominum. Quid non noverat? potestatem Domini baptizandi in nullum hominem à Domino transiitum, sed ministerium planè transiitum: potestatem à Domino in neminem ministrorum, ministerium & in bonos, & in malos. Non exhorreat columba ministerium malorum: respiciat Domini potestatem. Quid tibi faciat malus minister, ubi bonus est Dominus? Quid te impedit multoties præco, ubi benevolus est iudex? Item infra. ¶ Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Item ibidem. ¶ Ego i dico, & nos dicimus omnes, quia iustos oportet esse omnes, per quos baptizatur: iustos oportet esse tanti iudicis ministros, si ministrare iuste voluerint. Si autem noluerint esse iusti, quin in cathedra Moysi sedent, securum me facit magister meus, de quo Spiritus eius dixit: [Hic est, qui baptizat.] Item infra. ¶ Non timeo adulterum, non ebriosum, non homicidam, quia columbam attendo, per quam mihi dicitur: [hic est, qui baptizat.]

¶ Ego dico] Sic etiam Ivo: sed in originali. Et ego, & omnes dicimus, quia iustos oportet esse tanti iudicis ministros. Sint ministri iusti, si volunt. Si autem noluerint, &c. Sunt autem partes huius capiti ex eodem tractatu sup. hinc inde collectæ.

C. XXVII. ¶ De eodem.

Item intrallata 6. ad c. 17. Iohannis.

Ubi baptizatur malus ex aliqua vel ignorantia ecclesie, vel tolerantia (aut enim ignorantur mali, aut tolerantur talia, quousque in ultimo veniuntur area: illud, quod datum est, unum est: nec impar propter impares ministros, sed par, & æquale propter [hic est, qui baptizat]

C. XXVIII. ¶ Non iteratur baptismus, quod in nomine sancte Trinitatis ministratur.

Item de ecclesiasticis regulis k. c. 32.

Si qui apud illos hæreticos baptizati sunt, qui in

a. Alor. 2. & 19. b. Ambros. de Spiritu Sancto, lib. 1. c. 6. c. Ivo p. 1. c. 166. Pam. l. 1. c. 30. d. Baptisma tale.] orig. Infr. ca. aliud. Sent. 4. dist. 5. Ivo p. 1. c. 117, 118 & 119. Pam. l. 1. c. 31. sup. dist. 32. præter hoc. e. 1. Cor. 3. f. Matt. 23. g. Iuan. 1. h. Sent. 4. dist. 1. Ivo p. 1. c. 160. i. Iuan. 1. k. al. dogmatibus. l. Burch. l. 4. c. 39. Ivo p. 1. c. 160. & 223. ex Rotomagensi.

sanctæ Trinitatis confessione baptizati, & iterum in nos, recipiantur quidem ut baptizati, sed facta Trinitatis invocatio, vel confessio annullatur. sed deinde integrè, & inquantur, quo sensu sanctæ Trinitatis iterum in ecclesia tenetur: & si conscientiam contrita, vel acquiescenti confiteri, purgati iam fidei integritate confirmantur manus impositione. Si vero pariter, vel a hebetes, qui doctrinam non capiunt, reprobentur pro illis, qui eos offerunt iuxta morem & baptismum, si per manus impositionem christumate communitate Eucharistie mysteriis admittantur.

¶ Per manus impositionem] in originali est: sed in manus impositione & christumate communitate, Eucharistia, &c. Sed ob glossam non est mutatum.

C. XXIX. ¶ De eodem.

Item ad Orisium in lib. 6. questionibus dist. 39. quæst. 39.

Quamvis e unum baptismus sit, & hæreticos quem scilicet qui in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizantur, & ecclesia catholica: tamen qui foris, & extra ecclesiam baptizantur, & non habent baptismum ad salutem, sed perniciem, habentes formam sacramenti, virtutem eius abnegant, ideo eos ecclesia non rebaptizat, quia in nomine Trinitatis baptizati sunt. Ipsa est profectio formæ sacramenti. Ideo cum reverti fuerint, accipiunt virtutem Spiritus Sancti, quem a ii, qui extra ecclesiam baptizantur, nondum habent.

¶ Formam sacramenti] Ita apud Ivo. In originali est, habentes quidem speciem pietatis, virtutem tamen eius abnegantes. Et rursus. Animales, inquam. Spiritus non habentes. Et idcirco eos ecclesia, &c. Paulus verbi. 2. Tim. 3. & Iude. Apostolus, c. 1.

C. XXX. ¶ Baptizatus, qui tantum in nomine Domini baptizatus fuerit.

Item Pelagius Papa, Gaudensio Episcopo.

Si e revera hi de hæreticis, qui in locis non orthodoxis vicinis f commorati & dicuntur, solummodo in nomine Domini baptizatos fuisse foris, sine cuiusquam dubitationis ambiguo eos ad catholicam fidem venientes in sanctæ Trinitatis nomine baptizatos. Sin verò apud dilectionem tuam eorum, quod non volunt, manifesta confessione clauerint, quod in nomine Trinitatis fuerint baptizati, sola reconsecratio pensæ gratia, catholice lociare fidei maturabit. Si dispensatione servata, nihil aliter, quam quod episcopolica iubet auctoritas, temeritatis cuiusquam impugnetur effectum.

C. XXXI. ¶ An approbatus baptismus, qui non baptizatus præstatur.

Item Augustinus de sermo baptismus, c. 1.

¶ Oportet etiam i quæri, utrum approbatus baptismus, quod ab eo, qui non accepit, approbatur, forte hoc curiositate aliqua didicit, quem non approbandum sit: & utrum nihil meritis, quo approbandum ille, cui datur, cum simulatione, an sine simulatione, cum simulatione, utrum fallens, sicut in ecclesia, vel ea, que putatur ecclesia: an jocans, vel in amorem, &c. Verum tamen, si quis forte meo eo consilio existimatum, ubi talium rerum questio vertitur, non procedentibus meritis 2, quorum sententiam legitime urgetur ut dicerem, quid ipse sentirem, si eo consilio

a. al. & b. al. nomen.] orig. c. Seneca. d. Infr. l. 1. c. 160. Pam. l. 1. c. 21. d. al. quare. e. Ivo p. 1. c. 160. Pam. l. 1. c. 72. S. Tb. 3. quæst. 66. art. 6. f. al. designatio nomen. Pam. g. al. commemorati. h. Infr. ca. 1. c. 160. i. Iuan. 4. c. 162. Ivo p. 1. c. 162.

Chariorem, quoniam, cum ita dicitur, nequaquam dubitarem habere eos baptismum, qui ubi cumque, & a quibuscumque illud verbum Evangelicis consecratum sine sua formalione, & cum aliqua fide accepissent: quanquam eis ad salutem spirituum non prodesset, si charitate caruerent, quia catholice intererent ecclesie. [Si enim habeamus in lingua fidem, ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum:] sicut jam preteritis temporibus, fidei non dubito etiam illos habere baptismum, qui quanquam fallaciter id accipiunt, in ecclesia tamen accipiunt, vel ab ipso putatur esse ecclesia, ubi eis, in apertum scelerate id accipiunt: de quibus dictum est, [ex] i nobis exierunt.] Vbi autem neque societas ulla esset, sed totum ludere, & mimice, & joculariter ageretur, utrum approbandus esset baptismus, qui sic daretur, divinum sacramentum per alienius revelationis oraculum concesso, & impensis supplicii devotione gemitibus, & precibus esse certum: ita sane, ut post me dictum, & certum, si e quid jam exploratum & cognitum affertur, humiliter expectarem.

¶ Sicut in mimo] Hic apud B. Augustinum, & Tomium multa sunt ista, quae ad sequentia percipienda opera pretium foret agere.

¶ Meius] In originali, & apud Tomium est, talibus. Sed in istam non est mutatum. Multa vero alia emendata sunt.

¶ Habem, inquit, fidem] Sine charitate potest haberi veritas, sed non vera fides. Aliud est enim vera fides, aliud veritas: prout docet B. Thomas 2. secundae, quest. 4. art. 5. Quia nihil ipsa videtur non ita percipisse.

C. XXXIII. ¶ Non reiteratur baptismus quod in fide sancta Trinitatis ab haereticis praestatur.

Mem. lib. 2. contra Donatistas, c. 1.
 ¶ Oportet illos ad impie facere, qui rebaptizare conatur orbis unitatem, & nos recte facere, qui de haereticis improbate nec in ipso schismate audeamus. In quo enim nobilium sentium, in eo etiam nobilium sentium. In eo autem a nobis recesserunt, in quo a nobis dissentiunt. Item paulo superius. ¶ Sacramentum baptismi est, quod habet, qui ordinatur. Sicut autem baptizatus, & ab unitate recesserit, sacramentum baptismi non amittit, sed etiam ordinatus, si ab unitate recesserit, sacramentum dandi baptismi non amittit. Nulli enim sacramentum injuria faciendum est. Si discedit a malis, ut transequit: si permanet in malis, utrumque permanet. Sicut ergo acceptatur baptismus quem non potuit amittere, qui ab unitate discesserit: sic acceptandus est baptismus, quem dedit ille, qui sacramentum dandi, cum discederet, non amiserit. Item eodem lib. cap. 12.
 ¶ Si ad baptismum factus accessit, dimissa sunt ei peccata, non sunt dimissa? Eligant, quod volunt: utrumque debent eligere, si sufficit nobis. Si dimissa dixerint, quomodo ergo Spiritus Sanctus discipline effugiet factum, si in illo reo remissionem operatus est peccatorum? Si dimissa non esse dimissa, quare, si postea fictionem suam non conceisset, & vero dolore fateretur, an denuo baptizatus iudicaretur? Quod si dementissimum est dicere, fuerant vero baptismi Christi baptizari posse peccatores, & tamen cor ejus in malitia, vel sacrilegio profertur peccatorum abolitionem non finire fieri: atque in intellegant in communione ab ecclesia separatos posse homines baptizari, ubi Christi baptismus eadem sacramenti celebratione datur, & sumitur: qui tamen non prodest ad remissionem peccatorum, cum quis b

a. al. Nec, infra ead. querit. 129. Sent. 2. dist. 6. Pann. 1. cap. 97. Poly. 1.3. tit. 10. Poo p. 1. cap. 177. b. Sent. 2. dist. 4. Poo p. 1. c. 177. Pann. lib. 1. a. 107. c. Luc. 23. d. Ad Iulianum. e. al. confessionem. f. Rom. 10. g. Vide lib. 2. retract. c. 22. h. infra ead. cum pro parvulis.

reconciliant unitati, sacrilegio diffensionis exiit, quo ejus peccata tenebantur, & dimitti non sinebantur.

C. XXXIII. ¶ Valet ad salutem baptismus, et si in ea fide parvuli offeruntur.

Item in epistola 23. ad Bonifacium.
 ¶ Non a illud te moveat, quod quidam non ea fide ad baptismum percipiendum parvulos ferunt, ut gratia spirituali ad vitam regerentur aeternam: sed quod eos putant hoc remedio temporale retinere, vel recipere sanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, quia non ab istis hac intentione offeruntur.

C. XXXIV. ¶ Effusio sanguinis implet vicem baptismi.

Item de unico baptismo contra Donatistas, lib. 2. cap. 22.

¶ Baptismus b vicem aliquando implere passionem, a latrone illo, qui non baptizato dictum est: hodie mecum eris in paradiso] non leve documentum idem B. Cyprianus d. affamit. Quod etiam atque etiam considerans, invenio non tantum passionem pro nomine Christi id, quod ex baptismo deat, posse supplere, sed etiam fidem, conversionemque cordis, si forte celebrandum mysterium baptismi in angustiis temporum succurri non potest. Neque enim latro ille pro nomine Christi crucifixus est, sed pro meritis facinorosorum: nec quia credidit, passus est, sed dum patitur, credidit. Quantum itaque valeat etiam sine vitibili sacramento baptismi, quod ait Apostolus: [corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.] in illo latrone declaratum est. Sed tunc impletur invisibiliter, cum mysterium baptismi non contemptus religionis, sed articulus necessitatis excludit. ¶ infra, cap. 24.
 ¶ Et sicut g in illo latrone, quod ex baptismo sacramentum defuerat, complevit omnipotentis benignitas, quia non superbia, vel contemptu, sed necessitate defuerat, sic in infantibus b, qui baptizati moriuntur, eadem gratia omnipotentis implere credenda est, quod non ex impia voluntate, sed ex aetatis indigentia, nec corde credere ad justitiam possunt, nec ore confiteri ad salutem. Ideo cum alii pro eis respondent, ut impletur erga eos celebratio sacramenti, valet utique ad eorum consecrationem, quia ipsi responderere non possunt. Item contra Iulianum Palaganum, lib. 6. cap. 4. ¶ Alienum quippe opus est, cum credit per alterum, sicut alienum opus fuit, cum peccavit in altero. Item eodem lib. 2. contra Donatistas, cap. 21.

¶ Sicut autem in latrone, quia per necessitatem corporaliter baptismus defuit, perfecta salus est, quia per pietatem spiritualiter affuit: sic & cum ipsa praesto est, si per necessitatem desit, quod latroni affuit, perficitur salus. Quod traditum tenet universitas ecclesie, cum parvuli in infantes baptizantur, qui certe nondum possunt corde credere ad justitiam, & ore confiteri ad salutem, quod latro potuit, quoniam flendo, & vagiendo, cum in eis mysterium celebratur, mysticis ipsius vocibus obstreperant: & tamen nullus Christianorum dixerit eos inaniter baptizari. Item c. 25. ¶ Quibus r rebus omnibus ostenditur, aliud esse sacramentum baptismi, aliud conversionem cordis: sed salutem hominis ex utroque compleri. Nec si unum eorum defuerit, ideo putare debemus consequens esse, ut & alterum defuit: quia & illud sine isto potest esse in infante: & hoc sine illo potuit esse in latrone, complente Deo, sive in illo, sive in isto, quia non ex voluntate defuisset.

a. al. Nec, infra ead. querit. 129. Sent. 2. dist. 6. Pann. 1. cap. 97. Poly. 1.3. tit. 10. Poo p. 1. cap. 177. b. Sent. 2. dist. 4. Poo p. 1. c. 177. Pann. lib. 1. a. 107. c. Luc. 23. d. Ad Iulianum. e. al. confessionem. f. Rom. 10. g. Vide lib. 2. retract. c. 22. h. infra ead. cum pro parvulis.

Cum vero ex voluntate alteri horum defuerit, reatu hominem involvi. Et baptismus quidem potest ineffe, ubi conversio cordis defuerit. Conversio autem cordis potest quidem ineffe non percepto baptismo, sed contempso baptismo non potest. Neque enim ullo modo dicenda est conversio cordis ad Deum, cum Dei sacramentum contemnitur.

¶ Quibus reb[us] h[ic] verba apud B. Augustinum antequam dicitur ea, quae leguntur. 7. ca. cum pro parvulis.

C. XXXV. ¶ Non baptizatur in homine, quidquid in eo est.

Idem contra Iulianum, lib. 6. c. 6.

Si quidquid a in homine est, quando baptizatur, baptizari & sanctificari putandum est, dicitur es & ipsa in illo baptizari & sanctificari, quae in intestinis & vena sunt, per digestionem corporis digerenda: dicitur es baptizari & sanctificari hominem in matris utero constitutum, si ad hoc sacramentum accipiendum gravidam accessitas cogat, & idem baptizari iam non debere, qui nascitur: postremo dicitur es & ipsas baptizari & sanctificari febres, quando baptizantur aegroti.

C. XXXVI. ¶ Vales baptisma, est per laicos ministratur.

Item ad Fortunatum.

Sanctum b est baptisma per seipsum, quod datum est in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: ita utriusdem sacramenti sit etiam auctoritas traditionis per Dominum nostrum ad Apostolos, per illos autem ad Episcopos, & alios sacerdotes, vel etiam laicos Christianos ab eadem origine & stirpe venientes. ¶ Infrā. 1. ¶ Nam cum illa historia narratur, omnes, qui audiunt, prope ad lachrymas movet. Cum in navi quadam fidelis nullus esset, praeter unum penitentem, cepit imminere naufragium. Erat ibi quidam non immemor salutis suae, & sacramenti vehementissimus flagitator: nec erat aliquis, qui dare posset, nisi penitens ille. Acceperat enim, sed pro peccato, de quo agebat penitentiam, amiserat sanctitatem, nec non amiserat sacramentum. Nam si hoc amittunt peccantes, cum reconcilianur post penitentiam, quare non iterum baptizantur? Dedit ergo quod acceperat: & ne periculosē vitam finiret, non reconciliatus, petiit ab eo ipso, quem baptizaverat, ut eum reconciliaret, & factum est: naufragium evaserunt. Cognovimus habes, quod fecerunt. Nemo exitit eorum, qui non ipsum animum ita crederet, ut consiliis eorum illo periculo Dominum crederet affuisse. Motus enim animus religiosus, & supplex ab homine exegit sacramentum: a Deo ipse impetravit sanctitatem. Quod si forte hoc, quod narravi de his, qui naufragio imminente periclitabantur, non vult aliquis credere (non enim hoc scripturarum divinarum auctoritas, sed incerto auctore fama commendat), non repugnabo: sed interrogabo, si tale aliquid contingat, quid futurum est? Non enim potest quicquam dicere relinquendum esse illum, qui morte imminente baptizari desiderat. Quem baptizatum a poenitente quisquis non credit contigisse, oportet, ut credat posse contingere.

¶ Et infrā. ¶ Hic apud Irenaeum inferuntur verba capituli, in quo dicitur, sup. ca.

C. XXXVII. ¶ Quamvis recte vivat catechumenus, non baptizatus non potest salvari.

Idem ad eundem.

Catechumenum s. quamvis in bonis operibus desint, vitam aeternam habere non credimus, excepto i. martyrio, ubi tota baptismi sacramenta com-

a. Prop. 1. c. 114. b. Prop. 1. c. 101. c. Helveticus in libro de dogmatibus ecclesiae, Sen. 4. dist. 4. Polyc. 13. tit. 10. Barth. 1. 4. c. 115. Prop. 1. c. 211. Rom. 1. 4. c. 117. & 108.

plentur. Baptizandus confitetur: fidem suam certatim corde, & interrogatus respondet. Hoc de martyriam persequente fecit, qui & confitetur fidem suam, interrogatus respondet. Ille post confessionem velatur aqua, vel intingitur. Et hic vel aliter persequente, vel contingitur igne. Ille manus impositione sanctificat accipit Spiritum Sanctum: hic habundantius datur Spiritus Sanctus, dum non est ipse, qui baptizatur. Spiritus Patris, qui loquitur in illo. Ille commemorat charitatem in commemorationem mortis Domini: hic Christo commoritur. Ille confitetur se mundi vitam renunciatum: hic ipsi renunciat vitam. Illi poenitentia remittuntur: in isto extinguuntur.

¶ Excepto. ¶ Emendatum est ex originali, quod Martiana legebatur, excepto duntaxat, nisi martyrii consecrationem.

C. XXXVIII. ¶ Non restatur baptizatus, cuius forma cognata integri calatam.

Item Leo Papa, epist. 90. ad Romanos, c. 1.

H[ic] de quibus a Icriptis, qui se baptizaverunt, sed eius fidei fuerint, qui eos baptizaverunt, necesse profiterentur: quolibet modo formam baptismi acciperint, rebaptizandi non sunt: sed per ipsam impositionem invocata virtute Spiritus Sancti, quod ab haereticis accipere non poterant, catholice confirmati sunt.

C. XXXIX. ¶ Et per hanc & modo multipliciter baptizatur Christianus.

Item Augustinus super Ioh. 1. 26. ad c. 1.

Liud est b baptizate per ministrum: ut baptizantur discipuli eius, & ibi ad huc erat discipulus eius. Si quos ergo baptizabat laici, non sunt iterum baptizati, & quos baptizavit laicos, iterum baptizati sunt? Plane iterum: sed non per baptismum. Quos enim baptizavit Iohannes, baptizavit Iohannes: quos autem baptizavit Iudas, Christus baptizavit. Item tractatu sexto. ¶ Per hanc enim potestatem quam Christus solus sibi tenuit, & in necessitate discipulorum transfudit, quamvis per ministrum, quod ipse re dignatus sit, per hanc fiat unitas ecclesiae, quod dicitur per columbam: de qua dictum est. ¶ Si enim, ut dicitur, fratres mei, transferretur potestas a Domino in vestram, tot baptismata essent, quae ministris darentur: non staret unitas baptismi. Intendite fratres. Annona venit Dominus noster Iesus Christus ad baptizandum descendit columba: in aquam cognovit, in aqua descendit columba: cui hoc dictum est. ¶ Et superius videtur Spiritum descendentem sicut columbam, per quem nentem super eam, ipse est, qui baptizat in Spiritu Sancto. ¶ Noverat, quia ipse baptizabat in Spiritu Sancto, sed quia tali proprietate, potestas h e o non potest alterum, quamvis eo donante, hoc ibi dicitur: ¶ Quare non sit, mandatum est, quod locutus sum vobis. ¶ Si f fuerit minister iustus, computo iustos ministros. Qui vero iustus minister iustus am suam non querunt (ministri enim laici) pro dante haberi nolunt: spem in se poni erubescunt. Ergo quod cum Paulo iustus ministrum. Quid enim dicit Paulus: ¶ go: plantavi, Apollo rigavit: sed Deus in crecentem.

¶ Quare non sit, mandatum est, quod locutus sum vobis. ¶ Si f fuerit minister iustus, computo iustos ministros. Qui vero iustus minister iustus am suam non querunt (ministri enim laici) pro dante haberi nolunt: spem in se poni erubescunt. Ergo quod cum Paulo iustus ministrum. Quid enim dicit Paulus: ¶ go: plantavi, Apollo rigavit: sed Deus in crecentem.

a. Polyc. 13. tit. 10. c. 6. Barth. 1. 4. c. 115. Prop. 1. c. 211. Rom. 1. 4. c. 117. & 108. b. Sen. 4. dist. 4. c. 115. c. Cap. 1. d. Barth. 1. 4. c. 115. f. Beda ad Rom. 10. 1. q. 1. si iustus. & suprad. si iustus. h. Iudithus. orig. a. 1. 6. 2.

¶ Per postquam] *Hic apud B. Augustinum sequitur.*
Baptismus. super sed. velant.
 ¶ Descendit columba] *Tota hac pars, qua auctori glisse*
affidendum fuit deprecata est. Nam in originali sic legitur. An-
tequam venisset Dominus noster Iesus Christus ad ba-
ptismum, descendit columba: in qua cognovit Ioan-
nes quidam proprium, cum ei dictum est, [super quem
venisset spiritum descendentem sicut columbam, & ma-
nentem super eum, ipse est, qui baptizatus in spiritu Sancto]
noverat, quia ipse est, &c.
 ¶ Mandat] *Apud B. Augustinum post hac verba sequi-*
tur in libro de baptismo contra Donatistas,
cap. 11.
 C. XL. ¶ *Hic baptisma, nec baptizans potest*
temphatim amittere.
 Item in lib. de baptismo contra Donatistas,
cap. 11.

Nullas autem a illorum negat habere baptismum
 etiam apostatas: quibus utique redeuntibus, & per
 conversionem convertis, dum non redditur, amitti non
 potest. Sic & illi, qui per sacrilegium schis-
 matis ecclesie communionem discedunt, habent utique
 baptismum, quem prius quam discederent, acceperunt.
 Nam si ipsi, si redeant, non eis iterum datur. Unde o-
 mnes illud, quod acceperunt in unitate positi, non
 potest amittere ab unitate separatos. Quod si haberi
 non potest, etiam dari non potest? Si dicit, non re-
 deditur: respondemus, si non recte foris ha-
 beretur, nec in unitate, sic non recte foris datur, sed ta-
 men in unitate. Sicut autem per unitatis reconciliationem
 dicitur unitate haberi, quod extra unitatem inutiliter
 habebatur: sic per eandem reconciliationem incipit utile
 esse, quod extra eam inutiliter datum est. Item lib. 3. cap. 19.
 ¶ Hæretici sacramenta b. & scripturas habent ad
 seipsum, non ad salutem. Item lib. 4. cap. 11. ¶ Perfidus &
 blasphemus in perfidia, & blasphemia permanserit,
 nec extra ecclesiam, nec intra ecclesiam remissionem ac-
 cipit peccatorum; aut si propter vim sacramenti ad pun-
 dum temporis accipit, & foris, & intus eadem vis ope-
 rat: sicut & vis nominis Christi expulsionem dæmo-
 num facientem operatur.

¶ Hæretici] *Sic etiam refertur in Polyepo. Apud B.*
Augustinum hoc indicato hæc sunt inventa. Ut eorum error
veritas appellatur, & scelus eorum, iustitia putetur pro-
pter sacramenta, & scripturas, quas tenent ad speciem,
non ad finem.

C. XLII. ¶ *Malis non sua potestate, sed Christi vir-*
tute baptisma ministrant.
 Item ibidem lib. 3. capite 20.

¶ Quomodo d. exaudit Deus homicidam deprecan-
 tem, vel super aquam baptismi, vel super oleum,
 vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, qui
 homicidam impunitus? Quæ tamen omnia & sunt, &
 valent etiam per homicidas, id est, per eos, qui ode-
 runt & straxerunt. Etiam ipsi intus ecclesia, cum dare
 non possunt, quod non habent, quomodo dat homicida
 Spiritum Sanctum? & tamen ipse intus etiam baptizatur.
 Quomodo dicitur enim ipse baptizante Spiritum Sanctum.
 Quomodo dicitur sacramentum gratie dat Deus etiam
 per malum iustos: & idem remissionem peccatorum vel
 per malum facit, vel pericitus columbar membra, qui-
 bus in se & cum dimiserit, dimittuntur: & si cui te-
 nentur, non ab hæretic venient, quoniam i extra
 ecclesiam non esse iudicantur, propter charitatis ra-
 tionem: sicut quod non valent ad salutem quæcumque

alia sancta in homine fuerint) manus hæreticis corre-
 ptis imponitur. Induunt autem homines Christum
 aliquando usque ad sacramenti perceptionem, aliquan-
 do & usque ad vitæ sanctificationem: atque illud pri-
 mum & bonis & malis potest esse commune: hoc autem
 alterum proprium est bonorum & piorum. ¶ Non b
 ob aliud visum est quibusdam etiam egregiis viris anti-
 quibus Christi (inter quos precipue beatus Cyprianus
 eminebat) non esse posse apud hæreticos, vel schisma-
 ticos baptismum Christi, nisi quia non distinguebatur
 sacramentum e ab effectu, vel usu sacramenti; & quia
 ejus effectus, atque usus in liberatione a peccatis, & cor-
 dis rectitudine apud hæreticos non inveniebatur, ipsum
 quoque sacramentum non illi esse putabatur. Sed con-
 vertentibus oculis ad interioris palæ multitudinem,
 (cum & hi, qui in ipsa unitate perversti sunt, & perditæ
 vivunt, appareant remissionem a peccatorum nec dæ-
 re posse, nec habere, quia non malignis, sed bonis filiis
 dictum est; [si cui dimiseritis peccata, dimittentur ei: si
 cui teneritis, tenebuntur:] habere tamen, & dare, &
 accipere baptismi sacramentum;) satis eluxit pastoris
 ecclesie catholice & ovem, quæ foris errabat, & Do-
 minicum characterem foris accipiebat, venientem ad
 Christianæ unitatis salutem ab errore corrigi, caracte-
 rem tamen Dominicum in ea agnosci potius, quam im-
 probari: quandoquidem ipsum characterem multi & b
 lapsi, & lapsis insigunt: qui videntur quidem intus esse,
 verum tamen ad illam ovem, quæ etiam ex multis una est,
 non pertinent. ¶ Cum e malus tradidit baptismum bo-
 no, id est, in unitatis vinculo, veraci conversione unitate,
 inter bonum sacramentum, quod traditur, & bonam
 fidem, cui traditur, tradentis malicia f non separatur:
 & cum illi veraciter ad Deum converso peccata dimittuntur
 ab eis, quibus ipsa veraci confessione coniungitur,
 Spiritus Sanctus ea dimittit, qui datus est omnibus
 sanctis sibi charitate coherentibus, si ve noverint cor-
 poraliter, si ve non noverint: Similiter cum alicujus pec-
 cata tenentur, ab eis utique tenentur, a quibus ille cor-
 dis pavitate disjungitur, si ve notis corporaliter, si ve
 ignotis. ¶ Omnes g mali spiritualiter a bonis sejun-
 ctum sunt. Si tamen etiam corporaliter aperta diffensione
 separantur, peiores sunt. Sed nihil interest ad baptismi
 sanctitatem, quanto quisque peior id habeat, & quan-
 to peiori tradat. Potest tamen tradere separatus, sicut
 potest habere separatus. Sed quam perniciosum est ha-
 bere, tam perniciosum est tradere. Ille autem, cui tra-
 ditur, potest salubriter accipere, si ipse non separatus
 accepit urgente mortis necessitate. ¶ Cur b hære-
 tici i foris baptizare non possunt? an quia peiores
 sunt eo ipso, quod foris sunt? Sed nihil interest ad in-
 tegratem baptismi, quanto peior id tradat. Neq; enim
 tantum interest inter malum & peiorem, quantum in-
 terest inter bonum & malum; & tamen cum baptizatur
 malus, non aliud dat, quam bonus. Ergo & cum bapti-
 zatur peior, non aliud dat, quam ille, qui minus est ma-
 lus. An forte non ad hominis meritum, sed ad ipsius
 baptismi sacramentum pertinet, ut foris dari non pos-
 sit? Si hoc ita esset, nec haberet foris potest: & toties ne-
 cesse esset baptizari, quoties recedens quisque ab eccle-
 sia rursus ad ecclesiam remeasset. His 2, qui sicut & cor-
 de baptizantur, aut peccata nullatenus dimittuntur, quia
 Spiritus disciplina effugietur sicutum, aut in ipso tempore
 puncto per vim sacramenti dimissa iterum per fictio-
 nem replicantur, ut & illud verum sit. [Quoties in
 Christo baptizati estis, Christum induistis,] & illud:

a Ibid. cap. 24. b lib. 6. cap. 1. c i. quæst. 1. etiam corde.
 d i. q. 1. remissionem. e Ead. lib. c. 4. f malitia superior.
 vera lectio. g Ibid. c. 5. Euzippus l. 2. c. 22. h Ibid. cap. 24.
 i illi.] orig. k Exrod. l. 12. sup. ead. offenditur. Sen. 4. dist. 4.
 l Galat. 3.

[Spiritus a enim sanctus disciplina effugiet sicutum.] id est, ut induat eum Christo sanctitas baptismi, & exuat eum Christo pernicia sicuti. Nam si redire dimissa peccata, ubi fraternitas charitas non est, apertissime Dominus in Evangelio docet, in illo seruo, a quo Dominus dimissum nollet dimittere, sed quod ille confervo suo debuit fratrem in eius, cui dimittere, animo perseverat. Solvitur enim hesterius dies, & quidquid superest, & in baptismo: deinceps autem reus esse continuo incipit non solum consequentium, sed etiam praeceptorum dierum, horarum, momentorum, redeuntibus omnibus, quae dimissa sunt, peccatis.

¶ Caput hoc confectum est ex verbis B. Augustini, sed hinc inde collectis, & alio modo dispositis, interduci, in epinomen vedatis.

¶ Quamquam in originali legitur, Tanquam extra omnem culpam esse iudicatur. Propter charitatis autem copulationem, &c. Sed ob glossam in versu, culpam non est emendatum.

¶ His qui sicuti Hac usque ad vers. Nam redire. Sunt epinomen quaedam verborum B. Augustini, partim ex Donatistarum, partim ex sua persona prolatorum.

C. XLII. ¶ Quomodo profic baptismus ei que sicuti dicitur accipit.

Idem e. eod. lib. 1. de baptismo, & eod. cap. 11.

¶ Vnc f. valere incipit ad salutem baptismus, cum es illa sicuti veraci confessione recesserit, quae corde intentione & non sinebat fieri.

C. XLIII. ¶ Non reiterantur sacramenta, quae extra ecclesiam conferuntur.

Idem ad h. Donatistas, epistola 42.

¶ Non in vobis mutamus, in quibus nobiscum estis, in multis enim estis nobiscum, nam & de talibus dictum est, [quoniam in multis erant mecum:] sed ea corrigimus, in quibus nobiscum non estis, & ea vos hic accipere volumus, quae non habetis illic, ubi estis. Nobiscum autem estis in baptismo, in symbolo, in ceteris Dominicis sacramentis. In spiritu autem unitatis, & vinculo pacis, in ipsa denique catholica ecclesia nobiscum non estis, & in epistola 11. ad Bonifacium. ¶ Ipsi autem cum quibus agimus, vel de quibus agimus, non sunt deserendi, adhuc enim sunt in corpore: sed non querant Spiritum Sanctum, nisi in Christi corpore, cuius habent foris sacramentum: sed rem ipsam non tenent intus, cuius est illud sacramentum, & ideo sibi iudicium manducant & bibunt.

C. XLIV. ¶ Quomodo recipiuntur ab ecclesia, qui in nomine Trinitatis apud haereticos baptizantur.

Idem Gregorius Durino Episcopo, & ceteris in Iberia 1. Episcopi, l. 9. epist. 61.

¶ Antiqua & Patrum institutione dicimus, ut qui apud haereticum in Trinitatis nomine baptizantur, cum ad sanctam ecclesiam redeunt, aut unctione chrismatis, aut impositione manus, aut sola professione fidei ad sinum matris ecclesiae revocentur. Unde Arianos per impositionem manus occidens, per unctionem vero sancti chrismatis ad ingressum sanctae catholicae ecclesiae oriens reformatur. Monothelitas 2. vero, & alios ex sola vera confessione recipit, quia sanctum baptismum,

a Sapient. 1. b Sentent. 4. distinct. 2. Supr. de penitentia, distinct. 4. lvo part. 1. cap. 169. c Psal. 53. d momentum. g. origin. e Sententia summorum collecta. f. Supr. ead. cap. ostenditur, circa finem. g. al. ablutio. h. Ad Vincentium Donatistam. i. Poly. l. 3. tit. 10. k. Poly. lib. 1. lvo p. 1. cap. 103. l. Pam. l. 1. cap. 11.

quod sunt apud haereticos consecuti, tamen in re non mendaciter recipit, cum vel illi per impositionem Spiritum Sanctum acciperent, vel illi per professionem vere fidei, sancte & universali ecclesiae dicitur fuerint uniti.

¶ Iberia] Sic emendatum est ex originali manuscrito, Antiochiae, Hibernia.

¶ Monothelitas] In originali, & Polyepi. de unitate in seculo est, Monophylitas. De qua verisimiliter Damascenus in libro de duabus Christi voluntatibus, & aliis. Sed ob glossam non est mutatum.

C. XLV. ¶ Extra ecclesiam baptismus non potest, sed non potest.

Idem Augustinus de baptismo, lib. 4. cap. 1.

¶ Ecclesia paradiso comparata indicat nobis, quod quidem eius baptismum homines etiam foris recipere: sed salutem bestitudinis extra eam non percipere, vel tenere. Nam a & summa delectatione, sicut scriptura restatur, etiam foras loquuntur verum. Nominatum quippe commemoratur, a quibus tetras flunt. Et quia extra paradiso non sunt, omnibus notum est. Nec tamen in Mesopotamia vel in Aegypto, quod illa flumina percurrunt, & in paradiso aqua sit extra paradiso, bestudinis non sit extra paradiso. Si ergo baptismum ecclesiam esse extra ecclesiam: minus autem bona vita intra ecclesiam reperitur.

¶ Locupletatum est caput hoc ex originali, ut iustitiam percipiat.

C. XLVI. ¶ Haereticus 1. & schismaticus, qui extra ecclesiam baptizantur, non sunt facientes.

Idem de unitate baptismi contra Donatistas, lib. 3. cap. 11.

¶ Vnc b. autem c. non licet haereticis baptizari, sicut erroris forum est, sicut foris baptismi, quod dicitur debet ipsum.

¶ Haereticus] Sic emendatum est ex originali, ut iustitiam percipiat. Antea legebatur, baptismus, & facillime haereticorum non sunt sacramenta.

C. XLVII. ¶ De rebus.

Idem lib. 1. cap. 10.

¶ Vm d. tantum valet baptismus per hominem crempibilem, quantum per Apostolum, nec illius, sed Christi esse cognoscitur. Invenimus dictum ab Apostolo, & gloriam, quamvis utique in Domino, & prudentiam meam, & Evangelium, & Baptismus autem meus, nemo eorum, qui dicitur, non enim omnium aequalis est gratia, & strant omnes aequaliter: nec aequaliter imitantes praedici, & in Evangelizando alios dicitur peratur. Erideo dici potest alius alio dicitur doctrina salutari. Alius autem alio magis baptizatus dici non potest, sive ab infestione, sive jore baptizetur.

C. XLVIII. ¶ De rebus.

Idem lib. 4. cap. 1.

¶ Statis ostendimus g. ad baptismum, qui veritate gelicis consecratur, non pertinere casualitatem, sive de Spiritu sancto aliter sentiat, quam ecclesiam cirina infinnat.

a Genes. 4. b Non autem fecit] orig. c. d. Pam. l. 1. e. 32. d. lvo p. 1. c. 107. Pam. l. 1. e. 32. f. Gloria] vera lectio. g. lvo p. 1. e. 107. Pam. l. 1. e. 32.

C. XLIX. §. Quod boni & mali sacramenta

Quod boni & mali sacramenta... Idem in libro de baptismo...

Quod in libro de baptismo... Item de unico baptismo contra Donatistas...

C. L. §. Non transito ad aquam baptismi malitia...

Item de unico baptismo contra Donatistas... Item de aqua & adultera...

C. LI. §. Non est rebaptizanda, qui ab heresi...

Item de aqua & adultera... Item de unico baptismo...

C. LII. §. Baptizati a paganis, in nomine bapti...

Item de unico baptismo... Item de unico baptismo...

C. LIII. §. Sive exorcismi & exsufflationibus...

Item de unico baptismo... Item de unico baptismo...

C. LIV. §. Offitium baptizandi catechumens...

Item de unico baptismo... Item de unico baptismo...

Item de unico baptismo... Item de unico baptismo...

C. LV. §. Quo tempore catechumens ad exorc...

Item ex concilio Bracarenfi... Ante viginti dies baptismi ad purgationem...

C. LVI. §. Quo tempore competentibus symbo...

Item ex concilio Agathensi... Symbolum etiam placuit ab omnibus ecclesiis...

C. LVII. §. In magna ecclesia baptizandi ca...

Item Nicolaus Papa... Atechismi & baptizandorum a sacerdotibus...

C. LVIII. §. De eodem.

Item ex concilio Laodiceni... Baptizandos oportet fidei symbolum discere...

C. LIX. §. De eodem.

Item ex concilio Martini Bracarenfi... Non liceat ante duas septimanas Pasche...

C. LX. §. Antequam baptizentur, quilibet sun...

Item ex concilio Carthaginensi... Baptizandi nomen suum dent, & diu sub abstinentia...

C. LXI. §. Baptizandi quare exorcizantur, &...

Item Rabanus de institutione clericorum... Postquam se baptizandus per confessionem...

C. LXII. §. De eodem.

Item Augustinus de symbolis... Sicut nobis & fratres charissimi, & parvuli exsufflan-

Item Augustinus de symbolis... Sicut nobis & fratres charissimi, & parvuli exsufflan-

Item Augustinus de symbolis... Sicut nobis & fratres charissimi, & parvuli exsufflan-

Item Augustinus de symbolis... Sicut nobis & fratres charissimi, & parvuli exsufflan-

C. LXIII. Quare signatur baptizandus in nomine & fontis.

Item Rabanus de institutione clericorum, lib. 1. cap. 27. Officia signatur a baptizandus signaculo sancte crucis tam in fronte, quam in corde: ut ab eo tempore ipse a potestate diaboli in vaso suo pristino, sua interemptionis cognoscens signaculum, iam sibi deinceps illud sciat esse alienum.

C. LXIV. Quare super eum orationes dicantur.

Item ibidem continetur. Hinc jam dicuntur super eum orationes, ut fiat catechumenus. Tunc datur in baptizando sal benedictum in os, ut per sal typicum sapientia sale conditus, fetore caret iniquitatis; & nec a vermibus peccatorum ultra putrescat, sed magis illasus fervet ad majorem gratiam percipiendam.

C. LXV. Quare sale ministratur Catechumenis.

Item Beda in Esaiam, lib. 1. c. 9. Sal coelestis d sapientia, quo initiatur catechumeni, in cunctis operum nostrorum sacrificiis jubetur offerre.

Antea legitur in libro Regum. C. LXVI. Quare iterum exorcizatur.

Item Rabanus de institut. cler. lib. 1. cap. 27. De hinc et iterum exorcizatur diabolus, ut suam nequitiam agnoscens, & justum super se Dei iudicium timeans, recedat ab homine: nec jam contendant cum arte sua subvertere, ne baptismum consequatur: sed magis honorem Deo creatori suo exhibens, reddat opus factori suo.

C. LXVII. Sacerdotes exorcizando demonia repellunt.

Item Gregorius Papa in homilia 29. Evangelii. Sacerdotes cum per exorcismi gratiam manum credentibus imponunt, & habitare malignos Spiritus in eorum mente contradicunt, quid aliud faciunt, nisi demonia ejiciunt?

C. LXVIII. Quare de saliva naves & aures tanguntur.

Item Rabanus de institut. cleric. lib. 1. cap. 27.

Postea tanguntur & ei naves & aures cum saliva: & dicitur ei verbum illud Evangelicum, quod Iesus quando surdum & mutum sanavit, tangens cum spato linguam ejus, & mittens digitos in auriculas ejus, dixit: [Esata h, quod est, adaperire.] Hoc enim sacramentum hic agitur, ut per salivam typicam sacerdotis, & tactum, sapientia & virtus divina salutem ejusdem catechumeni operetur: ut aperiantur ei naves ad accipiendum odorem notitiae Dei, ut aperiantur illi aures ad audiendum mandata Dei, ut aperiantur ei sensus in intimo corde ad respondendum.

¶ Ut aperiantur] In originali, & apud Ivoem legitur, ad audiendum mandata Dei, sensuque intimo cordis respondendum.

C. LXIX. Quare naves, non ora baptizandorum Episcopus tangit.

Item Ambrosius de sacramentis, lib. 1. cap. 1. Propter gloriam & munus & operis non os tangit Episcopus, sed naves. Quare naves? ut bonum odorem accipias pietatis aeternae.

a Ivo part. 1. c. 95. Pam. Lt. c. 43. b al. signum. c Ivo p. 1. c. 97. & 99. Pam. Lt. c. 44. d Ivo p. 1. c. 100. Pam. Lt. cap. 45. e Ivo p. 1. c. 102. Pam. Lt. c. 46. f Ivo p. 1. c. 103. Pam. Lt. c. 47. g Ivo p. 1. c. 104. Pam. Lt. c. 48. h Marci. i Ivo p. 1. c. 106. Pam. Lt. c. 49. k gratiam operis & munera. orig.

C. LXX. Quare a sacerdote inungitur.

Item Rabanus de institut. clericorum, lib. 1. cap. 27. Einde a a b sacerdote inungitur, ut sancta primitia cum fide accepta cubetur. Vnde illius pectus de oleo sanctificato, nam in unguento Trinitatis mens ejus confortetur. Vngitur etiam pectus de eodem oleo, ut undique minister, & in opera facienda per Dei gratiam & reboretur. Consecratur post haec, & ad ipsum baptismum catechumenus accedit.

C. LXXI. Quomodo sentem baptismum latu presentia consecrat.

Item Ambrosius in libro secundo de sacramentis, cap. 5.

Venit a sacerdos ad fontem, dicit presentem Patris nomen, presentiam Filii & Spiritus sancti utitur verbis coelestibus. Coelestis verba, quae sunt. Presentia Trinitatis adici: operum sacramentum: ubi descendit Spiritus, primo quasi cubetur, quod dicit, ut increduli vocarentur ad fidem, in presentiam debuit esse: in posterioribus debet esse. Apostolis enim Spiritus sanctus datus est in presentia, non per signa, sed per fidem veritas est colligenda.

¶ Caput hoc aliquos locis nimis prope expressum est. Quare praefat originale ipsum adici.

C. LXXII. Verba exorcizandi lata non impediunt aquae sanctificationem.

Item Augustinus de sermone baptizandi, lib. 1. c. 21.

SI non sanctificatur aqua, cum aliquid per verba per imperitiam peccator effusa, non solum mali, sed etiam boni frater in aqua non sanctificantur aquam. Multorum enim peccata dantur quotidie, si doctoribus fuerint in aqua, ta in eis reperitur contra catholicam sententiam, quid si manifestetur aliquis baptizator, qui dicit super aquam fuisse, iuramentum praestari? Quis ista? quia plerumque peccata verba sine quibus non potest baptismus conferri, tam valent, ut per illa sic evacuatur, quae praestatio contra regulam fidei dicitur, quod modum demonum Christi nomine excolunt. Antiquae haereticis si afferat pretem vinolam, non at bonum charitatis affectum, quo post illa superari (& ideo similis est), quaeque in evangelica invidis & malevolis, quales arguit Paulus, affert etiam, ut fieri solet, aliquam partem qua loquatur contra regulam fidei (multae quoque etiam ab haereticis compositas, & per ipsas simpliciter non eas valentes discernere, & per arbitantes quod bonae sint), nec tamen quae verum est, evacuata illa, quae ibi recta sunt, & magis evacuatur.

C. LXXIII. Quis significet verba in sermone baptismi celebrato.

Item Augustinus ad Hieronymum, homilia 1.

PRIMA igitur, & secunda praedicatione dotali munus. c al. gloriam. d Ivo p. 1. c. 101. Ivo part. 1. cap. 11. e pretem dicit ad fontem. f Alg. 1. p. 67. Ivo p. 1. c. 102. Pam. Lt. c. 47. c. 48. Pam. Lt. c. 49. h al. regula.

divinis corporis nostri adhibita partibus, diversum in-
tellectum designat (prout Dominus donare dignatus
est) interpretari sumus, cum ostenderemus vps per a-
ctum sanctificationis ad auditum plenae fidei prae-
paratos, & ad bonum Christi odorem vocatos, ex toto cor-
de abrenunciandum diabolo esse communitos. Nunc
vero de interioribus iam mysteriis locuti sumus, quae
in ipso sacro fonte celebrata sunt. Emissa b enim cer-
tissima cautione, qua vos abrenunciare omnibus pom-
pibus diaboli, & omnibus operibus eius, & omni fornicatione
diabolicae respondistis, descendistis in fontem sa-
crum, fontem redemptionis, fontem sanctificationis virtutum
causam. In hoc ergo fonte antequam vos toto cor-
pore immergeremus, interrogavimus, Credis in Deum pa-
tris omnipotentem? Respondistis, Credo. Rursus in-
terrogavimus, Credis in Iesum Christum filium eius,
qui natus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine? Re-
spondistis, Credo. Item interrogavimus, Credis in
Sanctum Spiritum? Respondistis similiter, Credo. Nos
autem fecimus iuxta Domini nostri Iesu Christi
voluntatem imperium: qui cum ad patrem in caelum
ascenderet, discipulis suis, id est, Apostolis mandavit,
dicens: [Tunc docete omnes gentes, baptizantes eos
in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.] Item
quod autem interrogavimus, Credis in sanctam
ecclesiam, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem,
non eo modo interrogavimus, ut quomodo in
Deum credam, sic et in ecclesiam sanctam catholicam:
quae propterea sancta & catholica est, quia recte credit
in Deum. Non ergo diximus, ut in ecclesiam, quasi in
locum crederetis: sed intellegite nos dicere, & dixisse,
ut in ecclesia sanctae catholicae conveniantes in Deum
credentes, crederetis etiam resurrectionem carnis, quae
vivat est.

fidei nondum habet affectum, responderet fidem ha-
bere propter fidei sacramentum, & convertere se ad
Deum, propter conversionis sacramentum: quia & ipsa
responsio ad celebrationem b pertinet sacramenti. Item
infra. ¶ Parvulum e est nondum fides illa, quae in cre-
dentium voluntate consistit, iam tamen ipsius fidei sacra-
mentum fidelem facit. Nam sicut credere responderet,
ita etiam fidelis vocatur, non rem ipsam, mente annuen-
do d, sed ipsius rei sacramentum percipiendo.

C. LXXVII. ¶ Alterius professio non valet eiusque
per se respondere potest.

Item in lib. 4. de bapt. sm. cap. 24.

¶ Vn pro parvulis alii respondent, ut impleatur erga
eos celebratio sacramenti, valet utique ad eorum
consecrationem, quia ipsi respondere non possunt. At si
pro eo, qui respondere potest, alius respondet, non ite-
dem valet. Ex qua regula illud in Evangelio dictum est,
quod omnes, cum legitur, naturaliter movet: [Hatec f
habet: ipse pro se loquatur.]

C. LXXVIII. ¶ Quare trina mersio in ba-
ptismo celebratur.

Item Augustinus in homiliae tertiae:

¶ Postquam vos credere promissistis, tertio capita ve-
stra in sacro fonte demersimus. Qui ordo baptiz-
matis duplici mysterii significatione celebratur. Recte
enim tertio mersi estis, qui accepistis baptismum in no-
mine sanctae Trinitatis. Recte tertio mersi estis, qui ac-
cepistis baptismum in nomine Iesu Christi, qui die ter-
tia resurrexit a mortuis. Illa enim tertio repetita de-
mersio typum Domini eximit sepulture, per quam
Christo conspuiti estis in baptismo, & h cum Christo
resurrexistis in fide: ut peccatis abluant in sanctitate vitu-
tum Christum imitando, vivatis.

C. LXXIX. ¶ De his, qui semel, non tertio
in baptismo merventur.

Item ex canonibus Apostolorum, c. 55.

¶ Quis presbyter, aut Episcopus non trinam mersio-
nem unius mysterii celebrat, sed semel mergat in
baptismate [quod i dari] quibusdam jubetur in mor-
te Domini [deponatur. Non enim dixit nobis Do-
minus, in morte mea baptizate: sed euntes docete
omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, &
Spiritus sancti.]

¶ Quod dari [Prisca versio hoc tantum loco discre-
pat a Gratiano. Sic enim in ea legitur, quod dari videtur in
morte Domini, eodem modo apud Burchardum, Ivo habet,
quod dari jubetur in Domini mortem: Graecus autem est,
αὐτῶν ἐν τῷ βῆθσαϊρ τῷ θανάτῳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ
χριστοῦ, sed unicam merionem, quae in mortem Domi-
nidatur.

C. LXXX. ¶ De eodem.

Item Gregorius Leandro I Episcopo Hispaniarum lib. 1. c. 47. § 1.

¶ De trina mersione baptismatis nihil responde-
ri videtur potest, quam quod ipsi sensistis: quia
in una fide nihil officit sanctae ecclesiae consuetudo di-
versa. Nos autem, quod tertio mergimus, triduanam se-
pulture sacramenta signamus: ut, dum tertio infans ab
aquis educitur, resurrectio triduanam temporis exortima-
tur. Quod si quis forte etiam non summae Trinitatis ven-
eratione existimet fieri, neque illud aliquid oblitit
baptizandos semel in aquis mergere; quia dum in tri-

a al. desolum. b al. calderatam. c infra ea. ca.
querit. d al. obtuenda. e. Sup. ea. Baptiz. vicem. Sent.
lib. 1. par. 1. cap. 15. f. Iuan. 9. g. Senten. 4. dist. 3. Ivo
par. 1. cap. 194. Pann. l. 1. cap. 57. h. Rom. 6. i. Burch. l. 4.
cap. 23. Ivo p. 1. c. 328. Pann. l. 1. c. 58. k. Matt. 28. l. Et in
Telet. 4. cap. 5. Et in Vuermaxensi, c. 5. m. Sent. ibidem. Po-
lye. lib. 3. tit. 30. Ansel. lib. 9. cap. 61. Ivo par. 1. cap. 130. Pannorum
lib. 1. cap. 40.

bus personis a una substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in baptismo vel ter, vel semel immergere: quando & in tribus personis personarum trinitas, & in una potest divinitatis singularitatis designari.

C. LXXXI. ¶ De eodem.

Item Hieronymus super epistolam ad Ephe-
sus b, lib. 2, ad c. 4.

Et eodem modo & in Patrem, & in Filium, & in Spiritum sanctum baptizamur, & ter mergimur, ut Trinitatis unum appareat sacramentum, & non baptizamur in nominibus Patris, & Filii, & Spiritus sancti, sed in uno nomine, quod intelligitur Deus. Item infra.

¶ Potest unum baptisma ita dici, quod licet ter baptizemur propter mysterium Trinitatis, tamen unum baptisma reputetur.

¶ Acceptatum & emendatum est caput hoc ex originali.

C. LXXXII. ¶ De his, qui in nomine Christi semel tantum mergunt.

Item Pelagius Papa, Gaudenzio Episcopo.

Multi sunt d, qui in nomine solummodo Christi una etiam mentione se affertunt baptizare. Evangelicum vero preceptum ipso Deo & Domino Salvatore nostro Iesu Christo tradente, nos admonet in nomine Trinitatis, trina etiam mentione sanctum baptisma unicuique tribuere, dicente Domino discipulis suis: [Ite e, baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti]

¶ Spiritus sancti] Ita videtur sequi c. Si recte, supra.

C. LXXXIII. ¶ In invocatione Trinitatis tertio in baptismo mergere debemus.

Item Zacharias P. P. Bonifacio Episcopo, in epistola, cuius initium, [Sacru seminitus]

In synodo s. Anglorum decretum, & iudicium firmissime preceptum, & diligenter demonstratum esse dignoscitur, ut quicumque sine invocatione Trinitatis melius fuisset, sacramentum regenerationis non haberet. Quod omnino verum est: quia si lotus in fonte baptismatis quis fuerit sine invocatione Trinitatis, perfectus Christianus non est, nisi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti fuerit baptizatus.

Hoc quoque observari in praedicta synodo sacerdotes voluerunt, ut qui vel unam de Trinitate personam in baptismo non nominaret, illud baptismum esse verum non posset. Quod nominaret, illud baptismum esse verum ex sancta Trinitate certo verum est: quia qui unam ex sancta Trinitate confessus non fuerit, perfectus Christianus esse non potest. Qui enim confitetur Patrem, & Filium, si confessus non fuerit & Spiritum sanctum, neque Patrem habet, neque Filium: & qui confessus fuerit Patrem, & Spiritum sanctum, & Filium non fuerit confessus, neque Patrem habet, neque Spiritum sanctum, sed vacuum est à divina gratia.

C. LXXXIV. ¶ Rebaptizantur, qui in nomine Trinitatis baptizati non fuerint.

Item Gregorius Quirino Episcopo in Iberia, lib. 9, epist. 61.

Hi vero haeretici, qui in Trinitatis nomine minime baptizantur, sicut sunt Bonosiani g, & Cataphryges h (quia scilicet Christum Dominum non credunt: & isti sanctum Spiritum perverso sensu esse quendam pravum hominem Montanum credunt: quorum similes multi sunt) & alii tales, cum ad sanctam ecclesiam

a al. substitentiu. b Ad versu. [Vnus dominus.]
Ivo part. 1. c. 131. Pann. lib. 1. cap. 61. d Ivo p. 1. c. 61. Pann. lib. 1. c. 62. e Mar. 16. f Sen. 4. dist. 1. Ivo p. 1. c. 139. Pannorm. lib. 1. c. 63. g al. Bonofaci. h 1. q. 1. si quis. Ivo p. 1. c. 139. Pann. lib. 1. c. 64.

veniunt, baptizantur: quia baptismus non nisi in nomine Trinitatis potest esse, & in errore positi in sancta Trinitate nomine merito peccant.

C. LXXXV. ¶ Somnus in baptismo non gere licet.

Item ex Concilio Toletano, 4. c. 1.

Propter a vitandum schismatis scandalum, haeretici dogmatis usum simpliciter tenentur in baptismationem.

C. LXXXVI. ¶ De sacerdotibus, qui perperam rariam linguam latine in invocatione Trinitatis deliquit.

Item Zacharias Papa, Bonifacio Episcopo, Epistola decreti.

Reverentibus b nuntiis tui, quibus factis in provincia sacerdos, qui latinam linguam non ignorabat, & dum baptizaret, negligens in his infirmitatibus linguam diceret: baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Ac per hoc tua fraternitas consideravit eos rebaptizare. Sed tu me frater, si ille, qui baptizavit, non erroris menducens, aut haereticus, sed pro sola ignorantia locutionis infringendo linguam, ut topia fieri solent, peccatis dixisset, non possumus consentire, ut rebaptizentur.

¶ Nuntii tui] He dicit vocis adhaerentia veritate, tunc (quantum Virgilius & Sordanius, qui hoc nomine proprio nuntii Bonifacii non fuerint) ne ea, quae in illa ecclesia, referre cogitur: quod tamen Bonifacii dicitur.

C. LXXXVII. ¶ Quot baptizati a sacerdotibus mergantur.

Item Ambrosius de sacramentis, tractatus lib. 1. c. 2.

17 Venisti e ad fontem: ingressus es, & potest quid d videris: quid locus tuus, quid potest diligenter: occurrit tibi levitis eorum pater: unicus es, quasi athleta Christi: ut iudicium tuum catechumenus accedas.

¶ Ut ad baptismum] Ita etiam Ivo, q. 1. ad se ad versu, unicus. videtur hinc significari, quod ab illis ab originali, in quo hinc non sunt, sed certamina huius saculi lactatus, praedictis certamina tui certamina.

C. LXXXVIII. ¶ Quot baptizati a presbyteris unguentur in cerebri.

Item Rabanus de inst. clericorum, lib. 1. c. 2.

Postquam s ascendit baptizatus de fonte, tim signatur in cerebro s presbytero unguentum, sequente simul & oratione ut regnum Christi ceptus fiat, & a Christo Christianus possit vocari.

C. LXXXIX. ¶ Quot super baptizatos sacerdotes dicantur.

Item Ambrosius de sacramentis, tractatus lib. 1. c. 7.

Emeristi i g: venisti ad sacerdotem. Quis exit? [Deus, inquit, Pater omnipotens, qui generavit ex aqua & Spiritu sancto, concitavit in carnata tua, ipse te ungit in vitam aeternam.

¶ Emeristi] Sic apud Ivo, in versu, Emeristi, eodem sensu, quem etiam Ambrosius, Emeristi. Frequenter autem est apud Ivo, Emeristi, in hanc sententiam usum.

a Ivo p. 1. cap. 129. Pannorm. L. 1. cap. 12. b Ivo p. 1. cap. 43. Ivo par. 1. cap. 27. Pannorm. L. 1. cap. 2. c Ivo p. 1. cap. 1. d al. quos. e Ivo p. 1. cap. 1. f Ivo p. 1. cap. 31. g Ivo p. 1. cap. 1. h Ivo p. 1. cap. 1. i Ivo p. 1. cap. 1. j Ivo p. 1. cap. 1. k Ivo p. 1. cap. 1. l Ivo p. 1. cap. 1. m Ivo p. 1. cap. 1. n Ivo p. 1. cap. 1. o Ivo p. 1. cap. 1. p Ivo p. 1. cap. 1. q Ivo p. 1. cap. 1. r Ivo p. 1. cap. 1. s Ivo p. 1. cap. 1. t Ivo p. 1. cap. 1. u Ivo p. 1. cap. 1. v Ivo p. 1. cap. 1. w Ivo p. 1. cap. 1. x Ivo p. 1. cap. 1. y Ivo p. 1. cap. 1. z Ivo p. 1. cap. 1.

C. XC. Quare unguentum super caput baptizati ponatur. Item in lib. 2. de sacramentis. l. 6. 2.

A. Cœpulis mysterium est, hoc est, unguentum supra caput. Quare supra caput? quia sensus & sapientia in capite eius. Et infra. l. 2. Sequitur spiritalis figuratum, quod auditu hodie legi: quia post fontem fuerit, ut perfectio fiat, quando ad invocationem factorum spiritus sanctus infunditur.

C. XCI. Si Sacerdos candida vestis traditur baptizanti. Item Rabanus de instit. cleric. lib. 1. cap. 29.

P. Post baptismum traditur Christiano vestis candida, designans innocentiam, puritatem Christianam, quam post solutas veteres maculas studio sanctæ conversationis immaculatam servare debet, representandam et tunc nobili Christi. Cuncti vero renati albis induuntur, ut mysterium resurgenti ecclesie. Idem. Vultus ergo baptizati albis vestibus, ut quoniam nuda navivritatis faciem a vetuli erroris pannus habuit, habitus secundæ generationis gloriæ præferebat. Tegitur enim post factam unctio- nem caput eius mystico velamine, ut intelligat, se di- gnitate regni, & sacerdotali dignitate potiri.

C. XCII. De eodem. Item Ambrosius in libro de vi, qui initiatur mysteria. 7.

A. Christi & post baptismum vestimenta candida, ut albe indicium, quod exieris involucrem peccati- um, & indueris innocentie casta velamina.

C. XCIII. Si quis mensuram iudici inter- catenatus habeatur. Item in Concilio Agathensi. c. 6.

P. Quorum peridia frequenter ad vomitum non cadit, si ad legem catholicam venire voluerint, cum necesse inter catechumenos ecclesie limen intro- gant, de si pura fide noscuntur venire, tunc demum baptismum gratiam mereantur. Quod si casu aliquo peccatum infirmitatis intra præscriptum tempus incur- rant, & decepti fuerint, baptizentur.

C. XCIV. De ludis pluribus frequen- ter ad baptismum redeuntibus. Item in Concilio Toletano. 4. c. 13.

P. Quisquis se ex ludis, qui dudum ad Christianam fidem promissi nunc blasphemantes in Christianum, non solum ludæos nunc perpetrasse noscuntur, sed etiam atrocissimas execrationes exercere presumpserunt. De quibus concilio piissimi ac religiosissimi domini nostri idemundus Regis hoc sanctum decrevit concilium, ut hæretici & irragressores pontificali auctoritate cor- rumpi, ad colium Christiani dogmatis revocentur: ut non impia voluntas non emendat, animadvertio hæretica recedat. Eos autem, quos citum eide- non, si sua eorum sunt, a parentum consorcio separan- tur, si vero pro iustitia corporis sui, libertati tradantur.

C. XCV. Si ante baptismum dicitur & opus operibus renouare debemus. Item Rabanus de instit. cleric. lib. 1. c. 7.

P. Baptizatus interrogatur paganus, si abrenuntiat diabolo, & omnibus damnoſis operibus eius, atque satanae pompis: ut primam respiciat errorem, & sic appropinquet ad veritatem, possitque iuxta Apostolum &

deponere veterem hominem, secundum pristinam con- versationem, qui corripitur secundum desideria con- tritis, abnegans impietatem, & secularia desideria.

C. XCVI. Non transiit in novam vitam quem ponit veteris vite. Item Augustinus in libro de penitentia a me- dicina. c. 2.

O. Mnis b qui jam suæ voluntatis factus est arbitri- cum accedit ad sacramenta fidelium, nisi cum po- nitur vite veteris, novam non potest inchoare. Ab hæc penitentia, cum baptizantur soli parvuli & immu- nes sunt. Nondum enim uti possunt libero arbitrio.

C. XCVII. Ante baptismum peniten- tiam agere debemus. Idem ad Seleucianam, epist. 108.

A. Gunt d homines ante baptismum penitentiam de suis prioribus peccatis: ita tamen, ut etiam bap- tizentur: sicut scriptum est in Actibus Apostolorum, lo- quente Petro ad Iudæos, ac dicente: [Agite & peni- tentiam, & baptizentur uniusquisque vestrum in nomine Domini Iesu Christi.]

C. XCVIII. Si quadraginta dierum absti- nentia Iudæi baptizandi indi- catur. Item Gregorius Fastino Defensori lib. 7. epist. 24.

N. E. f. quod abbat, longa dilatio Iudæorum retrò possit animos revocare, cum fratre nostro Episco- po loci ipsius loquere, ut penitentia, ac abstinentia quadraginta dierum indicta, aut die Dominico, aut si celeberrima festivitas fortassis occurrerit, eos omnipo- tentis Dei misericordia protegente baptizes.

C. XCIX. Penitentia non est necessaria baptizandi. Item Ambrosius super epistolam ad Romanos ad cap. 11.

S. In penitentia b sunt dona, & vocatio Dei, quia gratia Dei in baptismo non requiritur gemitum, non requirit planctum, vel opus aliquod, sed i solam fidem, & omnia gratis condonat.

1. Sed solam fidem. Sed in glossa ordinaria, unde potius videtur hoc loco fuisse Gratianum, quam ex Ambrosio, apud quem legitur, nisi solam ex corde professionem, quemad- modum etiam refertur supra de penitentia, dist. 1. cap. quæ al- quando, in vers. Gratia Dei.

Q. C. Si necessitate cogente, in catechismo & confirmatione idem computat esse potest. Item Iginus Papa.

29. In catechismo i, & in baptismo, & in confir- matione unus patrinus fieri potest, si necessitas cogit. Non est tamen consuetudo Romana: sed per singulos singuli suscipiunt.

C. CI. Non plures, sed unus parvulum in baptismo suscipiat. Item ex decreto Leonis Papæ.

N. On h plures ad suscipiendum de baptismo infan- tem accedant, quam unus, five vir five mulier. In confirmatione quoque id ipsum fiat.

g. Ceteri collectores etiam ex decreto Leonis Papæ apud S. Me- tardum.

a De parit. dist. 1. tres sunt, & quis aliquando. b Ivo part. 1. cap. 26. Panor. l. 1. c. 25. c aliter parit. d De- tent. 4. dist. 16. Ivo p. 1. c. 27. Panor. l. 1. cap. 26. e Alter. 2. f Ivo Gloss. ordi. lib. 2. bap. 1. h De parit. dist. 1. quis aliquando. i Burch. l. 4. c. 24. Ivo p. 1. c. 21. Panor. l. 1. c. 27. k Polyb. 1. 3. cap. 10. Anselm. l. 3. cap. 19. Burch. l. 4. cap. 21. Ivo p. 1. c. 27. Panor. l. 1. cap. 27.

C. CII. *¶ Qui non est baptizatus, nec confirmatus, alium in christitate, vel baptizatum tenere non debet.*

Item ex concilio Moguntino.

IN baptizate, vel in christate non potest alium suscipere in filiolium, qui non est ipse baptizatus, vel confirmatus.

C. CIII. *¶ Abbat, vel monacho non licet commatres habere.*

Item ex concilio Antifiodorensi, c. 27.

Non licet abbati, vel monacho de baptismo suscipere filios nec commatres habere.

C. CIV. *¶ De eodem.*

Item ex libro capitulorum.

Monachi e sibi compatres, commatresve non faciunt; nec osculentur feminas.

C. CV. *¶ Qui in baptismo parvulos suscipiunt, pro eis apud Deum suscipiuntur.*

Item ex sermone S. Augustini post Pascha, qui sic incipit: [Hodernus dicit.]

Vos de ante omnia tam mulieres, quam viros, qui filios in baptismo suscipitis, monco, ut vos cognoscatis fidei iustos apud Deum existisse pro illis, quos visi estis de sacro fonte suscipere. Ideoque semper eos admonete, ut castitatem custodiant, iustitiam diligant, & orationem Dominicam & vos ipsi tenete, & illis, quos suscipitis de sacro fonte, ostendite.

C. CVI. *¶ Ad baptizandi officium, & ad vestimenta altaris lavanda sacerdos propria debet habere vasa.*

Item ex concilio Ilerdensi, c.

Omnis presbyter, qui fontem lapideum habet, si non habet vas conveniens ad hoc solummodo baptizandi officium habeat, quod extra ecclesiam non deportetur. Similiter ad corporale lavandum, & ad pallas altaris propria habeantur vasa in quibus nihil aliud fiat.

C. CVII. *¶ Neg. rebaptizationes, neq. reordinationes fieri licet.*

Item ex concilio Carthaginiensi, c. tertio, c. 39.

Non licet rebaptizationes, & reordinationes, vel translationes Episcoporum.

C. CIX. *¶ De eodem.*

Item ex epistola Augustini 203. ad Maximianum.

Re-baptizare hereticum hominem, qui hanc sanctitatis & signa perceperit, quae Christiani traditi

dit disciplina, omnino peccatum est: rebaptizatum catholicum, immanissimum scelus est.

C. CX. *¶ De Arrianis, quibus baptizatus, & quibus non.*

Item ex concilio Arclatensi, c. 1. c. 1.

DE Arrianis, qui propria lege sua utuntur, & dicit, si ad ecclesiam aliqui de hac heresi venissent, interrogent eos nostra fidei sacerdotes symbolum, & si perviderint eos in Patre, & Filio, & Spiritu sancto baptizatos, manus eis tantum imponant, ut accipiant Spiritum sanctum. Qui si interrogati non responderint hanc Trinitatem, baptizentur.

C. CXI. *¶ In concilio de ipsi fuisse, ut dicitur.*

Parvulos, qui parentibus subtrahuntur, si non baptizati sunt, non sunt, sed sunt, quia ratio pollicet.

C. CXII. *¶ De eodem.*

Item ex concilio Carthaginiensi, c. quinto, c. tertio.

Placuit de infantibus, quoties non fuerint certissimi testes, qui eos baptizatos esse traditione testentur, neque ipsi sunt per autem in traditione sibi succedentes respondeant, aliter in baptismo eos esse baptizandos: ne ista regitudo sacramentorum purgatione privati. Hinc etiam Maurorum fratres nostri consulerunt, quomodo tales a barbaris redimant. Similiter & de quoties super eorum consecratione confiterentur: id est, ut sine ulla repudiatione hostentur.

C. CXIII. *¶ Similiter.] Hoc usque ad finem usque in huius concilio, c. 72. Carthaginiensi canonis Cypriani, & Burchardi. In canonem autem istum non debentur quae praecedunt, id est, Hinc etiam, &c.*

C. CXIV. *¶ De eodem.*

Item Leo Papa Zenti Ravennati Episcopo, epist. 11. cap. 1.

Cvm. & itaque baptizati sui nihil recordentur regenerationis esse cupidos, nec altera secunda eo possit, qui f. fiat consecraturum, nec illa gratia cratur. Scimus quidem inexcipibile esse sacrum, sed iuxta hereticorum damnata a sanctis Patribus situta cogitur aliqui lavacrum, quod regitudo semel tributum est, bis subire, Apostolica sententia g. quae nobis unam praedictam in Trinitate deitatem, unam in fide confessionem, unum in baptizate sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum.

C. CXV. *¶ De eodem.*

Item Leo Papa Zenti Ravennati Episcopo, epist. 11. cap. 1.

Cvm. & itaque baptizati sui nihil recordentur regenerationis esse cupidos, nec altera secunda eo possit, qui f. fiat consecraturum, nec illa gratia cratur. Scimus quidem inexcipibile esse sacrum, sed iuxta hereticorum damnata a sanctis Patribus situta cogitur aliqui lavacrum, quod regitudo semel tributum est, bis subire, Apostolica sententia g. quae nobis unam praedictam in Trinitate deitatem, unam in fide confessionem, unum in baptizate sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum.

C. CXVI. *¶ De eodem.*

Item Leo Papa Zenti Ravennati Episcopo, epist. 11. cap. 1.

Cvm. & itaque baptizati sui nihil recordentur regenerationis esse cupidos, nec altera secunda eo possit, qui f. fiat consecraturum, nec illa gratia cratur. Scimus quidem inexcipibile esse sacrum, sed iuxta hereticorum damnata a sanctis Patribus situta cogitur aliqui lavacrum, quod regitudo semel tributum est, bis subire, Apostolica sententia g. quae nobis unam praedictam in Trinitate deitatem, unam in fide confessionem, unum in baptizate sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum.

C. CXVII. *¶ De eodem.*

Item Leo Papa Zenti Ravennati Episcopo, epist. 11. cap. 1.

Cvm. & itaque baptizati sui nihil recordentur regenerationis esse cupidos, nec altera secunda eo possit, qui f. fiat consecraturum, nec illa gratia cratur. Scimus quidem inexcipibile esse sacrum, sed iuxta hereticorum damnata a sanctis Patribus situta cogitur aliqui lavacrum, quod regitudo semel tributum est, bis subire, Apostolica sententia g. quae nobis unam praedictam in Trinitate deitatem, unam in fide confessionem, unum in baptizate sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum.

C. CXVIII. *¶ De eodem.*

Item Leo Papa Zenti Ravennati Episcopo, epist. 11. cap. 1.

Cvm. & itaque baptizati sui nihil recordentur regenerationis esse cupidos, nec altera secunda eo possit, qui f. fiat consecraturum, nec illa gratia cratur. Scimus quidem inexcipibile esse sacrum, sed iuxta hereticorum damnata a sanctis Patribus situta cogitur aliqui lavacrum, quod regitudo semel tributum est, bis subire, Apostolica sententia g. quae nobis unam praedictam in Trinitate deitatem, unam in fide confessionem, unum in baptizate sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum.

C. CXIX. *¶ De eodem.*

Item Leo Papa Zenti Ravennati Episcopo, epist. 11. cap. 1.

Cvm. & itaque baptizati sui nihil recordentur regenerationis esse cupidos, nec altera secunda eo possit, qui f. fiat consecraturum, nec illa gratia cratur. Scimus quidem inexcipibile esse sacrum, sed iuxta hereticorum damnata a sanctis Patribus situta cogitur aliqui lavacrum, quod regitudo semel tributum est, bis subire, Apostolica sententia g. quae nobis unam praedictam in Trinitate deitatem, unam in fide confessionem, unum in baptizate sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum.

C. CXX. *¶ De eodem.*

Item Leo Papa Zenti Ravennati Episcopo, epist. 11. cap. 1.

Cvm. & itaque baptizati sui nihil recordentur regenerationis esse cupidos, nec altera secunda eo possit, qui f. fiat consecraturum, nec illa gratia cratur. Scimus quidem inexcipibile esse sacrum, sed iuxta hereticorum damnata a sanctis Patribus situta cogitur aliqui lavacrum, quod regitudo semel tributum est, bis subire, Apostolica sententia g. quae nobis unam praedictam in Trinitate deitatem, unam in fide confessionem, unum in baptizate sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum.

C. CXXI. *¶ De eodem.*

Item Leo Papa Zenti Ravennati Episcopo, epist. 11. cap. 1.

Cvm. & itaque baptizati sui nihil recordentur regenerationis esse cupidos, nec altera secunda eo possit, qui f. fiat consecraturum, nec illa gratia cratur. Scimus quidem inexcipibile esse sacrum, sed iuxta hereticorum damnata a sanctis Patribus situta cogitur aliqui lavacrum, quod regitudo semel tributum est, bis subire, Apostolica sententia g. quae nobis unam praedictam in Trinitate deitatem, unam in fide confessionem, unum in baptizate sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum. Sed in hoc nihil sancti sacramentum.

a Burchard. l. 4. cap. 16. l. 100 p. 1. cap. 200. Panorm. l. 1. cap. 79. b l. 100 p. 1. c. 132. Panorm. l. 1. c. 80. c l. 100 p. 1. cap. 133. Panorm. l. 1. c. 81. d l. 100 p. 1. c. 134. e p. 11. cap. 17. Panorm. l. 1. cap. 82. e al. Meldens. f Burch. l. 4. cap. 13. l. 100 p. 1. cap. 208. g Et in Afric. cap. 15. h al. licet. l. 100 p. 1. cap. 132. Panorm. l. 1. c. 82. i Sen. 4. dist. 6. l. 100 p. 1. c. 172. Panorm. l. 1. c. 84. k al. sancto Trinitatis.

a Vide Arclatense 2. c. 14. & 17. b l. 100 p. 1. cap. 146. Panorm. l. 1. cap. 83. c l. 100 p. 1. cap. 147. Panorm. l. 1. cap. 84. d l. 100 p. 1. cap. 148. Panorm. l. 1. cap. 85. e Burchard. l. 4. cap. 41. l. 100 p. 1. cap. 211. f l. 100 p. 1. cap. 149. g al. quod. h al. quod. i l. 100 p. 1. cap. 150. k al. quod.

1233
cuius consecratio hinc, quod baptismatis indiget sacramen-

quasi iterum crucifixerint Christum, per septem annos
penitentiam quarta, & sexta feria, & tres a Quadragesi-
mas jejuniis b. Si pro vitio aliquo fecerint c. simili-
ter. Si pro munditia putaverint, tribus annis similitet
penitentiam.

C. CXVIII. § De his qui ex indignitate
baptizantur.
Item Felix Papa tertius, epist. 1. cap. 2. & se-
quentibus.

Os d. quos Episcopus, presbyteros, vel diaconos
fuisse confiteri, & seu optantes forsitam, seu con-
flos lavacri illius uncti, salutarisque claverit fecisse
iacturam 1. usque ad exitum sui diem in penitentia (si
resipiscant) jacere convenit, nec orationi non modo
fidelium, sed ne catechumenorum quidem omnimo-
dis interesse: quibus laica tantum communio in mo-
re est reddenda. ¶ De clericis autem, & monachis, aut
puellis Dei, aut secularibus, servari precipimus hunc
tenorem, quem Nicana synodus & circa eos, qui lapsi
sunt vel fuerint servandum esse constituit: ut scilicet,
qui nulla necessitate, nullius reitimore aut periculo, se,
ut rebaptizantur, haereticis impie dederunt, si tamen
eos ex corde penitent, tribus annis inter audientes
sint: septem autem annis subiacent inter penitentes
manibus sacerdotum: duobus autem annis etiam obla-
tiones modis omnibus non finantur offerre: sed tantum-
modo secularibus s. in oratione sociantur, nec consu-
dantur. Deo colla submittere: qui cum non timuit abe-
gare. ¶ Puellis g. autem, quibus, quod impubes la-
sunt, a pubertate i. vocabulum est, seu clericis, seu lai-
cis, aut etiam similibus puellis, quibus ignorantia suf-
fragatur gratis, aliquandiu sub manus impositione de-
tentis, reddenda communio est: nec eorum est ex-
pectanda penitentia, quos excipit a coercitione censura.

¶ Iacturam ¶ Post. haec verba in originali, & apud Bar-
tholomaeum & Innocentium multa inferuntur, quae omnia sunt lo-
genda.

C. CXIX. § Presbyteris baptizatos chris-
mate ungeri licet.
Item Innocentius Papa Decentio episcopo,
epist. 1. c. 3.

24 Presbyteris k. (seu extra Episcopum, seu presente
ps Episcopo baptizant) chrismate baptizatos unge-
re licet: sed quod ab Episcopo fuerit consecratum: non
tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debet
tur Episcopi, cum tradunt Spiritum paraclatum.

C. CXX. § Baptizatos in frontibus presby-
teri ungeri non licet.
Item ex regeſto Gregorii ad Iannarium episcopum
Caralitatum lib. 3. epist. 9.

Presbyteri l. baptizatos infantes signare sacro in fron-
tibus chrismate non praesumant. Sed presbyteri
baptizatos ungant in pectore, ut Episcopi postmodum
ungeri debeant in fronte.

C. CXXI. § Chrismatis in pannum secon-
da linire, & super alium baptiza-
tum mittere licet.
Item ex Concilio apud Bellouacum.

Si quis voluerit chrismate n. pannum iterum simi-
re, & super alium baptismum mittere, non est ab-
surdum.

a. al. quatuor. b. al. al. firmans. ¶ al. penitentiam. c. al.
fuerit. d. Bur. l. 4. c. 9. l. 100 p. c. 29. e. C. f. al. popu-
laribus. g. C. h. al. in pectore. i. al. in pectore.
k. Bada in Act. Apost. cap. 8. Videtur de officio. 2. c. fin. Albinus
de divinis officiis. Sent. d. dist. 7. Poly. lib. 2. tit. 1. Burch. l. 4. c. 69.
l. 100 p. l. c. 207. & 298. Pamm. l. 1. c. 16. l. Sent. ibid. Burch. l. 4.
c. 79. m. al. chrismate. n. al. chrismate.
Rt

¶ §. nihil recordetur ¶ Si etiam ius, licet cetera plenius,
epist. Gratiani. Inter ius huius est: Cum itaque bap-
tizatus se nec ille recordetur, qui regenerationis est cupi-
ditus, nec iter auctarari de eo possit, quod neciat conse-
cratum, nihil est, in quo peccatum possit obrepere: cum
de hac parte conscientia lux nec ille reus sit, qui conse-
cratum, nec ille, qui consecrat. Scimus quidem, &c.
¶ Item in pectore, & ves. nec ille. non est emendationem.

C. CXIII. § De eodem.
Item epist. 10. ad 32. ad Rusticum, c. 16.
¶ nulla extra indicia inter propinquos aut fa-
miliosos, nulla inter clericos, aut vicinos, quibus hi,
de quibus quiritur, baptizati fuisse doceantur, agendum
est, ut resuscitentur, ne manifeste pereant: in quibus
casu non ostenditur gestum, ratio non finit, ut videat
sunt iterum. Qui autem possunt meminisse, quod ad
ecclesiam venerint cum parentibus suis, possunt re-
cordari, in quod eorum parentibus dabantur, acceperint.
¶ Si hoc etiam ab eorum memoria alienum est, con-
fessionem eis videtur quod collatum esse necitur: quia
hinc veritas intervenit praesumptionis, ubi est diligen-
tia praesentis.

C. CXIV. § Non baptizatur cum matre,
quod quid in quo corpore est.
Item Augustinus contra Iulianum, libro sexte,
cap. quinto.

¶ ad matris corpus id, quod in se concipitur,
penitentem, ita ut eius pars deputaretur, non bap-
tizatur infans, cuius mater baptizata est aliquo mor-
tuo argente periculo, cum cum gestaret in utero. Nunc
vero cum etiam ipse baptizatur, non utique bis bap-
tizandus habetur. Non itaque ad maternum corpus, cum
dicitur utero, pertinebat.

C. CXV. § Quare non baptizatur cum ma-
tre, qui in eius utero est.
Item Hieronymus lib. 3. contra Iovinianum
libro 1. c. 24.

¶ in maternis uteris sunt, cum matre bap-
tizata non possunt: qui quia natus adhuc secundum A-
dam non est, nec in Christum non potest. Ne-
que enim dicitur regeneratio in eo poterit, quem generatio
non potest. ¶ Qui d. scelerate virum in
penitentia, & communicare non desunt, putantes se tali
communicatione mundari, discant, nihil ad emundationem
prodece re.

C. CXVI. § De eodem.
Item ex Concilio & Martini Braca-
rensis, c. 4.

¶ quia mulier pregnant desideraverit gratiam ba-
ptizati percipere, quando voluerit, habeat potesta-
tem, ut non nihil participat in hoc mater infanti, qui na-
scitur: propterea, quod uniuersumque propria volun-
tate in mundum monstratur.

C. CXVII. § De his qui ignoranter bis
baptizantur.
Item ex penitentiali Theodori.

¶ bis ignoranter baptizati sunt, non indi-
cant pro eo penitere: nisi quod secundum ca-
nones estimari non possunt, nisi magna aliqua necessi-
tas cogat. Qui autem non ignari, iterum baptizati sunt,

¶ P. l. 1. in 2. ad 1. l. 9. c. 11. Burch. l. 4. c. 44. l. 100 p. c. 83.
¶ Pamm. l. 1. c. 21. Pamm. l. 1. c. 112. c. Sent. 4.
¶ Sent. 4. l. 1. c. 112. d. Sent. de confert. dist. 3. qui
fuerunt, & d. capitulo. f. Ex conc. Neocesariensis. g. Bur-
ch. l. 1. c. 112. l. 1. c. 112.

C. CXXII. De veteri chrismate baptismi consecrare non licet.

Item ex concilio Lugdunensi.

Si quis de alio chrismate, quam de illo novo, quod proprii Episcopi largitione vel concessione acceperit, baptizare, nisi praecipue morte, tentaverit, pro temeritate a se ipse in se suae damnationis procul sit sententiam manifestatur.

C. CXXIII. Non nisi a propriis Episcopis Presbyteris chrismata accipiuntur.

Item ex concilio apud Valentias.

Presbyteri, qui diocesanis regunt ecclesias, non a quibuslibet Episcopis, sed a suo, nec per minorem clericum, sed per seipsum, aut per illum, qui eiusdem ordinis sit, ante Pascha solennitatem chrismata petant.

C. CXXIV. Consecrare chrismata, et per diacones destinare omni tempore Episcopo licet.

Item ex concilio Martini Bracarenis, c. 51. et sequentibus.

Omni tempore Episcopo liceat chrismata consecrare, et per suas dioceses destinare, ita ut ad accipiendum chrismata Diaconus aut Subdiaconus ante diem Paschae de singulis ecclesiis ad Episcopum destinetur. Presbyter de praesente Episcopo non signet infantes, nisi forte ab Episcopo fuerit illi praeceptum. Non liceat Presbytero prius Episcopo introire in baptisterium, sed cum Episcopo, nisi forte aut abiens fuerit, aut agrotans.

C. CXXV. Qui baptizandi recipit officium, sui chrismate proficisci non debet.

Item ex concilio Arausicano, c. 7.

Vilius est ministrum, qui baptizandi recipit officium, sine chrismate usquam debet progredi, quia inter nos placuit semel in baptismate chrismati. De eo autem, qui in baptismate, quacunque necessitate faciente, chrismatus non fuerit, in confirmatione sacerdos, si commonebitur. Nam inter nos chrismatis ipsius non nisi una benedictio est. Non praeducantur, si quicumque hoc dicimus, sed ad necessaria habetur chrismatio.

1. Sacerdos commonebitur. Apud Burchardum et Ironem (qui hic caput concludunt, quod citant ex Vasensi, c. 5.) sic legitur, in confirmatione sacerdotis perficitur: aut, ut Ivo, perficiatur.

2. Ut necessaria Varietas insignis est in editione conciliorum Coloniensium trium saeculorum. Nam et isto modo legitur, et hoc, non necessaria habeatur rechrismatio, et, non necessaria habeatur chrismatio repetita, et, necessaria habeatur chrismatio repetita, quae sola lectio retenta est in editione quatuor saeculorum.

C. CXXVII. Antequam chrismata infundatur, ad aspergendum aquam de fonte accipere licet.

Item Capitularium lib. 6. c. 27.

In sabbatho et sancto Paschae, vel Pentecostes, si quis velit aquam consecratam ad asperionem in domo sua recipere, ante chrismatis infusionem recipiat.

C. CXXVII. Unde asperionis sanctificatio exordium suscipit.

Item Cyprianus lib. 4. epist. 7. ad Misagnum.

Nec quemquam movere debet, quod aspergi, vel perfundi iubentur a agri, cum gratiam Dominicam consequantur: quando scriptura sancta per Eze-

chielem a Prophetam loquatur, et dicit: [aspersionem] super vos aquam mundam, et mundabitur de immundis vestris: et ab omnibus similitudinibus vestris: et mundabo vos, et dabo vobis cor novum, et spiritum novum dabo in vobis. Item in b. Numer. [aspersionem] teigerit cadaver i hominis, et propter hoc sepelitus fuerit immundus, aspergatur de hac aqua in thoro, et septimo, et sic mundabitur. Item, [aspersionem] mundatus non fuerit, in refectione [aspersionem] sanctuorum collegium immundus est. Si die [aspersionem] asperitus non fuerit, septimo animus mortificatus. [aspersionem] asperitus ex hac commitione non fuerit, pollet in baculo Domini, et peribit ex Israel: [aspersionem] asperitus non est expiationis, immundus est, et [aspersionem] spurcitia eius super eum. [aspersionem] et iterum. [aspersionem] minus ad Moysen, dicens: e Accipe Levitum in [aspersionem] filium Israel, et purificabis eos, et ita facies [aspersionem] cationem eorum, circumsparges eos aqua purificata [aspersionem] et iterum. Aqua asperionis purificatio est. Vnde [aspersionem] ret asperionem quoque aqua, inquit salutaris [aspersionem] tinere, et quando haec in ecclesia sunt, ubi sit [aspersionem] et dantis fides, integra stare omnia, et confirmatio [aspersionem] perici posse Domini majestate, et hinc veritate. [aspersionem] Spiritus vero sanctus non dimititur a, sed [aspersionem] credentem totus infunditur. Nam si dies [aspersionem] qualiter nascitur, et si sol super omnes parti, et [aspersionem] ce diffunditur: quanto magis Christus sol, et [aspersionem] ecclesiae sua lumen vitae aeternae pari aequalitate [aspersionem] Cuius aequalitatis sacramentum videmus in Ezechiel [aspersionem] celebratum, cum de caelo manna desideret, et [aspersionem] praefiguratione alimentum panis caelestis, et [aspersionem] sit venientis ostenderet. Ille enim sine [aspersionem] flexus, vel etatis Gomor singulis aequaliter [aspersionem] Vnde apparebat Christi indulgentiam, et [aspersionem] tiam postmodum securam aequaliter communi [aspersionem] sine sexus varietate, sine annorum discrimine, [aspersionem] pte personae, super omnem Dei populum [aspersionem] tiam munus infundi. Plane eadem gratia [aspersionem] aequaliter in baptismate credentibus sanatur, a [aspersionem] satione atque actu nostro postmodum vel [aspersionem] augetur, ut in Evangelio f. Dominicum [aspersionem] feminatur: sed pro varietate terrae aliud [aspersionem] in multiformem copiam vel trigulum, vel [aspersionem] centesimi numeri fructu exuberante [aspersionem] post. Quod si aliquis in illo movetur, quod [aspersionem] ex his, qui agri baptizantur, spiritibus [aspersionem] teneantur, et, sicut diaboli nequitiam [aspersionem] ad aquam saltem valere: in baptismate [aspersionem] quida suae virus amittere. Quod [aspersionem] in Rege Pharaone: qui dum [aspersionem] demoratus, tandem resistere [aspersionem] aquam veniret: quod cum [aspersionem] Mare autem illud, sacramentum [aspersionem] declarat beatus Apostolus Paulus, i dicens: [aspersionem] vos ignorare fratres, quia patres [aspersionem] mus per mare transferant, et [aspersionem] nube, et in mari.] et addidit dicens: [aspersionem] imnia, figurae nostrae fuerunt.] Quod [aspersionem] ut per exorcistas voce humana, et [aspersionem] gellatur, et uratur, et torquetur [aspersionem] re se, et homines Dei k dimittere [aspersionem] men quod dixerit, fallax, et id, quod [aspersionem] prius gestum est, eodem modo i [aspersionem]

a Bure. l. 4. c. 94. Ivo p. i. c. 288. Pann. l. 1. c. 117. b Bure. l. 4. c. 76. Ivo par. 1. c. 270. Pann. l. 1. c. 101. c al. iuniores. d Vide Meldense c. 45. Sup. dist. 51. Presbyter. C. 52. et 53. e Bure. l. 4. c. 73. Ivo p. 1. c. 277. f Ut praeducantur quidquam dico. g Ivo p. 1. c. 112. Pann. l. 1. c. 101. h al. videntur. a Ezech. 36. b Num. 19. c Num. 11. d Ivo p. 1. c. 277. e Exod. 16. f Ivo p. 1. c. 277. g omne. h Ezech. 19. i Ivo p. 1. c. 112. k al. mendacior.

de cetero. Cum tamen adquam Dei salutarem, atq[ue] ad baptismi satisfactionem venitur, scire debemus, & scire: quia illic diabolus opprimitur, & homo Deo dicantur forma indulgentia liberatur.

¶ Quoties? Hæc usq[ue] ad vers. Et locutus est. alii usq[ue] ad B. Cyprianus exponunt, ex quo quidem in ceteris huius usq[ue] paribus multis sunt commentata.

¶ In refectore? Huius sententia sunt quedam vestigia in pass. veritas ut ad ipsum Numeronum locum.

¶ Peccatum? Invergebat impesso est, tentantur. sed in pass. non solum, tentantur. Hoc enim sibi vult B. Cyprianus, cum adhibetur solennitate procedentes baptismum, tentantur, cum homines pass. ab communitate spiritibus, deservire autem tentantur in solennitate baptismi, id est, in aqua salutaris. Sic enim ad ipsum usq[ue] dicitur, baptizantur, ac sepe à Philosophis uoluptatibus generati, nimirum pro alteratione precedentis eorum & proseruam forma.

C. CXXVIII. ¶ De his que usq[ue] ad exitum vite suscipere baptismi differunt.

¶ Ioannes Chryostomus in epistolam ad Hebraeos, homil. 15. ad c. 7.

¶ Vando quis propterea peccat, ut sanctum baptismum in novissima sua expiratione suscipiat, fortassis non desistat. Et credite mihi, non terrenis vos dico, sed celestibus. Multos novi, qui hoc passi sunt, qui postquam multa peccabant, circa diem autem mortis desistunt viciis. Deus enim propter hoc baptismum mittit, ut solvat vos; baptizantur, ac sepe à Philosophis uoluptatibus generati, nimirum pro alteratione precedentis eorum & proseruam forma.

C. CXXIX. ¶ Parvulo baptizati parentum non nocet perisitia.

¶ Variis à neutrum parentes baptizati parvulis nocent, cum eos demoniorum sacrificiis facere consueverit: & si non nocent, quomodo eis proficit baptizantur, parentum fides, quorum eis non potest obesse perisitia? Vbi respondeo, tantam illius sacramenti hoc baptismi salutari esse virtutem in sancta communione Christi, ut femel, & regeneratus per aliorum voluntatem, deinceps non possit vinculo alienis iniuriarum obligari, cui nulla sua voluntate consentit. [Et anima mea patris mea est, supras, & anima filii mea est.] & si anima que peccaverit, ipsa morietur. Non autem peccat ipsa, cum parentes ei nesciant, vel quilibet alius adhibet sacrificia demoniorum. Sed ideo ex Adam utitur, quod sacramenti illius gratia solveretur: quia nondum erat anima separatum vivens, id est, altera anima, de qua dicitur. (Et anima patris mea est, & anima filii mea est.) Iam & itaque dicit, quod cum homo in seipso est ab eo, qui genuit, aliter effectus, peccato alterius sine sua conscientia & non tenetur obnoxius. & infra. ¶ Quomodo & inque in parvulum majores peccant offerentes eorum, necesse obligare conantes demonum sacrilegis vinculis non est anima utrorumque communis, ut etiam, cumque possint habere communem. Non enim sic communitate culpa per alterius voluntatem, quemadmodum communitate gratia per sancti Spiritus unitatem. Item postquam perisitia. Regenerans ergo Spiritus in maioribus oblationibus, & parvulo oblatione unius ejusdemque Spiritus prodest offerentiam voluntas parvulo oblato. &

infra. Potest enim & in hoc, & in illo homine esse unus Spiritus sanctus, etiam invicem nesciant, per quem sic & utriusque gratia communis: non autem potest spiritus unus esse hominis & huius, & illius, per quem peccante altero, & altero non peccante, sit tamen culpa communis. Ac per hoc potest parvulus femel ex parentum carne generatus, Dei Spiritu regenerari, ut ex & illis obligatio contracta solvatur. Non potest autem femel Dei Spiritu regeneratus, ex parentum carne regenerari, ut obligatio, quæ soluta est, iterum contrahatur. Et ideo femel perceptam parvulus Christi gratiam non amittit, nisi propria impietate. & paulo post. Verumtamen recte dicuntur parentes, vel quicumque majores, filios, seu quoslibet parvulos baptizatos demoniorum sacrilegis obligare conantes, spiritualiter homicidæ. Nam in illis quidem interfecionem non faciunt; sed quantum in ipsis est, interfeciores sunt: recteque illis dicitur, quando ab hoc scelere prohibentur, nolite occidere parvulos vestros. Dicit enim & Apostolus: e [Spiritum nolite extinguere:] non quis ille extinguere potest, sed quantum in ipsis est, extingtores ejus merito dicuntur, qui sic agunt, ut extinguendum velint. Nec illud te moveat, & infra. Celebrantur enim per eos necessaria ministeria. & infra.

¶ Offeruntur d. quippe parvuli ad percipiendam spiritalem gratiam non tam ab eis, quorum gestantur manibus (quamvis & ab ipsis, si & ipsi boni fideles sunt) quam ab universa societate sanctorum atque fidelium. Ab omnibus namque offerri recte intelligitur, quibus placet, quod offeruntur, & quorum sancta, atque individua charitate ad communicationem sancti Spiritus adjuvantur. Tota hoc ergo mater ecclesia, quæ in sanctis est, facit: quia tota omnes, tota singulos parit. Item infra. Difficillimam sanè quaestionem tibi proposuisse visus es in extremo inquisitionis tue, ea videlicet intentione, qua soles vehementer cavere mendacium. Si constituumus, inquis, ante te parvulum, & interrogem, utrum cum creverit, fururus sit castus, vel fur, vel non sit fururus, sine dubio respondebis, nescio: & utrum in eadem parvula atate constitutus cogitet aliquid boni vel mali, dices, nescio. Si itaque de moribus ejus futuris nihil audes certi promittere, & de ejus præsentibus cogitatione, quid est aliud, quam quando ad baptismum offeruntur pro eis parentes, tamquam fidei auctores, respondet, & dicimus illis facere, quod illa atate cogitare non potest, aut si potest, occultum est? Interrogamus enim eos, à quibus offeruntur, & dicimus: Credit in Deum? & illa atate, quæ utrum sit Deus, ignorat. Respondent: Credit, & ad cetera sic respondetur singula, quæ queruntur. Vnde miror parentes in istis rebus tam fidenter pro parvulo respondere, ut dicant eum tanta bona facere, quæ ad horam, qua baptizatur, baptizator interrogat: tamen eadem hora, si subijciam, erit castus, qui baptizatur, aut non erit fur? nescio, utrum audeat dicere aliquis, aliquid horum erit, aut non erit: sicut mihi sine dubitatione respondet, quod credat in Deum, & quod se convertat ad Deum. & infra. ¶ Ecce b. facio, quantum possum, Dominus adjuvet, ut quod postulas, possim. Nempe sæpe ita loquimur, ut Pascha propinquante dicamus crastinam, vel perdissenam: vel perdissenam esse Domini passionem: cum ille ante tam multos annos passus sit; nec omnino, nisi femel, ipsa passio facta sit. Nempe ipso die Dominico dicimus, hodie Dominus resurrexit: cum ex quo resurrexit, tot anni transierunt. Cur nemo tam ineptus est, ut nos ita loquentes arguat esse mentitos? nisi quis istos dies

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

¶ Non ut addat? In editone Veronensi mendosus est, & sic usq[ue]; mirandumq[ue] est manuscriptis, & v. a. d. v. g. i. r. y.

a. al. sit. b. al. & illius. c. i. Thess. d. Sup. ead. nec illud. g. e. illud, quod quando. f. vera lectio. h. al. doctores. al. fidei dicitores. spondent. g. al. geruntur. h. Ioo p. 2. c. 14. i. vel perantimam esse. j. vera lectio.

humana a. Ita quippe nihil in eo baptismus habuit, quod aboleret, sicut mors nihil quod puniret, invenit.

C. CXXVI. ¶ Non solum originale, sed etiam adultera peccata remittuntur in baptisate.

Regenerare i. autem carne tantummodo contrahitur peccatum originale: regenerare autem spiritu non solum originale, sed etiam voluntariorum sic remittit peccatorum. Proinde recte potest dici parvulos sine peccato de corpore exentes in damnatione omnium multum futuris.

C. CXXXVII. ¶ Quienque ex concupiscentia nascitur, per baptismum regeneratur.

Quisquis ex concupiscentia carnis, & lege peccati & amoris carnalis generatur, regenerari spiritaliter oportet, ut non solum ad regnum Dei perducatur, verum etiam a peccati damnatione liberetur.

C. CXXXVIII. ¶ Offensionem fides parvulis facit fideles.

Parvuli, fideles recte vocantur: quia fidem per verba gestantur quodammodo profitentur: & per eorumdem verba diabolo & mundo abrenuntiant.

C. CXXXIX. ¶ De eodem.

Mater ecclesia os maternum parvulis praeferat, ut facris mysteriis imbuantur: quia nondum & possunt cor proprio credere ad iustitiam, nec ore proprio confiteri ad iudicium.

C. CXL. ¶ Caritas ecclesia peccata dimittit, retinet.

Ecclesia caritas, quae b per Spiritum Sanctum diffunditur in cordibus eorum, qui participes sunt, peccata dimittit: eorum, qui non sunt, retinet.

C. CXLII. ¶ Prater baptismum Christi parvulis nulla fides promittitur.

Non tollit peccata, nisi solus Christus, qui est agnus tollens peccata mundi. Tollit autem & dimittendo, quae facta sunt (ubi originale continetur) & adjuvando, ne fiant, & perducendo ad vitam, ubi fieri omnino non possunt.

C. CXLIII. ¶ Gratia non solum peccata dimittit, sed etiam legem implere facit.

Ad hoc baptismus valet, ut baptizati Christo incorporantur, & membra eius habeantur, & conspiciantur: & oblati per sacramentum, charitatemque fidelium reconcilientur Deo: ut in illo vivi, salvi, liberati, redempti, illuminati fiant.

C. CXLIV. ¶ Idem ibidem, cap. 27.

Quis autem nesciat, credere esse infantibus baptizari? non credere autem, non baptizari?

C. CXLV. ¶ Verus infirmus in baptismo non penitus absumitur, sed vitri amittit.

Idem de baptismo parvulorum, sive de peccato.

Non ex eo quilibet baptizatur, omnis vetus infirmus in eo absumitur. Sed renovatio incipit a remissione omnium peccatorum, & intelligentia, & operatione spiritualium.

C. CXLVI. ¶ Per episcopatum.

Hoc meminit debemus tantummodo, omnium peccatorum plenam, perfectamque remissionem baptismo fieri, hominem vero non totum commutari continuo: sed in bene proficientibus de die in diem novitate crescente, commutari quod vetustum & carnale est: donec

2. Hancitai] arg. b Rom. 5. c Sententia patris quam verba. d Canonica verborum d. Augusti, infra s. prox. verba ipsa. e. Rom. 5. f. Supr. cap. proximo.

a Glossa ordin. ibi. Ex Aug. ad vers. [quorum remissionem.] & Beda ibid. Sent. 4. dist. 22. b Rom. 5. c Beda in c. 3. 1. Joannis, & gl. ibid. d Joann. 1. e Sent. 4. dist. 11. Summa verborum, f Per episcopatum. g Per episcopatum. h Ep. 2. i 2. Cor. 4.

ita renouetur, ut animalis infirmitas corporis, ad infirmitatem spiritalem, incurramque perveniat. *Et cap. 2.*
 ¶ Hæc autem lex peccati, de qua dicit Apollolus. *[non regnet peccatum in vestro mortali corpore]* non sic manet in membris eorum, qui renati sunt, tanquam non sit, sed facta remissio, ubi omnino plena & perfecta fit remissio peccatorum, omnibus inimicis interfectis, quibus separabamur a Deo: sed manet in vetustate carnis tanquam superata & perempta, si non illicitis confessionibus quodammodo reviviscat, & in regnum proprium, dominionemque revocetur. Ab hac autem vetustate carnis (in qua est lex ista peccati, vel peccatum jam remissum) ulq; adeo Spiritus vita discenditur, in cuius novitate baptizati per Dei gratiam renascuntur, ut tale etiam in presenti non solum non in peccato, sed etiam nec in carne esse dicatur, cuius desideria non sequuntur, sed in Spiritu. Ipsa vero carne corruptibili bene utitur, qui membra ejus ad bene operandum convertit, non secundum desideria carnis vivens lege peccati, quod licet jam remissum est, in vetustate tamen carnis manet: qua bene utuntur fideles conjugati, qui ex eo, quod sunt in Christi novitate, dominari sibi libidinem non patiuntur: ex eo autem, quod adhuc trahunt Adæ vetustatem, regenerandos immortaliter filios, mortaliter generant, cum ea propagine peccati, qua renati obnoxii non tenentur, & qui nascuntur, renascendo solvuntur. *Item paulo inferius.* ¶ Sicut facta, & dicta, & cogitata iniqua anima 2. & corpori pertinent, licet autem quantum ad motus, jam præterierunt, & non sunt, eis tamen præteritis reatus eorum manet, nisi peccatum per remissionem solvatur: sic contra in hac non jam præterita, sed adhuc manente lege concupiscentie reatus ejus solvitur: & non erit, cum sit in baptismo plena remissio peccatorum.

¶ *Quod de multis capitibus jam significatum est, ex locis B. Augustini esse confecta, sed aliter dispositis, & in summam collectis, id in hoc patissimum capite apparet: in quo tamen non pauca sunt & emendata, & addita.*

1 ¶ *A remissione.] Antea legabatur ad remissionem, &c. Emendatum est ex perisq; vetustis exemplaribus, & originali.*
 2 ¶ *Anima & corpori.] In originali est, quantum ad ipsos motus animi & corporis pertinet, jam præterierunt, & non sunt: eis tamen præteritis, & non jam existentibus, reatus eorum manet, &c. Sed ob glossam non est emendatum.*

C. CXLVII. ¶ *Discipuli Christi ejus baptizati creduntur ablati.*

Idem in epistola ad Seleucianam.

¶ *Quando ab Hierosolymis exiit Iesus cum discipulis suis in Judæam terram, & illic morabatur cum eis, baptizabat non per seipsum, sed per discipulos suos: quos intelligimus jam fuisse baptizatos, sive baptismo Iohannis (sicut nonnulli arbitrantur: sive (quod magis credibile est) baptismo Christi. Item ibidem. ¶ Respondit & Dominus Petro. [Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus.] Vbi intelligitur, quod jam Petrus baptizatus fuerat.*

C. CXLVIII. ¶ *Apostoli omnes Christi baptizate baptizati creduntur.*

Item ad Vincentium & Vitorum, lib. 3. de anima, & ejus origine, c. 6.

¶ *Si ad eos, de quibus non scriptum est, utrum fuerint baptizati, sine baptismo de hac vita recessisse contendimus, ipsi calumniamur Apostolis: qui præter Apostolum Paulum, quando baptizati fuerunt, ignoramus. Sed ipsos baptizatos esse per hoc nobis innote-*

a Rom. 6. b Joan. 3. Ivo p. 1. c. 369. Pann. 1.1. c. 109. c. Joan. 11. d. Ivo p. 1. c. 369. Pann. 1.1. c. 109. c. All. 3.

scere potuit, quod beato Petro Apostolo Dominum [Qui a lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet].

C. CXLIX. ¶ *Carthagenensis concilium non co baptizati profertur.*

Idem lib. 6. de baptismo, contra Donatistas, cap. 21.

¶ *Non dubito catechumenam catholicam deus charitate flagrantem hæretico baptizato committere: sed etiam in ipsa intus catholica, bonum membrum malo baptizato antepositas. Nec idem in sacramento baptizati, quo ille nondum, ille post baptismum est, facimus injuriam. Et paulo post. ¶ Mellior est Centurio Cornelius nondum baptizatus Simone baptizato. Ille enim & ante baptismum Sacerdos Spiritus sanctus est: ille & post baptismum in immundo Spiritu sancto est. Veruntamen Cornelius, si etiam Spiritus sanctus accepto baptizari nolisset, contempti tantum faceretur reus fieret. Et infra. ¶ Sicut autem bono catechumeno malo baptizato deest ad capellendum regnum caelorum malo baptizato vera conversio. Qui enim dicit, [Quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, maneat in regnum caelorum.] ipse etiam dicit, [Nisi a dextera veritatis vestra plusquam scribamur & Patrum non intrabitis in regnum caelorum.]*

C. CL. ¶ *Nec tam ablutio corporis, quam in corde baptismus consistit.*

Item in libro Institutionum Praefati c. 1.

V. Erus & baptismus constat non tam ablutio corporis, quam fide cordis: quemadmodum Apostolus doctrina tradidit dicens: b [In mundans cordes] & alibi [salvos i facit baptismus, non carnis detergendum, sed conscientie bona interrogatio.]

C. CLL. ¶ *Sicut in veteri testamentum quædam ritales, ita in novo quædam carnis reversiones.*

Item Augustinus libro primo de baptismo, cap. 11.

¶ *Sicut in sacramentis veteris Testamenti quædam spirituales, ad novum scilicet testamentum, tunc occultabatur, occulte pertinentes, sic in sacramentis & novi Testamenti, quod jam manifestum est, plerique vivunt animales: qui proficere in animam ad percipiendam, qua sunt Spiritus Dei, quo est hominum sermo Apostolicus l. ad vetus Testamentum pertinet. Si autem proficiunt, & antequam capere verum, ipso profectu & accessu ad novum testamentum, & si priusquam spirituales fiant, ex hac vita carnis custodiri per sacramenti sanctitatem in terra non computantur; ubi est spes nostris, & ponit Dominus. Nec invenio, quid verius intelligatur in eo, quod scriptum est: [Imperfectum] meum viderem oculis, quando quidem sequitur. [& si in libro non est scriptum.] ¶ Non intercedit tamen in sacramenti integritate & sanctitate traditor, qui perit, & qualis fide imbutus stultus, qui recipit sacramentum, & qualis fide plurimum ad salutis viam: sed ad sacramenti quæstionem nihil interest. Item infra. ¶ Sacramentum est fieri posse, ut fide non integra integritate in quoquam maneat sacramentum baptismi. Item infra. ¶ Si possent singuli diligenter interrogari, ut de veritate opinionum fortassis, quot homines nuncupantur. [Animalis] enim homonem percipit, qui Spiritus Dei.] Nunquid tamen ideo non integritate sacramentum accipiunt? aut nunquid ideo si postquam*

a Joan. 13. b Per epistolam. c All. 3. hanc. d All. 3. e Lanfranc. in l. de sacram. & sententia. apud B. Regem. ad c. 11. Joannis. f Alg. 13. c. 6. g Ivo p. 1. c. 369. h All. 11. i Petr. 3. k al. sacramentum. l i. animalis. m abest ab orig. n Psalms. o Nisi. p 1. 10.

C. CLVI. ¶ Sine gratia divina mandata impleri non possunt.

Item ejusdem, cap. 1.

32 Placuit, ut quicumque dixerit ideò nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum arbitrium jubemur, facilius possimus implere per gratiam, tanquam etiam si gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illa implere divina mandata, anathema sit.

DISTINCTIO V.

C. I. ¶ Deest baptismi confirmationis sacramentum praestetur.

Item Urbanus Papa omnibus Christianis, epist. 1. c. 7.

Omnes fideles b. per manus impositionem Episcoporum, Spiritum Sanctum post baptismum accipere debent, ut pleni Christiani inveniatur: quia cum Spiritus Sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam & constantiam dilatur.

C. II. ¶ Quod conferat Spiritus Sanctus in baptismate, quod in confirmatione.

Item Melchias Papa in epist. ad Episcopos, Hipp. c. 2.

Spiritus a Sanctus, qui super aqua baptismi salutifer descendit illapsum, in fonte plenitudinem tribuit ad incrementum: in confirmatione augmentum praestat ad gratiam. Et quia in hoc mundo tota aetate victoris inter invisibiles hostes, & pericula gradiendum est, in baptismate regeneramur ad vitam, post baptismum roboramur. Et quamvis continuo transieris sufficit regenerationis beneficia, victus tamen necessaria sunt confirmationis auxilia. Regeneratio per se salvat mox in pace & beati saeculi recipiendos: confirmatio armat & instruit ad agones mundi hujus, & praemia reservandos. Qui autem post baptismum cum acquisita innocentia immaculatus pervenit ad mortem, confirmatur morte: quia non potest peccare post mortem.

¶ Face beati Sicemendatum ex manuscriptis, originali, & Polycarpo. Antea legebatur, pace baptismi, vel saeculi.

C. III. ¶ Manus impositionis sacramentum dignum est sacramento baptismi.

Idem ibidem.

De his verò, super quibus rogastis vos informari, id est, utrum manus esset sacramentum, manus impositio Episcoporum, aut baptismus? scitote utrumque magnum esse sacramentum: & sicut unum à majoribus fit, id est, à summis Pontificibus, quod à majoribus fieri non potest, ita & majori veneratione venerandum & tenendum est. Sed ita conjuncta sunt haec duo sacramenta, ut ab invicem (nisi morte preveniente) nullatenus possint legregari: & unum sine altero ritè perfici non potest.

C. IV. ¶ Non ab aliis, quam ab Episcopis impositionis sacramentum perficitur.

Item Eusebius Papa epist. 3. ad Episcopos, Tullia & Campania.

Manus quoque impositionis sacramentum magna veneratione tenendum est, quod ab aliis perfici non potest, nisi à summis sacerdotibus: nec tempore Apostolorum ab aliis, quam ab ipsis Apostolis legitur, aut scitur

2 Burch. ibid. f. 17. c. 30. Polyc. 111. 10. b. Anf. 1. 9. c. 23. Burch. 1. 4. c. 66. f. 100. p. 1. c. 219. & 256. Paam. 1. 1. c. 113. c. pleni. orig. Eusebius Emisenus in hom. in die Pentecostes. d. Polyc. 1. 3. 111. 10. Anf. 1. 9. c. 31. c. al. alimur. f. Polyc. ibid. Burch. 1. 4. c. 69. f. 100. p. 1. c. 237. & 277. Paam. 1. 1. c. 113.

1245 De consecratione, Distinct. V. rini, & opinionum carnalium vanitatem emendaverint, denovo, quod acceperant, rependum est: Accipit quicumque secundum fidem suam, sed quantum capit, gubernare illa misericordia Dei: de qua presumens idem Apostolus dicit: a. [Siquid aliter lapsus, id quoque volis Deus revelebit.]

C. CLII. ¶ Non natura necessitate, sed merito peccati Adam mortuus est. Item ex concilio b. Mileviano, cui interfuit Augustinus, & Africanus & Romana ecclesia legatus contra Pelagianos, cap. 1.

Placuit igitur omnibus Episcopis, qui fuerant in hac sacra synodo, d. constituisse haec, quae in praesenti concilio definita sunt. Ut quicumque dicit Adam primum hominem, mortalem factum, ita ut sine peccato non peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturae anathema sit.

C. CLIII. ¶ Tervul non filium panam, sed calpan à parentibus trahunt.

Item Augustinus concilio e, cap. 2.

Placuit f. ut quicumque parvulos recentes ab utero matrum baptizandos negat, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex illis urbere originalis peccati, quod lavacro regenerationis expietur (unde fit consequens, ut in eis sine baptismatis in remissionem peccatorum non veniat, sed falli intelligatur), anathema sit: quoniam non aliter intelligendum est, quod ait Apostolus: b. per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt, nisi quemadmodum ecclesia catholica ubique diffusa semper intellexit. Propter hanc enim fidei regulam etiam parvuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerant, ab eis in peccatorum remissionem veraciter baptizantur: ut in eis regeneratione inundetur, quod generatione vitaverunt.

¶ Non baptizari] Sic est emendatum ex aliquot vetustis, & epist. Augustini Nam antea legebatur, non baptizari.

C. CLIV. ¶ Gratia & peccata remittit, & ne vitentur adjuvat.

Item ejusdem i, cap. 3.

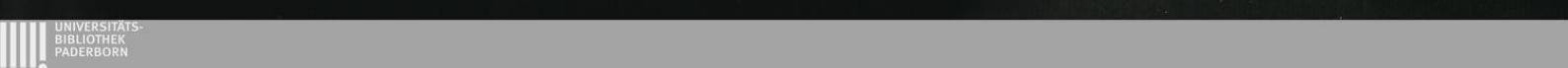
Placuit, ut quicumque dixerit gratiam Dei, qua iustificamur per Iesum Christum Dominum nostrum, ad illam remissionem peccatorum valere, quae jam commissa sunt, non etiam ad adiutorium, ut non committantur, anathema sit.

C. CLV. ¶ Quod sit peccatum, gratia docet, & ut vitentur, facit.

Item ejusdem m, cap. 4.

Quisquis dixerit eandem gratiam Dei per Iesum Christum Dominum nostrum propter hoc tantum non adverte ad non peccandum, quia per ipsam non baptizatur, & appetit intelligentia mandatorum, ut vitentur, quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per ipsam nobis praestari, ut quod faciendum cogitationibus, etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema sit.

a. Theop. b. Etm. Africa. c. 78. c. videtur mendum in hoc nomine. d. In lib. de eccl. dog. c. 31. e. Etm. Africa. c. 27. f. In lib. de eccl. dog. c. 24. f. Burch. 1. 4. c. 39. f. 100. p. 1. cap. 228. g. de sent. f. de fide. h. Roman. 1. i. In Africa. cap. 71. de eccl. dog. c. 11. de q. 1. c. 31. k. Burch. 1. 2. cap. 18. f. 100. p. 17. cap. 30. l. m. In Africa. 27. de dogmat. c. 29. n. Burch. ibid. f. 100. p. 17. In Africa. c. 11.

peratum esse: nec ab aliis, quam ab illis, qui eorum tenent locum, unquam perfici potest, aut fieri debet. Nam si aliter presumpsum fuerit, irritum habeatur & vaneum, & inter ecclesiastica nunquam reputabitur sacramenta.

C. V. *Quare confirmationis sacramentum baptisimo tradatur.*
Item Rabanus de institutione clericis, lib. I. cap. 38.

Novissime a summo sacerdote per impositionem manus paracletus traditur baptizato, ut roboretur per Spiritum Sanctum ad predicandum aliis idem donum, quod ipse in baptisimo contulit: utus est, per gratiam vitæ donatus æternæ. Signatur enim baptizatus cum chrisma te per sacerdotem in capitis summitate: per Pontificem vero in fronte, ut in priorie unctione significetur Spiritus Sancti super ipsam descensio ad habitationem Deo confestim: in secunda quoque, ut eisdem Spiritus Sancti septiformis gratia cum omni plenitudine sanctitatis, & scientiæ, & virtutis venire in hominem declaratur.

C. VI. *Ad confirmationem non nisi jejuniis veniant.*
Item ex concilio Aurelianensi, cap. 3.

VT jejuni ad confirmationem veniant perfecte tractis, ut moneantur confessionem facere prius, ut mundi donum Sancti Spiritus valeant accipere: & quia nunquam erit Christianus, nisi confirmatione episcopali fuerit christianus.

C. VII. *Episcopi non nisi jejuniis baptizatos confirmant.*
Item ex concilio Meldensi b. c. 6.

VT episcopi non nisi jejuni per impositionem manuum Spiritum Sanctum tradant, exceptis infirmis, & morte periclitantibus. Sicut autem duobus temporibus, Pascha videlicet, & Pentecoste à jejuniis celebrari debet baptisimus; ita etiam traditionem Spiritus Sancti à jejuniis Pontificibus convenit celebrari.

C. VIII. *Secundo vel tertio nullus confirmatur.*
Item ex concilio Tarraconensi, c. 6.

Dictum est nobis, quod quidam de plebe bis, vel ter, vel eo amplius, Episcopis ignorantibus tamen, ab eisdem Episcopis confirmantur. Unde visum est nobis eandem confirmationem, sicut nec baptisima, iterari minime debere: quia bis, vel ter, vel amplius baptizatos, aut confirmatos, non saculo, sed soli Deo sub habitu regulari, vel clericali religiosissime famulari decretum est.

Burchardus etiam, & Ivo citant ut Gratianus. Habetur autem in Cabillonensi c. 27. usque ad vers. Quia bis. Et in capitularibus adjectis, c. 13.

C. IX. *De eodem.*
Item Gregorius III. epistol. 4. ad Bonifacium.

De homine, qui à Pontifice confirmatus fuerit, denovo illius reiteratio prohibenda est.

C. X. *Omnia sacramenta crucis signatione perficiuntur.*
Item Stephanus Papa quintus.

Nunquid non omnia chrismata & sacerdotalis mysterii, f. crucis figura perficiuntur? Nunquid & baptisimatis unda, nisi cruce sanctificata, peccata relaxantur? Et, ut ex terra pretereamus, sine crucis signaculo quis sacerdotii gradus ascendit?

a Burch. lib. 4. c. 60. Ivo p. 1. c. 254. Pann. l. 1. c. 119. In capit. ad-
jectis, cap. 6. b In concil. Parisiensis, l. 1. c. 23. c Poly. l. 2. tit. 10.
Burch. l. 4. c. 67. Ivo p. 1. c. 201. Pann. l. 1. c. 120. d Burch. l. 4. c. 50.
Avep. c. 244. Pann. l. 1. c. 121. e al. chrisimata. f al. mini-
sterii. g 199 p. 6114. & p. 6141.

C. XI. *Exurgens ostendit debet exurgens.*
Item ex concilio Carthageniensi 4. c. 90. & sequenti.

Omni die exorcizetur emergens manus impo-
nant. Emergens vero pavimento domus
Dei verrant. Quibus assidentibus in domo Dei
quotidianus per exorcizatus opportuno tempore
steter.

C. XII. *A quibus neophyti abstinentia debet.*
Item ex eodem, c. 16.

Neophyti b aliquandiu à lautiorebus equalis, s. i. i. i.
culis, & conjugibus abstinent.

C. XIII. *De videri officium.*
Item ex concilio Agathensi, c. 30.

Convenit ordinem ecclesie ab omnibus æquale
ps custodiri. Unde studendum est, sicut ubi que
ut post antiphonas collationes & per ordinem ab Episcopis,
vel Presbyteris dicantur, & hymni matutini, vel
vesperini diebus omnibus decantentur: & in quibus
ne matutinarum, vel vesperinarum missarum & psalmi
hymnos capitula & de Psalmis dicantur, & plebs colla-
ta oratione ad vesperam ab Episcopo cum benedictione
mittatur.

C. XIV. *De eodem.*
Item ex concilio Gerundensi, cap. 10.

Temper placuit observari, ut omnibus diebus post
matutinas & vesperas oratio Dominici à sacerdotibus
proferatur.

C. XV. *De eodem.*
Item Gregorius VII. in generali synodo, densitavit.

In die resurrectionis usque in sabbatum matutinis, &
in die Pentecostes usque in sabbatum ejusdem usque
mostantum nocturnos, & tresque lectiones antequam
te cantamus & legimus. Omnibus diebus alius per
totum annum, si festivitas est, novem Psalmos, & novem
lectiones dicimus. Aliis vero diebus duodecim Psalmos
& tres lectiones recitamus. In Dominicis diebus recita-
mus, & tres lectiones dicimus. Illi autem, qui in quibusdam
negligentia probantur hoc facere. Romani vero dicitur
modo agere ceperunt, maxime à tempore quo Teutonicus
concessum est regimen à nostre ecclesie. Nos autem de
dinem Romanorum investigantes, & antiquum morem
stra ecclesie, imitantes antiquos Patres, statumque
sicut superius prenotavimus.

*Et istem verbi hoc habetur apud Radolphum, presbiterum
decima, ex Gregorio septimo, itaque magna ex parte in
cap. 14.*

C. XVI. *De observatione Quadragesime.*
Item ex homilia Gregorii Papæ.

Quadragesima i summa observatione di
ps vanda, ut jejuniium in ea (preter dies Dominicos,
qui de abstinentia subtrahunt) nisi quatuor
mitas impedierit, nullatenus solvantur: quia ipsi dies
decima sunt anni. A prima igitur Dominica Quadra-
gesime usque in Pascha Domini sex hebdomadae con-
tantur, quarum videlicet dies quadraginta & duo sunt
ex quibus dum sex Dominici dies abstinentia solvan-
hantur, non plus in abstinentia, quam triginta & sex

a Burch. l. 2. c. 23. Ivo p. 6. cap. 26. b Burch. l. 4. cap. 1.
Ivo p. 1. cap. 267. c alii, collectiones. d alii, & missas.
e al. capitula. f Poly. l. 3. tit. 11. Avep. l. 1. c. 201. g al. missas.
h al. regnum. i Poly. l. 3. tit. 11. Burch. l. 4. c. 1. Ivo p. 1. c. 267.
Pann. l. 1. c. 122.

Verbi gratia, si per cccxv. dies annus
voluntur q. de nos per triginta & sex dies affligimur,
quasi nos decimas Deo damus. Sed ut facer numerus
quadraginta dierum adimpleatur, quem Saluator noster
de hoc jejunijs conferavit, quatuor dies prioris heb-
domade ad supplementum quadraginta dierum tollun-
tur: ita est, quarta feria, que caput jejunii subnotatur,
et quatuor sequens, & sexta, & sabbatum. Nisi e-
rit alius dies quatuor superioribus triginta sex adjun-
gatur, quadraginta dies in abstinentia non habemus.
Hic nota etiam & omnipotenti Deo omnium bonorum
tributa decimas dare, &c.

¶ *Quatuor dies, quando a collectoribus refectur, scriptum quod
dicitur: quatuor dies refectur ex hominis is, beati Gregorii. Sed
non de his, que in non legantur: & vicissim multis, que
non sunt.*

C. XVII. ¶ *Iniqua legitimum solvantur
aliqua necessitate proba-
bilit.*

¶ *Item Rufinus & Papa.
¶ In ecclesia a sacerdotibus constituta sine ne-
cessitate rationabiliter non solvantur.*

C. XVIII. ¶ *Quatuordecim jejuniis duplicatis,
vel triplicatis sunt prescriben-
da.*

¶ *Item Hieronymus d.
¶ Quod et dico hebdomadas, non duplicata, non multi-
plicata jejunia: sed vel singulos dies abq; ciborum
aut abstinentiam.*

C. XIX. ¶ *De eodem.
¶ Item Hieronymus ad Eustochium de custodia
virginum.*

¶ *Quod tibi quotidiana jejunia, & refectio satietatem fu-
gunt. Nihil prodest bido, triduoq; transmissio va-
cuorum ventris, si post pariter obstruatur h.*

C. XX. ¶ *De eodem.
Idem.*

¶ *Quod tibi jejunia pura, & continua, moderataque, id
est, quod dicitur, & quotidia piandere. Apostolus
dicit: Nihil prodest aquam bibere: sed modico urere
ut non perdat sanitates tuas.] Curat enim vulnera de-
bitum moderatissimè; sancti cat jejunijs.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

C. XXI. ¶ *Medicina precepta devotus sunt cogni-
tioni contraria.*

¶ *Item Ambrosius in Psal. 118. ferm. 22. ad
negu. [Concupis salu-
tari.]*

¶ *¶ Quod tibi si stultus sunt divinis cognitioni præce-
ptis. A jejunijs reverent: lucubrare non
sunt, ab omni intentione meditationis abducunt. Ita-
que quod medicis dederit, seipsum sibi abnegat.*

C. XXII. ¶ *Dei moderatum gula
non tenet.*

¶ *¶ Item Gregorius in expositione in beati Job, 130.
cap. 27.*

¶ *¶ Quod tibi modis nos gula vitium tenet. Aliquan-
do tibi modis indigentia tempora prævenit: aliquan-
do tibi modis non prævenit, sed cibos lautiores que-*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

rit: aliquando qualibet sumenda sint, preparari accu-
ratus expeit: aliquando autem & qualitati ciborum, &
tempori congruit, sed in ipsa quantitate sumendi atten-
tam moderatam refectiois excedit. Nonnunquam vero
& affectus est, quod desiderat, & tamen ipso actu im-
mensi desiderii detentus peccat.

C. XXIII. ¶ *Abique puritate mentis jejunia
& orationes non pro-
sunt.*

¶ *Item Pius Papa, epistol.*
Nihil a enim prodest homini jejunare, & orare, & a-
lia religionis bona agere, nisi mens ab iniquitate re-
vocetur, & ab oblationibus lingua colibetur.

C. XXIV. ¶ *Mediocris bonum venet magno
prescribendum.*

¶ *Item Hieronymus.*
Non mediocriter b errant, qui bono magno prefe-
runt mediocris bonum. Nonne rationabilis homo
dignitatem amittit, qui vel jejunijs charitati, aut vigili-
as præfert sensu integritati, ut propter abstinentiam t
immoderatam, atque indistretam Psalmorum, vel offi-
cium decantationem aut amantem, aut tristitia notam
incurrat? Nunquid verborum multitudine flecti Deus
ut homo potest? Non enim verbis tantam d, sed cor-
de orandum est Deus. Melior est quinq; Psalmorum
decanatio cum cordis puritate, & serenitate, & spiritali
hilaritate, quam totius Psalterii modulatio cum anxie-
tate cordis, & tristitia. Dum igitur pro cunctis animabus
Psalmus vel missa dicitur, nihil minus, quam si pro una
quolibet ipsorum diceretur, accipitur. Audiant itaq;
quia, que necessaria sunt, corpori subtrahant, illud,
quod per Prophetam b Dominus loquitur: [Ego Domi-
nus odio habens rapinam holocaustorum.] De rapina
vero holocaustum offert, qui sine ciborum nimia egesta-
te, vel famuli penuria corpus immoderate affligit. Videat
itaq; quid Apostolus i dicat: [Carnis curam ne feceritis
in concupiscentiis, &c.]

¶ *¶ Abstinentiam] si est emendatum ex manuscriptis &
Polyepto. Antea agebatur, innocentiam.*

C. XXV. ¶ *Non a cibo, sed ab iniquitatibus ab-
stinere est magnum & generale jeju-
nium.*

¶ *Item Augustinus k super Ioann. na-
luc. 17.*
Jejunium autem magnum & generale est, abstinere
ab iniquitatibus & illicitis voluptatibus sæculi: quod
est perfectum jejunijs. ¶ *¶ In hoc ergo sæculo
quasi Quadragessimam abstinentia celebramus, cum be-
ne vivimus, cum ab iniquitatibus & illicitis voluptati-
bus abstinemus. Sed quia hæc abstinentia sine mercede
non erit, expectamus i beatam illam spem, & revela-
tionem gloriæ magni Dei, & Salvatoris Iesu Christi. In
illa spe, cum fuerit de spe facta res, acceptum sumus mer-
cedem denarium. ¶ *¶ Denarius ergo, qui accep-
tit nomen a numero decem, redditur m, & conjunctus
quadragenarius fit quinquagenarius. Unde cum labore
celebramus Quadragessimam ante Pascha: cum letitia
vero, tanquam accepta mercede, Quinquagesimam
post Pascha. Nam huic tanquam salutaris labori boni
operis, qui pertinet ad quadragenarium numerum, ad-
ditur quietis & felicitatis denarius, ut quinquagenari-
us fiat. Significavit hoc & ipse Dominus Iesus mul-
to apertius, quando post a resurrectionem quadragi-
ta diebus conversatus est in terra cum discipulis suis:**

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

¶ *¶ Item nota est ex dictis Pimenis oratione: & habetur in
vita beati Pimenis. Apud B. Hieronymum de vita
beatorum ad Iovinianum, hoc habetur. Sint tibi pura, casta,
simplicia, moderata, & non superfluitiosa jejunia.*

quae regitimo autem die, cum ascendisset in caelum, peractis decem diebus misit incedere Spiritus Sancti.

C. XXVII. ¶ Raporem, vel furem non facit necessitas, sed voluntas.

Item ex dictis Apollonii.

Discipulis, cum per segetes transeundo vellent espicere, & ederent, ipsius Christi vox innocentes vocat, quia coacti fame hoc fecerant.

C. XXVII. ¶ Non necessitas, sed voluntas facit perseverantiam.

Item Hieronymus in cap. 7. Osa.

Quidquid enim necessitate fit, cito solvitur: quod voluntate arripitur, perseverat.

C. XXVIII. ¶ Ciborum temperantia salutem, abundantia contrariarum parit.

Item Ioannes in aureo, homil. 29. ad cap. 12. epist. ad Hebraeos.

Nihil enim sic iucundum est, sicut cibum bene digestum & decoctum. Nihil sic salubre, nihil sic sensum acumen operatur, nihil sic agritudinem fugat, sicut moderata refectio: sufficientia quippe cum nutrimento & sollicitate simul procreat, & voluptatem: abundantia vero morbum facit, & molestias ingerit, & agritudinem generat. Quod enim fames facit, hoc etiam plenitudo facit ciborum: magis autem & multo peiora. Fames quippe paucis diebus auferit hominem, & liberat de hac vita penali: excessus vero ciborum consumit & putrefacit corpus humanum, & macerat agritudine diuturna: & tunc eum morte crudeli consumit.

¶ De hac vita penali. Abiit haec ab originali Graeco: sed fuit in versione Scholastica, quomodo satis tolerabilem sequitur Gratianus.

C. XXIX. ¶ Ciborum delicia, si abundaverint, ledunt.

Item Hieronymus ad versus Iovinianum, lib. 2.

Ne tales accipiamus cibos, quos aut difficulter digerere, aut comestis, magno paros & perditos labore doleamus. Olerum, pomorum, ac leguminum & facilior apparatus est, & arte, impendisque coquoium non indiget, & sine cura sustentat humanum corpus: moderate gula non habet: ceteri digestione concoluntur. Nemo enim uno aut duobus cibis, hisque vilibus illic ad inflationem ventris oneratur: quae diversitate carni, & saporis delectatione percipiunt. Cum variis nidioribus fumant patinae, ad esum sui, expleta esurie, quali captivos trahunt. Unde & morbi ex satietate nimia concitantur, multique impatientiam gulae vomitu remediuntur, & quod turpiter ingerunt, turpius egerunt. Hippocrates in aphorismis docet, crassa & obesa corpora, quae crescendi mensuram compleverint, nisi cito ablatione sanguinis imminuantur, in paralytum, & pessima morborum genera erumpere: & idcirco esse necessariam demptionem, ut rursus habeant in qua possint crescere: non enim manere in uno statu naturam corporum, sed aut crescere semper, aut decretere: nec posse vivere animal, nisi crescendi capax sit. Unde & Galenus & vir doctissimus Hippocratis interpret arthetas, quorum vita & ars sagina est, dicit in exhortatione medicinae, nec vivere posse diu, nec sanos esse: animasque eorum ita nimio sanguine, & adipibus, quasi luto, involutas, nihil renue, nihil coeselle, sed semper de carnis, & ructu, & ventris ingluvie cogitare.

C. XXX. ¶ Multorum infirmitates jejunia sanant.

Item ibidem paulo inferius.

Legimus quosdam morbo articulari & podagra humoribus laborantes, proscriptioe bonorum ad sim-

a Alteri. b Pars. Apior.

plitem mensam & pauperes cibis repletis commolitur. Caruerant enim sollicitudine digestione delectatione popularum largitate: quae & corpus frangit, & vitam irridet. Horatius a appetitum ciborum, qui coacti relinquunt poenitentiam.

C. XXXI. ¶ Diebus sabbaticis a carnibus abstinere debemus.

Item Gregorius VII. b in synodo Romana anno suo Pontif. VI. cap. 8.

¶ Via dies sabbathi e apud sanctos Patres in abstinentia celebris est habitus, nec omnino auctoritatem sequentes, salubriter admonentur, ut cumque se Christianae religionis participem esse censeant, ab etu carnum eadem die (nisi majori festivitatis veniente, vel infirmitate impediente) abstineant.

C. XXXII. ¶ Monacho carum gustum non liceat.

Item Fructuosus Episcopus.

¶ Carnem d cuiquam monacho nec licet, nec gustandi est concessa licentia: non quia ipsam Dei iudicem indignam, sed quod carnalium utilitas & apra monachis estiment, sereno tractum deramine pietatis erga agrotos & vicia. Quod si monachus violaverit, contra sancti iustitiam regit, quae veterum e vesca carnis praesumptio, si in unum spatio retrusioni & poenitentiae subiacet.

C. XXXIII. ¶ De quotidianis speciebus ciborum.

Item Hieronymus ad Rusticum monachum de reverendi forma.

Nunquam de manu tua, & oculis tuis intermissione. Vigil sensus sit, nec vagus & inordinatus: corpus pariter & animus temperatum minimum. Iram i vince patientia. Ama te ipsum puritatem, & carnis vitia non amabis. Nec vicia tua variis perturbationibus: quae, si perturbantur, dominabuntur tui, & te deducunt ad delictum occupatum. Si Apostoli & habentes potestatem in angelo vivere, laborabant manibus suis, ne quae poenitentia & aliis tribuebant refrigeria, quorum poenitentibus debebant merere carnalia: cur tu in viciis carnis non praeparas? Vel sicellam tunc parcas: vel frum lentis pleste viminibus: strigat hanc aquo limite dividantur: in quibus cum ciborum fuerint femina, vel plantae pro ordinem vicia ducantur irrigus, ut pulcherrimorum certum affillas.

Eccle. 1. supercilio elevati transibit vultum.

Elitit: illa cadem raucum per levem motum.

Saxa ciet, scatebruiq arentia tempor at are.

Inferantur instructiole arbores vel gemmat, oculis, ut parvo post tempore laboris tui alio tempore decerpas. Apum fabricare alvearia, ad quam Salomonis m proverbis: & monasterium regiam disciplinam in parvis dicit corporibus. Tenu tur & lina capiendis pilibus. Scribantur tibi in lina nus operetur cibum, & animus lectione strarum. ¶ desideris est omnis oculus. ¶ Agyptiorum mansuetudo hunc morem tenent, ut nullum ab usque operam suscipiant: non tam propter victus necessitatem, propter anima salutem: ne vegetur poenitentia operationibus mens, & instar fornicantis hura salutem

a Sperne voluptates: etc. b Lib. 1. regis. c. 1.

tit. 21. d Smaragd. in exposit. regula S. Benedicti. c. 21.

e al. veterem. f Item p. 1. 1. g dicitur: verba dicit.

romm. i Psal. 111. Psal. 17. c. 17. k i. Theol. c. 1.

Georg. 11. in Prov. 13. n Prov. 13. sanctum p.

1257
 Quid? a
 ergo omnes peribunt, qui in arboribus habitant? Ecce illi
 flouantur suis rebus, ministrent ecclesiis, aduent balneas,
 cogentur non spernunt & in omnium flore b versantur.
 Ad quod & ante respondi, & nunc breuiter respondeo,
 ut res presertim opulento non clericis disputare, sed
 uocatum inflitente.

C. XXXIV. ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
uincit nihil agere licet.
 Item abbas. c. cap. 11.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

C. XXXV. ¶ *Presbyteri, qui simul conuenerint,*
electorem, & uisitationes summo-
per uentem.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

C. XXXVI. ¶ *Clericus vel laicus sine iustione E-*
piscopi non progredietur.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

C. XXXVII. ¶ *Episcopus spectacula clericorum*
intelligi non debet.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

¶ *Hoc caput non est in canonibus uoluntate. Graecis Parisi*
no 1140. expressis. Habetur tamen apud Balsamoneum, & uide-
tur uidelicet cap. 24. sexta synodi. Gratianus autem ueritas ex-
pressa ueritate.

C. XXXVIII. ¶ *Colorem facit mulieres uis*
non debent.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

C. XXXIX. ¶ *Quid Spiritus Sanctus pro-*
cedit a Patre & Filio.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

C. XL. ¶ *De eodem.*

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

¶ *Hoc caput non est in canonibus uoluntate. Graecis Parisi*
no 1140. expressis. Habetur tamen apud Balsamoneum, & uide-
tur uidelicet cap. 24. sexta synodi. Gratianus autem ueritas ex-
pressa ueritate.

C. XXXVIII. ¶ *Colorem facit mulieres uis*
non debent.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

C. XXXIX. ¶ *Quid Spiritus Sanctus pro-*
cedit a Patre & Filio.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

C. XL. ¶ *De eodem.*

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

¶ *Hoc caput non est in canonibus uoluntate. Graecis Parisi*
no 1140. expressis. Habetur tamen apud Balsamoneum, & uide-
tur uidelicet cap. 24. sexta synodi. Gratianus autem ueritas ex-
pressa ueritate.

C. XXXVIII. ¶ *Colorem facit mulieres uis*
non debent.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

C. XXXIX. ¶ *Quid Spiritus Sanctus pro-*
cedit a Patre & Filio.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

C. XL. ¶ *De eodem.*

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.
 ¶ *Abbas, prelati sui licentia con-*
 uincit nihil agere licet. Item abbas. c. cap. 11.

consolator manans de confortatore, Deus de Deo Spiritus veritatis procedens. Denique, ne quis illum à Patre & Filii voluntate, & societate discerneret, scriptum est. [Non enim à semetipso loquetur, sed sicut audivit, loquetur.] Cui etiam simile de seipso Saluator ait,

[Sicut audio, & iudico, & alibi] Non à seipso loquor, sed quod videri Patrem facientem. [Saluator] In originali hoc est: Non à seipso loquor, sed quod videri Patrem facientem. & sic patet, Saluator, &c.

a. Iohann. 14.

a. Iohann. 14. b. Ibid.

FINIS.

Immortali Deo immortales gratias.

CANONES POENITENTIALIUM, QUORUM NOTITIA VIRIS ECCLESIASTICIS EST VALDE NECESSARIA.

Sunt enim quedam regule directivæ ad poenitentiam delinquentibus imponendam.

Considerandum est de canonibus poenitentialibus. Ad quorum intelligentiam prænotandum est, quod sicut est in scientiis practiis, quæ versantur circa opera, quod sermo in universali est in certis & dubius: sed cum applicatur ad singularia, incipit quodammodo habere certitudinem, ut qui non considerat circumstantias particulares, potius deviet, quam se rectificet, ut patet in medicina, & scientia morali. Sic est intelligendum in proposito, quod canones instruant in generali, quomodo est poenitentia imponenda: sed descensum ad singularia Presbyteris discretis relinquunt, qui considerant circumstantias personarum, attendentes ad canones sicut ad regulas directivas: quia si contra canones imponant, non rectè imponunt. Nulli ergo Presbytero licet facere aliquid, quod possit Patrum regulis obviare, *distin. 4. Nulli.* In canonibus autem maxime determinatur poenitentia quoad tempus: & magis quàm quoad modum: quia illa determinatio est certior & communior: hæc Bonaventura. Ut ergo scias, qualiter debeat procedere arbitrium Presbyteri, nota regulariter, sicut dictum est supra, septennis est pro peccato mortali poenitentia imponenda, & hoc non tantum propter temporis diuturnitatem: sed magis propter significationem. In veteri enim lege Maria toror Moysi lepra percussa, separata fuit extra castra septem diebus, *Nam. 12.* Maria significat poenitentem. Interpretatur enim amarum mare. Hæc poenituit septem diebus, sed nunc poenitit septem annis, quod significatum est *Ezech. 4.* Diem pro anno dedi tibi.

num statum, reducat. Et quia sol in una die non in idem punctum, sed in anno, ideo dies consecratur annum. Rursum. Quia perfectum remanet in lege nova, ideo annus multiplicari debet poenitentia propter septem dona Spiritus Sancti recuperanda, quæ septem dotes: scilicet tres animæ, & quatuor virtutes obtinendas. Huiusmodi autem poenitentia in multis imponenda, nec tamen est infirmitas, sed infirmitas, ut cognoscatur quàm gravis est vitium, ut Bonaventura. Licet autem pro singularibus poenitentia vel status sit statuta, ut poenitentia in crimine vel minus aspera, prout majoris vel minoris criminis patet. A prædicta namque regula poenitentia plurimi casus, in quibus propter dignitatem autis vel criminis enormitatem imponitur poenitentia major: aliquando etiam ex variis causis. Adhuc ergo quod Presbyter circa poenitentiam delinquentium arbitretur, notandi sunt casus, in quibus poenitentia imponatur, quos prædictus tenetur Presbyter scire, ut dictum est supra, *distin. 4.*

¶ Si quaeratur quare poenitentia sit aggravata, cum lex nova sit lex misericordie? Respons. quod hic est major ingratitudo propter majorem gratiam, & major contemptus propter majorem dignitatem novæ legis, in qua Christi sanguis est effusus, & gravius peccatum propter statum peccantis, qui debet esse perfectior. Et ulterius satisfactio in lege nova debet esse perfecta, ut in pristina

¶ Primus est, quod si Presbyter fornicator fuerit, poenitentiam decem annorum faciat, hoc non licet, quod sit inclusus, si ve ceteris in aliquo peccato motus: sacerdos indurus & humi prostratus coram Dei implorans: primis tribus mensibus abstinet a vespera in vesperam pane & aqua utatur, exceptis Dominicis diebus, & festis præcipuis, in quibus modicum pisciculis, & leguminibus recurreat. Fastus autem tribus primis mensibus de illo loco exeat, nisi in publico procedat, ne populus sit eum fastidiat. Et per hoc videtur, quod in publico committatur. Post hoc resumptis viribus aliquantulum abstinere annum & dimidium in pane & aqua exeat, exceptis Dominicis & aliis præcipuis festis, in quibus modicum miniat, ovis & castoreo potentia.